JACK LONDON

ŞAFAK KIZI

YANKI YAYINLARI

Seri No: 79

Dizgi : **Gül Matbaası,** baskı : **Kardeş Matbaası**

Istanbul — 1974

JACK LONDON

ŞAFAK KIZI

Türkçesi :

İRFAN YALÇIN

SCORPION

YANKI YAYINLARI

ŞAFAK KIZI

Sen ki, nasıl derler ona? evet evet, hımbılın tekisin! Şu tembel miskin halinle benimle evlenmek ha? Sakın aklından geçireyim deme böyle bir şeyi! Yer yerinden oynasa, kıyamet kopsa, yine de varmam senin gibi Allahlık birine!

Görüldüğü gibi, Joy Molineau öyle ırın mırın etmiyor, her şeyi olduğu gibi pattadak söylüyordu Jack Harfington'a. Önceki günün akşamı, aynı şeyleri daha dangul dungul bir biçimde, kendi şivesiyle Louis Savoy'a da söylemişti.

— Dinle hey Joy!

— Yo, yo tembel uyuşuk birini dinleyemem ben. Hem dinlesem neye yarar? Böyle kulübeme kadar gelip çevremde fır dönmek,

elini kolunu bağlayıp oturmak iş değil. Sonra bir gün nasıl bakarsın çoluğa çocuğa? Başkaları nah tonla çıkarıyor da neden yok senin bır kırık altının?

— Altın aramaktan imanım gevriyor Joy! Tanrının günü altın peşindeyim. Ya yollarda sürtüyorum ya da ırmak içlerindeyim. Şimdi bile oralardan geliyorum. Köpeklerim dayanamaz oldu artık. Şansı yaver gidenler yığınla altın buluyor. Gelgelelim bende şans sıfır.

— Ama şu hani karısı hintli olan Mac Cormach diye birisi var, herifçioğlu Klondike diye bir yer keşfetti de, sen gitmedin oraya. Başkaları hep gittiler, sonunda da para babası olup çıktılar.

Harrington:

— Biliyorsun ki ben Tanana'daki altın yataklarına gitmiştim altın aramaya, diye karşı geldi. Daha nice sonra haberim oldu Eldorado'yla Bonanza'dan.

— Şaşkın ördek gibi derler ya, aynı öylesin sen. Olmayacak yerlerde arıyorsun altını.

— Ne, ne?

— Şaşkın ördek... Evet, kör gibi arıyorsun tıpkı... Eldorado ırmağının ağzında bir altın var, tonla mübarek... Herifin biri gelmiş oraya, birtakım direkler dikip ölçmüş biçmiş, sonra da çekmiş gitmiş. Ondan bu yana da adı sanı duyulmamış. Eğer altmış gün içinde oranın mülkiyetini kendi üstüne geçirmemişse, başkalarının da şey hakkı —ne derler ona?—

kullanma hakkı olacakmış. Şimdi yığınla insan uça uça oraya seğirtecek. Kim önce yetişirse zengin olup paranın okuyacak canına. Çoluğunu çocuğunu da gül gibi yaşatacak tabi.

Harrington anlatılan şeyle pek ilgilenmiyormuş gibi davranıyordu.

— Süre ne zaman bitiyor? Nasıl şeymiş bu arazi dağıtımı?

Joy, sanki kendisine hiç soru falan sorulduğunu duymamış gibi devam etti:

— Bunu Louis Savoy'la da konuştum dün akşam. Öyle sanıyorum ki bu işin üstesinden gelecek.

— Canı cehenneme Louis Savoy'un be!

— Dün akşam burda, benim kulübede şöyle dedi bana: «— Joy, gencim, kuvvetliyim. Tutsam taşı koparırım. Bir köpekler var bende nah! Esaslı mı esaslı. Ciğerlerim körük gibi. Nolursa olsun becericem bu işi ben. O zaman benimle evlenir misin?» Ona şöyle dedim...

— Ne dedin?

— Eğer Louis Savoy bu işi becerir para sahibi olursa karısı olurum onun...

— Ya zırnık kazanamazsa? Çuvallarsa?

— O zaman da çocuklarımın babası olamaz tabi Louis Savoy.

— Ya ben becerir, para kazanırsam?

— Sen mi kazanacaksın para? Püff, ölsem inanmam!

Joy Moineau'nun gülüşü alaylı da olsa

insanın hoşuna gidiyordu yine. Harrington'nun hiç aldırdığı falan yoktu. Nice zamandır alışmıştı buna. Joy Molineau, peşinde fır dönen bütün erkekleri böyle inim inim inletmişti. Şimdi de bunun dışına çıkacak değildi tabi. Hele şu an o yarı açık dudakları, soğuktan kütür kütür olmuş bedeni, dayanılmaz bir gelbenisi olan ışıl ışıl gözleriyle can dayanmaz bir yavru sunaydı.

Koca koca köpekler dört bir yanda dolanıp duruyorlardı. Kızağın birinci köpeği Kurt Dişi, bir ara, siprivri ağzını onun dişleri üstüne koydu.

Harrington:

— Ya ben kazanırsam para? diye üsteledi.

— Ne dersin Kurt Dişi, ha? Jack yaman bir delikanlı çıkar da kendi adını ilk yazdırırsa karısı olalım mı onun, ha? Ne dersin?

Kurt Dişi, kulaklarını dikip homurdanarak Harrington'dan yana döndü. Joy Molineau, köpekleri kızağa koşmak için ayağa kalkarken, kadınlığını belli etmek istercesine saçmaladı:

— Hakkaten soğuk hava yani!

Harrington aptal aptal önüne baktı. Bu kadın daha ilk karşılaştıkları günden beri onu hep böyle kuşkular içinde koymuştu. Adamcağız taş gibi sabırlı olup çıkmıştı nihayet.

Kadın, tam kızak hareket ederken üstüne atlayarak:

— Haydaa Dişi Kurt, diye bağırdı. Yürüüüüüü!

Harrington gözünün ucuyla onun Forty-Mile'e giden yolun üstünde kayıp gidişine bakıyordu. Yolun ikiye ayrılıp ta, ırmağı Forty-Cudahy'ı doğrultusunda geçtiği yere varır varmaz, genç kadın köpekleri durdurarak kafasını Harrington'dan yana çevirdi:

— Hımbıl herif... Bu işten yüzünün akıyla çıkarsan Kurt Dişi peki diyor evlenmemize...

* * *

Hep olageldiği gibi bu konuşmalar da ağızdan ağıza yayıldı gitti. Şimdiye kadar, iki damat adayından Joy Molineau'nun hangisini seçeceği konusunda türlü türlü tahminler yürütmüş olan bütün Forty - Mile, bu sefer de, başlayacak yarışta kimin birinci geleceği konusunda çene çalmaya, tahminler yürütmeye başlamıştı.

Kamp ikiye ayrılmıştı. Her iki taraf ta kendi adaylarını ilk olarak hedefe vardırmak için canla başla çalışıyordu.

Bölgenin en esaslı köpekleri ossaat ele geçirildi. Çünkü bu köpekler zaferin kazanılması için yüzde yüz gerekli köpeklerdi. Ne mutluydu zafer tacını giyene! Eşi menindi olmayan bir kadınla dünya evine gireceğinden başka, en azından bir milyon dolarlık bir madene de sahip olacaktı.

O yılın güzünde, Mac Mormack'ın Bonanza'da altın bulduğu yolundaki söylentiler üstüne, Circle - City ve Forty - Mile'de dahil bütün Alçak - Toprak ülkeleri Yüksek Yokon'a doğru saldırıya geçmişlerdi. Sırf Jack Harrington ve Louis Savoy gibileri bunun dışındaydılar. Çünkü onlar, bu sırada, batıda altın arıyorlardı.

Ren geyiklerinin otladığı yerlere, çay içlerine, hele hele hiç altın olduğu sanılmayan Eldorado'ya karmakarışık direkler dikilmiş, hababam ölçüm yapılıyordu.

Olaf Nelson, ırmak boyundan beş yüz adımlık yer alıp direklerini dikmiş sonra da sırra kadem basmıştı.

Bu çağlarda en yakın kayıt bürosu ırmağın öbür yanında Forty - Mile'nin karşısındaki bir polis karakolunda kurulmuştu. Ama Elrorado'nun ağzının bir hazine kuyusu olduğu haberi ortalığa yayılır yayılmaz, Olaf Nelson'un tuttuğu araziyi yazdırmak çin Yukon'a inmeyi ihmal ettiği öğrenilmişti.

İnsanlar, sahipsiz toprağa aç gözlerle bakıyorlardı kurt gibi. Binlerce lira paranın kazma kürek beklediğini bilmiyor değillerdi. Ama yine de orayı ele geçirmeye cesaretleri elvermedi. Çünkü yasalar, toprağın direklerle çevrilmesiyle kayıt işlemi arasında altmış günlük bir süre tanıyordu Olay Nelson'a.. Bu arada hiç bir Allah kulu elini bile süremezdi tutulmuş toprağa. Şöyle bir yirmi kadar maden arayıcı, burayı ele geçirmek için Forty - Cudahy'e doğru yarışa hazırlanıyorlardı. Nolacaksa orada belli olacaktı artık.

Forty - Mile'de öyle çok sayıda rakip yoktu. İki kabile, Jack Harrington'la Louis Savoy'a yardım etmek için birbirleriyle yarış edercesine varlarını yoklarını ortaya koyduklarından, hiç kimse böyle bir yarışa kendi olanaklarıyla girmeyi düşünecek kadar enayi değildi.

Kayıt bürosuna kadar gidilecek yol yüz mildi. Bunun için dört köpeğin gerekli olduğu hesaplanmıştı. Bunlar belli aralıklarla yol boyunca dizilecek, görevi birbirlerinden alacaklardı.

Her şey, yarışmada son etapı koşacak köpeğe bağlıydı muhakkak. Bu nedenle son yirmi beş millik yol için iki adayın taraftarları mümkün mertebe en güçlü, en esaslı köpekleri bulmaya çalışıyorlardı. İki kabile arasındaki çekişme gitgide artıyordu. Öyle büyük paralar bastırıyorlardı ki köpeklere daha oralarda hiç böyle yüksek fiyatla satıldığı görülmemişti onların. Böylesine bir köpek avı bütün herkesin gözünü Joy Molineau'ya çevirmişti. Her şey onun başının altından çıkmıştı. Üstelik o tâ Chilcoot'dan Behring denizine kadarki bir alanda en esaslı kızak köpeğine sahipti. Kurt Dişi'nin üstüne köpek yoktu. Yarışın son etapında taşıyacağı kişi mutlaka kazanacaktı. Bundan hiç kimsenin kuşkusu olamazdı. Ama kabilede herkesin doğuştan bir töre duygusu vardı. Hiç kimse kabileden biri

ya da diğeri için Joy'u etkileyecek yürekliliği gösteremezdi. İki taraftan her biri eğer kendileri köpekten yararlanamıyorsa öbür arafın da yararlanamayacağını düşünerek avunuyorlardı. Forty - Mile'liler, ister tek ister topluluk halinde olsunlar, böyle yetişmiş, ruhları böyle biçimlenmiş kişilerin bir kadın saflığı içinde ömür sürecekleri, akıllarının hiç bir şeye ermeyeceği düşüncesinden yola çıkarak, Joy Molineau'yu harekete geçiren o gizli şeytanca düşüncenin hiç mi hiç farkına varmamışlardı.

Onlar tâ iş işten geçtikten sonra, karanlık gözlerini ilk olarak Kuzey ülkesinin pırıl pırıl aydınlığına açmış olan bu şafak kızının yüreğindeki gizli şeyi çözemediklerini anlamışlardı. Daha onlar bu ülkeyi ele geçirmeyi akıllarından geçirmezken, Joy'un babası kürk ticareti yapıyordu buralarda.

Hayır, Joy'un talihin cilvesi olarak Kuzeyde doğuşu onu ne erkek gibi yapmış, ne de erkekler karşısındaki kadınca duygusallığını törpülemişti. Erkekler, onun kendileriyle eğlendiğini biliyorlar ama gelgelelim onun içten pazarlıklı niyetlerini, ince hesaplarını bir türlü anlayamıyorlardı.

Bu öyle bir oyundu ki, Forty - Mile'deki erkekler onun göstermek istediği kâğıtlardan başkasını görmüyorlardı. Böylece onlar, o son kozunu gösterinceye kadar tatlı tatlı düşler içinde yaşadılar. Ama bu keresinde onun ne

mene bir oyun oynadığı kafalarına dank etti artık.
ne mene bir oyun oynadığı kafalarına dank

Haftanın başında, bütün kamp Jack Harrington'la Louis Savoy'un yola çıkışlarında hazır bulunmak için ayağa kalkmıştı. İkisi de Olaf Nelson'un toprağına konmak için süre bitiminden birkaç gün önce, bütün hazırlıklarını yapmışlardı. Böylece hem kendileri, hem köpekleri koşunun ilk etabına daha dinlenmiş, daha dinç olarak başlayacaklardı.

Yolda Dawson'un adamlarıyla karşılaştılar. Yeni yeni köpekler koşuyorlardı kızaklarına. Şurası gün gibi ortadaydı ki, herkes bu milyonlarca dolarlık servete konmak için hiç bir şey yapmaktan alıkoymuyordu kendini.

Forty - Mile, yarışçılarının yola çıkışından iki gün sonra, her etapta koşacak köpekleri yerlerine göndermeye başladı. Birinciler, hedeften yetmiş beş, ikinciler elli, sonuncular da yirmi beş mil ötede bekliyordu.

Son etapta koşacak köpekler birer harikaydı. İki tarafın da birbirlerinden eksik kalır yanı yoktu. Aynıydılar. Kampın adamları, köpekleri yollamazdan önce, sıfırın altında elli derecede, tam bir saat onların özelliklerini tartışıp durmuşlardı.

Son dakkada Joy Molineau, kızağıyla gelip girdi onların arasına. Harrington'un köpeklerine bakan Mac Fane'i bir kenara çekti. Molineau daha konuşmaya başlar başlamaz adamın ağzı bi karış açık kalmıştı. Yüzünden oku-

nın heyecan birtakım önemli şeylerin döneceğini gösteriyordu.

Mac Fane, Kurt Dişi'ni çözüp onu Harrington'un kızağının başına koydu. Sonra ardarda koşulmuş bu köpekleri Yukon yoluna doğru itti. Adamlar:

— Vah zavallı Louis Savoy! dediler.

Ama Joy Molineau'nun kömür karası gözlerinde bir meydan okuma vardı. Dosdoğru babasının kulübesinin yolunu tuttu.

* * *

Gece yarısına yakındı.

Kürklere sarınmış şöyle birkaç yüz kadar insan, rahat yataklarını, sıcacık kulübelerini bırakmışlar, sıfırın altında altmış derece soğukta Olaf Nelson'un toprağının ele geçirilişinde hazır bulunma zevkini tadacaklardı. Bir kısmının ellerinde hazırlanmış kazıklar vardı. Köpekler hemen yanıbaşlarındaydı. Yüzbaşı Constantine'in atlı bir polis mangası düzeni sağlamak amacıyla ordaydı. Yayımlanan bir emre göre, gün bitiminin son saniyesine kadar, her kim olursa olsun, araziye kazık dikmesi yasaktı. Northland'da bu gibi yasalara sanki Tanrı buyruğuymuş gibi saygı gösterilirdi. Çünkü silâhlar Tanrının yıldırımları kadar amansız ve öldürücüydü. Hava pırıl pırıl açık, ayazdı. Kuzey şafağı, gökyüzünü ışıl ışıl bir renk cümbüşüne çevirmişti. Yıldızlar yeşilli beyazlı ışıklar içinde sönüp yok oluyor, her şeye kaadir güçlü bir el Kutbun üstüne ışıktan koca koca yaylar çiziyordu. Soğuk, solgun ışık dalgaları göğün tam tepe noktasından geçmekteydi. Kurt köpekleri, bu göz kamaştırıcı manzara karşısında çok eski zamanlardaki atalarının yaptığı gibi uluyup duruyorlardı.

Ayı kürkü palto giymiş bir polis memuru elinde saatle çıktı ortaya. Adamlar köpeklerinin arasına hızla dalıp onları ayağa kaldırdılar. Kızağın koşumlarını düzeltip onları harekete hazır duruma soktular. Yarışçılar, kazıkları ve pankartları ellerinde sımsıkı tutmuşlar aynı çizgi üstünde sıralanmışlardı.

Elkonulacak arazinin çevresini öyle çok dolaşmışlardı ki, gözü kapalı gidebilirlerdi şimdi oraya. Polis elini havaya kaldırınca, herkes, ne kadar fazla hayvan postu ve battaniye varsa attı yere. Yay gibi gerilmiş kayışlardan son bir gıcırtı daha duyuldu. Herkes hazır, tetikteydi:

— Dikkat!

— İlerii!

Altmış çift el, eldivenlerini çıkardı, bir o kadar ayakkabı da karların içine gömüldü.

Hepsi ellerindeki demir çubukları dört bir köşeye dikerek boş alana yayıldılar. Sonra iki büyük ana direğin dikildiği orta kısma doğru geldiler. Daha sonra da ırmağın donmuş yatağı üstünde kendilerini bekleyen kızaklarına atladılar. Korkunç bir gürültü ve hareket başladı. Kızaklar birbirlerine girdi. Tüyleri di-

ken diken olmuş, pırıl pırıl dişlerini gıcırdatan köpekler altüst kavgaya tutuştular. Ortalık ana baba gününe dönmüş, daracık ırmak bunlarla dolmuştu. Artık sapı mı gelir, kayışı mı gelir, kırbaçlar insanların ve hayvanların üstüne habire iniyordu. Sanki işleri arap saçına çevirmek istermiş gibi, her yarışçı, kendi arkasına bir yığın arkadaşını da takmıştı. Bunlar, onları kargaşalıktan kurtarmak için canla başla çalışıyorlardı. Kızaklar, uzun çabalamalar sonunda bir bir kurtulup ırmağın eğri büğrü kıyılarının karanlığında bir anda kayboldular.

Jack Harrington, böyle bir dalaşmanın olacağını sezmiş, kızağının yanında durup ortalığın sakinleşmesini beklemişti. Hasmının köpek sürücülüğündeki ustalığını çok iyi bilen Louis Savoy da onun gibi yapmış, beklemişti.

Bu sürüsepet kalabalık patika yoldan gitmeye karar verdiği zaman gürültü patırtılar da azalmıştı biraz. Ama onların böyle bir yolu tutmaları şöyle bir on onbeş mil gidip Bonanza'ya vardıktan sonra oldu. Arka arkaya dizilmişler öyle gidiyorlardı. Gürültüleri duyulmuyordu artık. Yolun bu bölümünde, hiç kimsenin bir başkasının önüne geçmek diye bir şansı yoktu pek. Kızaklarda iki paten arası onaltı parmaktı. Patika yol, olsa olsa, on sekiz parmak gelirdi. Ama gele gidile tekerler oymuştu hep.

Her taraf yumuşacık karlarla örtülüydü.

Eğer birisi kalkıp ta köpeklerni bu karın içine sürseydi köpekler karınlarına kadar kara gömülür, ancak bir salyangoz hızıyla ilerleyebilirlerdi. Adamlarsa sıçramaktan başka bir şey yapmayan kızaklarının yanında dikilir durur, öylece beklerlerdi.

Gerek Bonanza'ya on beş millik inişte, gerek Klondike'den Dawson'a geçişte, durumlarda hiç bir değişiklik olmadı. Dawson'da Yukon ırmağıyla karşılaştılar. Onları orda ilk etabı koşacak köpekler bekliyordu. Ama Harrington'la Savoy kendilerini oraya kadar getiren köpekleri çatlatmak pahasına herkesten iki mil daha ötede değiştirdiler hayvanları. Kızakların değiştirilmesi sırasında ortaya çıkan kargaşalıktan yararlanarak öbür rakiplerinin şöyle bir yarısından çoğunu geçtiler. Yukon'un geniş yüzeyine şimşek gibi vardıkları zaman önlerinde otuz kızak ancak vardı. Yarış yolunun en netameli bölümüydü bura.

Güzün, ırmağın donması sırasında, iki koca buz yığını arasındaki bir millik mesafede, sular buz tutmamıştı. Akıntının çok hızlı olması nedeniyle daha yeni dona kesmişti ırmağın bu bölümü. Şimdi bir dans salonunun pisti kadar sert ve düzdü. Bu cam gibi olmuş buzların üstünde kaymağa başlanır başlanmaz, Harrington diz çökmüş, bir eliyle de kızağa tutunmuştu. Kamçısını amma da hayin indiriyordu köpeklere. Hayvanlara demediğini komuyordu. Köpecikler, düz kaygan yüzeyde fırtına gibi akıp gidiyorlardı. Bütün Ku-

zeyde köpeklerin çektiği bir kızağı Harrington gibi hızlı süren birisi yoktu daha. Hep başta gidiyordu. Louis Savoy, o ne yapıyorsa aynısını yapıyordu hemen. Geldi, umutsuzca onun arkasına geçti. Kızağının önündeki köpekler, hasmının kızağına sürünüyordu.

Koşu nöbetini alacak köpekler, ırmağın kıyısında önlerine çıktıklarında, yarışçılar kaygan yüzeyin yarısını katetmişlerdi. Ama Harrington hiç hız falan kesmedi.. Yeni kızak tam kendi yanına gelince, üstüne atlayıp yeni köpekleri daha da hızlandırmak için başladı bağırıp çağırmaya. Savoy da aynı şeyleri yaptı. Köpeklerin çektiği iki kızak sürücülerinden yoksun kalınca, arkadan gelen öbür köpeklerle çarpışıp birbirlerine girdiler. Öyle ki kördüğüm oldular adeta.

Harrington hışım gibi uçuyor, Savoy da hemen arkadan izliyordu onu. Irmağın yamacında ikisi de aynı hizaya geldiler. At başı gidiyorlardı. Yumuşacık karlarla örtülü iki sırt arasındaki dar patikaya ilk varan onlar oldu. Kuzey şafağının aydınlığı içinde bu manzaraya hayran kalan Dawson: «Ehh yani bu kadar olur!» dedi.

İnsanlar ateş falan yakmadan, birtakım zorlu beden hareketleri yapmadan, sıfırın altında altmış derecelik bir soğuğa öyle uzun boylu dayanamazlar. Harrington'la Savoy Kuzeyin eski bir adetine uyarak, dizginleri elden bırakmadan kızaktan atlıyorlar, kan dolaşımını sağlamak ve ısınmak için zıplayıp duruyorlardı. Sonra yeniden kızaklara atlıyorlar, soğuktan buz kesinceye kadar kalıyorlardı üstünde.

İkinci ve üçüncü etabı da böyle geçtiler. Savoy, dümdüz buz üstünde, bir çok kez köpekleri dürtüklediyse de rakibinden kurtulamadı bir türlü.

Öbür yarışçılar, Savoy'la Harrington'un arkasındaki beş millik bir alana tesbih gibi dizilmişler, onlara yetişmeye çalışıyorlardı. Ama nafileydi. Çünkü Harrington'un başdöndürücü hızına ayak uydurmak şerefine eren yalnız Louis Savoy olmuştu.

Yetmiş beş millik etabı katetmişlerdi ki, Lon Mac Fane, şimşek gibi geldi geçti yanlarından. Harrington'un gözüne köpeklerin en başındaki Kurt Dişi çarpıverdi bir anda. O, çok önceden zaferin kendine olacağına inanmıştı. Geri kalan son yirmi beş millik mesafede onunkini geçebilecek hiç bir kızak yoktu Kuzeyde. Savoy, rakibinin kızağının başında Kurt Dişi'ni görünce yarışı kaybettiğini anlayıp dişlerinin arasından doğru ana avrat sövdü. Ama yine de şansını sonuna kadar deneyerek rakibinin karlı dumanlı izini bırakmadı. Onlar, güney - doğuya doğru yükselen şafağın aydınlığı içinde sarsıla sarsıla yollarına devam ederlerken, biri yüreği üzgün öbürü yüreği sevinç içinde, Joy Molineau'nun yaptığı davranışı düşündüler.

* * *

Bütün Forty - Mile, sabahın erinde, kürk yataklarından fırlamışlar, patikanın kenarında toplanmışlardı. Ordan bakıldığında, Yukarı - Yukon'un tâ millerce ötedeki ilk bükümüne kadar görülebiliyordu.

Yine ordan, öbür kıyıdaki Fort - Cudahy de görülüyordu. Hedef burasıydı. Altın işlerine bakan görevli sabırsızlıkla gelecek olanları bekliyordu. Joy Molineau, patikanın bi parça uzağında yer almıştı. Forty - Mile'liler onun görmesine engel olmamak için yana çekildiler. Böylece onunla koşucuların geçeceği daracık yolun arası açılmış oldu. Yakılan ateşlerin çevresini fırdolayı saran insanlar, köpeklerini, altınlarını ortaya koyarak hababam bahse tutuşuyorlardı. Çoğunluk Kurt Dişi'ne oynuyordu. Çamlardan birinin tepesine tünemiş bir hintli, cıyak cıyak:

— İşte göründüler, diye bağırdı.

Yukon'un yukarı taraflarında, karın üstünde kara bir nokta görüldü. Hemen arkasında ikinci bir nokta izliyordu onu. Öndeki noktalar büyüdükçe, geriden başka noktalar çıkıyordu ortaya. Bunlar yavaş yavaş köpek haline, sürücülerinin üstlerinde yüzükoyun yattığı kızaklar haline gelmeye başladı. Polis Müdürü Joy'a:

— Kurt - Dişi çekiyor başı, dedi.

Joy heyecanını belli eden bir gülümsemeyle karşılık verdi buna.

Kayın Ağacı vadisi kralı altın torbasını öne doğru iterek:

— Bire on, Harrington'a, diye bağırdı.

Joy:

— Kraliçe bol para veriyor galiba size? dedi.

Polis müdürü kafasını salladı. Joy üsteledi:

— Herhalde biraz altınınız var, ha? Ne dersiniz? Ne kadar var?

Adam torbayı gösterdi. Joy torbaya şöyle bir göz atıp ne kadar altın olabileceğini kestirdi:

— Diyelim ki iki yüz falan... Evett... Şimdi size bi şey söyliyim. Kapatın bahsi...

Joy, tuhaf tuhaf gülümsedi.

Polis müdürü, gözleri patika yolda, düşünüp duruyordu.

İki rakip diz çöküp verediyorlardı kamçıyı köpeklere. Harrington baştaydı.

Kayın Ağacı vadisi kralı altın torbasını polis müdürünün burnunun dibinde sallayarak:

— Bire on Harrngton'a oynuyorum! diye cıyakladı.

Joy:

— Kapatın bahsi! dedi yine.

Adam kendi gönül rızasıyle değil de sırf genç kızın hoşuna gitmek için hareket ettiğini belli eder şekilde omuz silkip söyleneni yaptı. Joy ona, için rahat etsin der gibi başıyla işaret etti.

Ortalıkta çıt yoktu.

Herkes bahsi mahsi bırakmıştı.

Kızaklar rüzgâra tutulmuş gemiler gibi sağa sola yalpa vurarak, bir oraya bir buraya giderek uçarcasına yol alıyorlardı. Harrington'un kızağının hemen gerisindeki Louis Savoy baştaki köpeği hep aynı minvalde sürüyordu. Yüzünde hiç bir umut ışığı yoktu. Harrington dudaklarını sımsıkı yummuş, ne sağa ne sola bakıyordu.

Harrington'un köpekleri, karınları yere değercesine tam bir ahenk ve düzen içinde hışım gibi ilerliyorlardı. Kurt Dişi'nin başı eğik, gözleri yerdeydi. İnce ince inliyor, arkadaşlarını akıl almaz bir hızla sürüklüyordu arkasından.

Bütün Forty - Mile'nin soluğu kesilmişti. Kızağın çıkardığı sesle kamçı şakırtısından başka bir şey duyulmuyordu.

Bu sırada, Joy Molineau'nun berrak sesi çınladı havada:

— Heyy, Kurt Dişi, Kurt Dişi!

Kurt Dişi sesi duydu. Duymasıyla patika yoldan ayrılıp sahibine doğru ilerlemesi bir oldu. Öbür köpekler de onun arkasından geldiler. Kızak, bir an, bir tek ayağı üstünde durdu. Harrington dengesini kaybedip karların içine yuvarlandı.

Şimşek gibi uçan Savoy, geldi geçti onu. Harrington, Savoy'un, altın işlerine bakan görevlinin doğrultusunda, ırmak boyunca kayıp

gittiğini görmüş, Joy Molineau'nun polis müdürüne dediklerini bir bir işitmişti:

— İyi gayret gösterdi doğrusu. Şeyi... Ne derler ona? Yarışı aldı... Geçti herkesi... Birinci oldu...

* * *

UZAK DİYARLARDA

Başımızı alıp, verelini uzak bir ülkeye gittiğimiz zaman, vardığımız yerin törelerine, geleneklerine uymak için, o zamana kadar bellediğimiz nice şey varsa, hepsini kafamızdan silip atmamız gerekir. Beğendiğimiz düşünceleri, dahası, eski tanrılarımızı bile unutmalıyızdır artık. Bazı öyle olur ki, bir zamanlar hayatımızı düzene koyan ilkelerin tam tersini yapmamız bile gerekebilir.

Buna kolaylıkla ayak uyduranlar, böylesi âni bir hayat değişikliğinden, sonsuz bir sevinç ve mutluluk duyarlar. Doğdukları günden bu yana, değişik bir gün görmemiş kimselerse, yeni girdikleri çevrenin tersliği karşısında apışıp kalırlar. Vücutları da, ruhları da bir türlü kavrayamadıkları şeylere karşı baş kaldırır günün birinde.

Bu baş kaldırış, birtakım davranışlarla gösterir kendini. Çevreye yeni girmiş kişide acılar, sıkıntılar birbirine kovalar artık. İşte o zaman gerisin geriye dönmektir en iyisi. Çünkü çok geç kalınırsa, kişinin ezilip yok olması iki kere iki dört gibidir.

Her türlü rahatlığı, konforu tepip, Kuzeyin ilkel sâdeliğine, vahşi güzelliğine koşan bir insan, kendinde yer etmiş alışkanlıklar, ne kadar az ve güçsüzse, başrı şansına o kadar güvenebilir.

Eğer o, gerçekten böyle bir hayat için yaratılmışsa, görecektir ki, bedenî alışkanlıkların önemi pek öyle ahım şahım değildir.

Mis mis kokulu bir yemek yerine bulaşık suyu gibi bir şey içmek, sağlam, gıcır gıcır bir ayakkabı giyeceğine biçimsiz bir postal geçirmek ayağına, puf döşelkerde yatmayı bırakıp karın içinde çöreklenerek uyuya kalmak bir iş değildir aslında. Bunlar ıvır zıvırdır hep. Gerçek zorluk, yalnız bu koşullara uymak zorunluluğundan değil, birlikte yaşanılan arkadaşların huyuna suyuna uymak zorunluluğundan ortaya çıkar. Günlük hayatın o bayatlamış incelik kurallarını bırakıp, onların yerine hoşgörüyü, fedakârlığı, sabrı koymak gerekir.

Böyle bir kişi, teşekkürü meşekkürü iplemeyecektir artık, bunu ağzını açmadan yapacaktır. Yani söyleyeceği bir şeyi, elle tutulur, gözle görülür biçimde söyleyecektir. O paha biçilmez hazineyi, gerçek dostluğu da böyle kazanacaktır işte.

* * *

Kuzey Kutbundaki altın masalı bütün dünyaya yayıldığı, o büyülü Kuzey Kutbu sözünün insanların yüreğini titrettiği günlerde, M. Carter Weathearbee iskemlesinin üstünden hiç eksik etmediği o rahat minderi tuttuğu gigi fırlattı. Cebindeki paranın yarısını karısının avucuna saydı. Geri kalanıyla da donatım falan satın aldı.

Macera heveslisi bir insan değildi. Ne ki ticaret denilen o kepazece iş, onda duygu muygu komamış, ruhunu körletmişti. Ömrü billâh aynı şeylerden gına getirmişti. Büyük kazançlar elde ederim umuduyla şimdi büyük tehlikelere atıyordu kendini.

Yirmi yıldır Northland'lı altın arayıcıların gide gelen aşındırdıkları yolları bırakıp, bir takım dangalak gibi o da, ilkbaharda Ermonton'dan geçerek, adeta felâketten kaçarcasına altın arayan bir topluluğa karıştı.

Ellerindeki planlar bir yana, bu heriflerın gid egele aşındırdıkları yolları bırakıp, bir-altın arayıcılar gibi onların da hedefleri Klondike'di. Gelgelelim, oraya varmak için geçmeyi düşündükleri yol, kuzey - doğunun o Allahın belâsı ikliminde doğmuş büyümüş yerlilerin bile soluğunu kesecek türdendi. Bir Crippewa'yla bir postacının oğlu olan, Kuzeyin altmış beşinci enleminde geyik derisinden yapılmış bir çadırda dünyaya gözlerini açan, minnacıkken şeker yerine iç yağı emen Jacques Baptiste'in bile ağzı bir karış açık kalmıştı bu yolda.

Percy Cuthfert adında biri vardı ki, bu herifin de yıldızı pek parlak değildi herhalde. Çünkü o da bir kaplumbağa gibi ilerleyen topluluğa katılmıştı. Herifçioğlu beyler paşalar gibi yaşıyordu daha önce. Kafası nasıl bilgi doluysa, bankadaki paraları da öyle tonlaydı. Dünyada hiç bir şey onu böyle maceraya atılmaya zorlayamazdı. Ama gelgelelim, acayip bir duygusallığa kaptırmıştı kendini. Hani romanlarda okunan maceralar vardır ya, böyle bir şeyi, ancak şu giriştiği işle tadacağını umuyordu. Ondan önce, böyle bir Allahın belâsı yanılgıya kaç kişi düşmüştü daha!Niceleri işlemişi aynı haltı!

Baharda buzların çözüldüğü ilk günlerdi. Kafile buzlarla birlikte Ren Geyiği ırmağına indi.

Küçük çapta da olsa basbayağı bir filotillâydı bu. Çünkü yığınla yiyecek doluylu içi. Beyazların yanında, adları birtakım kirli işlere karışmış melez erkekler vardı. Bunlar karılarını, çocuklarını da almışlardı yanlarına.

Onlar, Tanrının günü, imanları gevreyinceye kadar çalışıyorlardı gemilerde. Yük taşırken tere batıyorlardı sırılsıklam. Ana avrat sövüyorlardı habire. Sivrisinek avlıyorlardı. Daha ne haltlar karıştırıyorlardı!

Böylesine bir çalışma, insan ruhunu bütün derinliğiyle çırılçıplak koyuverir ortaya. Güneye doğru inişte, daha Athabasca gölü gözden ırak olmamıştı ki, toplulukta ne kadar

insan varsa giriştikleri işin üstesinden geleceklerine ant içmişlerdi.

Topluluğun en mızmız, en miskin insanları, Carter Weatherbee'yle Percy Cuthfert olmuşlardı. Onlar gibi durumlarından yakınan daha hiç kimse yoktu. Şöyle bi yolcuk olsun kamptaki sürüyle işlerden birine «bırakın da biz yapalım,» diye gönül rızasıyla yapışmamışlardı. Bir bakraç su, bi kucak odun daha mı isteniyor, yıkanacak, durulanacak bulaşık mı var, yoksa eşyaların içinden ossaat aranıp bulunacak bir şey mi söz konusu, bizimkiler tozdu. Ya bir yerleri burkulmuştur, ya da ayakları falan su toplamıştır. Akşam oldu mu, yapılacak tonla işi bırakırlar, önce onlar dalardı yatağa. Sabahleyin en son gözünü açan onlar olurdu. Oysa herkesin aracını gerecini kuşanıp asker gibi hazır olması gerekirdi. Yemek masasına en önce onlar damlardı. Ama iş yardım etmeye geldi mi bucak bucak kaçarlardı. Şöyle esaslı bir parça gördüler mi yemekte, utanmayı sıkılmayı bi yana korlar, kurt gibi saldırırlardı üstüne. Başkasının yemeğini mideye indirirken hiç oralı değil görünürlerdi.

Kürek çekerken bile akılları kurnazlıktaydı. Küreğin ucunu eğip suya bırakıyorlar, sözde kürek çekmiş oluyorlardı. Akılları sıra kimse anlamaz sanıyorlardı. Ama arkadaşları sessiz sedasız basıyorlardı kalayı onlara. Bütün herkes illallâh demişti. Jacques Baptiste sabah akşam gırgıra alıyordu onları. Yerin dibine sokup çıkarıyordu.

Büyük Esir'de Hudson Körfezi köpekleri satın alındıktan sonra, minik donanma kuru et ve kuru balığın ağırlığıyla adamakıllı sulara gömülmüştü. Sonunda gemiler ve içi oyuk kütük sandallar Mackenzie'nin o müthiş akıntısıyla sürüklenip akılları durduran bir sessizliğe gömüldüler. İnsan yüreğini umutla dolduran ufak ufak akıntılar inceden inceye aranmıştı tüm. İnsanları oldum olayısa Kuzeye çeken o altınlı çamurdu. Bilmedikleri, görmedikleri topraklar üstünde genellikle dehşete kapılan, yürekleri korkuyla dolan melezler, Büyük Ayı'ya varınca tüymeye başladılar bir bir. Güzel Umut'un Güç'lüsü, onların geride kalan en yüreklilerini yedeğe çekilmiş gemilerin halatları altında iki büklüm olmuş, kahbece girmeye zorlandıkları o akıntıyla savaşırken buldu.

Sonunda kala kala Jacques Baptiste kaldı bir. Eğer gerekirse, sonsuz buzlar diyarına kadar gitmeye yemin billah etmemiş miydi o?

Şimdi onlar her saniye, çoğu ağızdan dolma bilgilerle çizilmiş haritalara bakmak zorundaydılar. Varacakları yere çarçabucak varmak, kaçınılmaz bir şey gibi görünüyordu. Çünkü güneş kuzey kutbundan henüz güneye inmiş, böylece kışı da getirmişti.

Mackenzie'nin kuzey kutbu denizine döküldüğü körfez kıyısınca ilerleyen kafile, Kabuk ırmağının ağzına girdi.

Akıntıya karşı çetin bir savaş başlamıştı. İki miskinin hali her zamankinden daha beter gibiydi. Apışıp kalmıştı ikisi de. Gemilerin yedeğe çekilmesi, kısacık küreklerle kürek çekmek, akıntılar, ordan oraya yük taşımalar onlardan birinin fitil fitil burnundan getirmiş, öbürüneyse yaşanmış bir olayı yazma fırsatını vermişti.

Günlerden bir gün, isyan bayrağını çekti bu iki adam. Jacques Baptiste, ana avrat kalayı basınca, ezilen yılanlar gibi kaldırmışlardı başlarını. Ama melez ikisini de eşek sudan gelinceye kadar dövdükten sonra, ellerine bir de iş tutturdu. Her yanları mosmor, kan revan içindeydi. Böylece ilk kez, bir insanla ilişkileri olmuş oluyordu.

Ekip, Kabuk ırmağının doğduğu yerde gemilerinden inip, geri kalan yaz aylarını, Mackenzie'nin son bulduğu Doğu Sıçanı tarafındaki topraklarda, o koca koca yığdıkları eşyaların üzerinde geçirdi. Bu küçük ırmak, Yukon'la birlişen Kirpi ırmağına dökülür. Kirpi, Kuzeyin önemli geçit yoludur. Yukon'la onun Kuzey Kutbu dairesini kestiği noktada birleşir.

Gelgelelim, kış, çarçabuk enseledi onları yolda. Günlerden bir gün sallarını, tüm buza kesmiş körfezin buzlarına halatlarla bağlayıp, ne kadar donatımları varsa, hepsini çabuk çabuk gemilerden çıkarmak zorunda kaldılar.

Irmak, aynı gecede, kaç sefer donmuş,

kaç sefer çözülmüştü. Ertesi sabah olunca da derin bir uykuya dalmıştı artık.

Sloper, haritanın ölçeğini gözönünde tutup, başparmağının tırnağıyla uzaklığı hesabederek:

— Yokon'a olan uzaklığımız taş kesse dört yüz milden çok olamaz, dedi.

Artık bitmek üzere olan bu tartışma sırasında, o iki hımbıl herif, yürekler acısı kaderlerinden yakına yakına bi kalıyorlardı. Jacques Baptiste:

— Hudson körfezindeki karakol, eski hikâye, diye cevapladı.

Babası tâ fi tarifinde, bu yolları Kürk Kumpanyası için baştanbaşa arşınlamıştı. O iki donmuş ayak parmağı da bu yolların esẹriydi. Orda bir başkası:

— Kaçık mısın nesin sen be? diye bağırdı. Yani hiç beyaz yok mu diyorsun?

Sloper, yapmacık bir ağırbaşlılıkla:

— İlaç için bile yok, dedi. Dawson'dan beş yüz mil ötedeyiz şu an. Yukon'dan gidersek daha da uzun sürer. En azından bikaç bin mil...

Weatherbee'yle Cuthfert, ikisi birden:

— Ne kadar zaman alır bu Baptiste? diye sordular.

Melez, şöyle bir düşündü:

— Herkes it gibi çalışırsa, on, yirmi, kırk, bilemeden elli günde kapağı atabiliriz belki oraya. Ama şu hanım evlâtları gelecek olursa (Eliyle o iki hımbıl herifi gösteriyordu) bu

söylenemez tabi. Balık kavağa çıktığında varırız o zaman. Belki varamayız yine de.

Kar sopaları ve çarık yapanlar, işlerini ossaat durdurdular. Kendi adının çağırıldığını duyan bir adam tâ Nuh Nebi'den kalma, hemen yanında kamp ateşinin yandığı harap bir kulübeden çıkıp onların yanına geldi.

Bu kulübe, Kuzeyin uçsuz bucaksız yalnızlıklarında uyuyan nice nice sırlar saklıyordu. Ne zaman, kim yapmıştı onu? Hiç bir Allah kulu cevap veremezdi buna. Dış yanda, koca koca taş yığınlarıyla yeri belli edilmiş iki mezar, belki de buraya ilk gelenlerin sırlarını saklıyordu içinde. Ama gelgelelim, o taşları yığan eller kimin elleriydi?

Yola çıkmak zamanı gelmiş çatmıştı. Jacques Baptiste, bir koşum takımını düzelterek durdu ve keçi gibi inatçı bir köpeği kımıldayamaz hâle soktu karın içinde.

Ahçı, işi geciktirildiği için, eliyle sinirli sinirli bir hareket yaparak, fokur fokur kaynayan fasulye tenceresine bir avuç domuz yağı fırlattı. Sonra sağa sola kulak verdi. Sloper ayağa kalkmıştı. Onun o keçi boynuzu gibi sıska görünüşü, hımbılların canlı kanlı, pırıl pırıl suratlarına adamakıllı ters düşüyordu. Kara kuru marsık gibi bir şeydi. Güney Amerika'da, kodesten kaçmış, sonra da dört düveli gezip dolaşmıştı. Kendini oldum olasıya herkesle boy ölçüşebilecek gibi görürdü. O okkalı av bıçağıyla birlikte de kantara vurulsa, seksen kilo çekmezdi. Ağarmaya başlayan kılları, onda artık gençlikten eser kalmadığını gösteriyordu.

Weatherbee'nin ya da Cuthfert'in çelik gibi pazuları yanında onunkiler çocuk pazusu gibiydi. Ama böyle de olsa, ilk varacakları yerde, bu ikisinin leşlerini sereceğini ileri sürüyordu.

Bütün gün o, arkadaşlarından daha babayiğit olanlara, akıl havsala almaz tehlikelerle dolu binlerce millik bir yolu salık vermişti. Onda ırkının kıpırdaklığı, yerinde durmazlığı vardı. Amerikalının canlılığı, eyleme susuzluğu, Almanın dayanıklığıyla birleşmiş, ona kafasına ne esiyorsa yaptırıyordu.

— Buzlar geçit verir vermez, köpeklerle birlikte gitmek isteyenler söylesin bakalım.

Binlerce millik sert çetin yollarda ana avrat sövmekten başka hiç bir iş yapmamış sekiz ses:

— Ben! diye bağırdı.

— Var mı gelmek istemeyen?

— Ben, ben!

Wheaterbee, saldırgan bir tavırla:

— Niyetiniz ne yanı? diye sordu.

Öbürleri hep bir ağızdan:

— Çoğunluğun kararı, çoğunluk karar aldı, diye bağrıştılar.

Sloper, alaylı alaylı:

— Bizimle gelmeyecek olursanız, kafile başarısızlığa uğrayabilir. Ama neylersin ki bağrımıza taş basıp ayrılacağız sizden. Hey millet, ne dersiniz?

Herkes aynı şekilde bi da bağrıştı. Cuthfert, üzgün üzgün:

— Ama yani olur mu mu? dedi. Benim gibi zavallı bir insan ne eder?

— Geliyor musun bizimle?

— Yo, yo, hayır.

— Paşa gönlün bilir valla. Kal öyleyse. Bizim bi diyeceğimiz yok artık.

Amerika'nın batısından, Dakota'dan gelmiş yabanın ayısı bir Amerikalı:

— Olur ya, belki de o Allahlık arkadaşınla iyi geçinirsin, dedi. Tabi, yemek mi pişirilecek, odun mu toplanacak, sana havale hep.

Sloper:

— Bu iş burda tamam, dedi. Yarın, yolcu abbas. Düzenli bir yürüyüşe geçmek, bir unuttuğumuz var mı yok mu anlamak için beş mil ötede kamp kuracağız.

* * *

Kızaklar, çelik takılmış ayakları üstünde gıcırdıyor, köpekler ölmeye mahkûm edildikleri koşumları içinde, belleri çökmüş olarak hababam çekmeye çalışıyorlardı yüklerini.

Jacques Baptiste, son bir kez daha kulübeye bakmak için Sloper'in yanında durdu. Saçtan yapılmış ocaktan oylum oylum dumanlar çıkıyordu. İki hımbıl onların gidişlerine kapı eşiğinden baktılar. Sloper, elini arkadaşının omzuna attı:

— Kilkenny kedisi diye bir şey duydun mu sen hiç Jacques Baptiste?

Melez, kafasıyla hayır dedi.

— Bu Kilkenny kedileri var ya dostum, birbirlerini yeyip bitirmişlerdir. Hem öyle bir yemişlerdir ki, deri meri, tüy müy bırakmadan hiç? Şöyle miyav diye bir seslerini duyamazsın artık. Zırnık eser kalmamıştır bunlardan. Yani diyeceğim şu, bu iki herif, kollarını kavuşurup otururlar bütün gün. Dünya yansa, kılları kıpırdamaz. Ellerini şurdan şuraya oynatmazlar. Biliyoruz hepimiz bunları. Düşün ki, berbat, sonu gelmez bir kışta, başbaşa kalacak bunların ikisi. Haksız mıyım şimdi Kilkenny kedilerine benzetmekte onları?

Baptiste.ki Fransız damarı ona omuz silktirirken, Hintli damarı hiç bir şey yaptırmadı. Omuzunu oynatışında, büyük peygamberce anlamlar vardı.

* * *

O eliçi kadar kulübede başlangıçta her şey tıkırında gitti. Arkadaşlarının yaptıkları eşek şakaları, Wetherbeey'le Cuthfert'e sorumluluk duygusunun ne mene şey olduğunu öğretmişti. Kısacası şu ki, çalışma denilen şey, güçlü kuvvetli iki insanın canına okumuş falan değildi. O ne yapsalar kınayan melezin olmayışı, onlarda hoş bir etki uyandırmıştı. İkisi de canla başla çalışıyor, birbirlerini geçmeye uğraşıyorlardı. En ıvırzıvır işleri bile öyle

özene bezene yapıyorlardı ki, şu an Uzun Yol'da imanları gevreyen arkadaşları onları görseler, gözleri fal taşı gibi açılırdı.

Her türlü dert tasa yok olmuştu. Onları üç yandan çevreleyen orman, bitmez tükenmez bir odun kaynağıydı. Kaldıkları yerden üç beş adım ötede Kirpi Irmağı derin bir uykuya dalmıştı. Buzdan elbisesinin delik bir yeri vardı ki, köpük köpük sular fışkırıyordu ordan. Cam gibi pırıl pırıl, otuz iki dişe kemane çaldıran bir suydu bu. Ama dert gelmekte gecikmedi. Geldi buldu onları. Suyun fışkırdığı delik habire donuyordu. Durup dinlenmeden saatlerce buz kırıyordu ikisi.

Kulübeyi yapan adı sanı belirsiz kişiler, arka tarafta bir şeyler saklamak amacıyla yandaki kirişleri uzatmışlardı. Orda, iki ahbap çavuşun yeterinden çok yiyecekleri darmadağın duruyordu. Bunların pek çoğu, ağza tad vermekten çok, vücuda, ruha güc veren yiyeceklerdi. Şeker iki normal adama bol bol yeterdi. Ama onlar adamlığın yanından bile geçmemiş iki çocuktu daha. Baktılar ki, bol şekerli sıcak su esaslı oluyor, yarına Allah kerim deyip, ekmek kabuklarını, galetaları o sıcak, tatlı suya batırıp batırıp yumuşattılar. Kahve, çay, hele hele kuru yemişler sıfırı tüketmeye başlamıştı. Şeker yüzünden oldu ilk kavgaları. Uzun bir yolculukta, birbirlerinden başka arkadaşları olmayan iki kişinin kavgaya balşaması, öyle küçümsenecek azbuz bi şey değildir herhalde.

Weatherbee politika üstüne söylev çekmeye bayılıyordu. O zamana gelinceye kadar halkla toplumla ilgili konulara yan çeviren, bu gibi şeylerin kendi kendine zamanla yola gireceğine inanan Cuthfert ya hiç oralı olmuyor, ya da domuzuna matrağa alıyordu. Ama kalem efendisinde bunu anlayacak kafa nerdeydi. Sanat tarihi uzmanı Cuthfert'i ifrit eden, onun hababam çene çalıp boşuboşuna kendini tüketmesiydi. Cafcaflı sözlerle insanların gözünü boyamaya alışmış Weatherbee, kendine kulak veren bir Allah kulu bulamadığı için çok dertliydi. Kendini hakarete uğramış gibi görüyor, zavallı arkadaşcağızının yarı ömrünü tüketiyordu.

Aynı maceraya atılıp, aynı yerde bulunmalarından başka ortak bir yanları yoktu onların. Kafaları zerre kadar benzemiyordu birbirine. Weatherbee hayatı boyunca bürolardan çıkmamış bir kalem efendisiydi. Cuthfert sanat tarihi falan okumuştu. Badana yapar gibi yağlı boya resim yapıyor, iyi kötü bir şeyler yazıp çiziktiriyordu. Biri kendini yüksek tabakadan gören bir alt tabaka adamı, öbürü bilinçli bir beyzadeydi. Bundan şu çıkıyordu ki, bir insan gerçek dostluğun d'sini bile bilmez ama soylu bir kişi olabilir.

Sanat tarihi uzmanı, yanındaki arkadaşına tam bir yabanın ayısı, pis, mundar bir hayvan gözüyle bakıyordu. Ona göre, arkadaşının yeri, bok içinde yüzen domuzların yanıydı. Bunu, onun yüzüne karşı da söyledi. Öbürü de

durmadı tabi: «Sen de karı gibi herifsin!» dedi.

Weatherbee bütün şarkıları başka makamdan okuyordu. Habire, Boston Hırsızını ya da Güzel Muço'yu söylüyordu. Cuthfert illallâh demişti artık. Öfkesinden ölüyor, soluğu dışarda alıyordu. Gelgelelim bu işin çıkar yolu yoktu. Dışarının soğuğuna can ciğer dayanmıyordu uzun süre. Kulübe minacık bir şeydi zati. On, on iki adımlık yeri bir soba, bir masa, iki döşek ve başka ıvır zıvır doldurmuştu. Yanyana geldiler mi, biri öbürüne, ağız dolusu küfür gibi geliyordu. Hiç ağızlarını açmadan bir köşeye çekilip oturuyorlardı ikisi de. Her Tanrının günü biraz daha artıyordu bu dilsizlikleri. Bazı bazı, gözlerinde ışıldayan bir ışık, ya da dudaklarının bir kıvrımı onların içindeki iyilikleri vuruveriyordu ortalığa. Ama onlar bu sessiz sedasız saatlerde, birbirlerinin farkına varmamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Tanrı iki arkadaşı nasıl bunca birbirinin aynı yaratmıştı. Şaşıp kalıyorlardı buna.

Hemen hemen yapacakları hiç bir iş olmadığından zaman denilen şey büyük bir yük oluyordu onlara. Tembellikleri, hımbıllıkları daha da arttı böylece. Sonunda öyle bir gevşedi ki vücutları, ne yapsalar ne etseler kendilerini kurtaramadılar bu uyuşukluktan. Şöyle en ufak bir iş yapma düşüncesi deliye çeviriyordu onları.

Bir sabah kahvaltıyı hazırlama sırası Weatherbee'deydi. Arkadaşı horul horul uyuyordu. Hemen yorganın altından sıyrıldı. Önce gaz lambasını, sonra sobayı yaktı. İbrikler çatır çatır buz tutmuştu. Kulübede el yüz yıkamağa zırnık su yoktu. Suyun erimesini beklerken, birkaç dilim iç yağı kesti ve başladı hamur yoğurmağa. Ne güzel bir şeydi hamur yoğurmak!

Cuthfert, gözlerinin arasından doğru sinsi sinsi onu gözetlemişi. Sonra ikisi de açtı ağzını, yumdu gözünü. Neler neler söylemiyorlardı birbirlerine. Sonunda herkesin kendi yiyeceğini kendisinin hazırlamasında karar kılındı. Aradan bir hafta geçti ki, Cuthfert ellerini bile yıkamaz olmuştu sabahları. Ama iş gırtlağa gelince değişiyordu. Kendi pişirdiklerini güzel güzel atıştırıyordu habire. Weatherbee, başladı onunla dalga geçmeye. Bundan sonra da, o el yüz yıkama alışkanlığı oldum olasıya kalktı hayatlarından.

Baktılar ki, şekerdi, şuydu buydu sıfırı tüketiyor, her ikisi de kendi paylarına düşeni karşısındakine kaptırmamak, bir de onmaz bir hastalığa tutulmamak için, ne var ne yok tıkındılar. Bu oburluk yarışının sonunda, kendileri gibi şekerleri de sıfırı tüketti. Sebzesizlikten, hareketsizlikten kan man kalmadı ikisinde de. Vücutlarının her yanlarını pesbembe sivilceler kapladı. Ama gelgelelim, onların umurunda değildi dünya. Adaleleri, eklem yerleri başladı ossaat şişmeye. Derileri kapkara oldu. Ağızlarının içi, diş etleri, dudakları bembeyaz bir renk aldı. Çektikleri acılar onla-

rı birbirine daha yaklaştıracak yerde, birbirlerinden uzaklaştırdı. Tek yaptıkları, birbirlerinin hastalıklarını uzaktan uzaktan izlemekti.

Öyle bir hale geldiler ki, dış görünüşleriyle hiç mi hiç ilgilenmez oldular artık. En basit şeyleri bile unuttular. Artık ne yatak yapmak zahmetine giriyorlar, ne de yataklarının altındaki köknar dallarını değiştiriyorlardı. Kulübe kulübelikten çıkmış, domuz ahırı gibi bir şey olmuştu.

* * *

İçleri; «hiç yataktan çıkmasak» diyordu ama olacak şey değildi bu. Soğuk hayındı. Sobaya habire odun atmak gerekiyordu. Saç sakal birbirine karışmıştı ikisinde de. Üstlerindeki urbaları dilenciye versen almazdı. Ama onlara vız geliyordu hep bunlar. Çünkü hastaydı ikisi de. Çünkü kimsenin gördüğü falan yoktu onları. Dahası, kıllarını kımıldatmak, ölümden beter geliyordu onlara.

Eksiği kalmış gibi, bunca derde çileye, bir de Kuzey Korkusu eklenmişti. Büyük Sessizlikle Büyük Soğuğun kızı olan bu korku, güneş güney ufkuna dalıp gittiği zaman, yani aralık ayının o karanlık günlerinde belirmişti yüreklerinde. Bu korku, onları başka başka etkiliyordu. Kafalarının içine göre yani. Birtakım boş, saçmasapan inançları olan Weatherbee, kulübenin yanındaki mezarlarda uyuyan o adı sanı belirsiz kişilerin ruhlarını çağırıyordu habire. Öyle bir vermişti ki bu işe kendini, onların soğuktan kaçıp kendisine geldiklerini, battaniyenin altına sokulup ölmezden önceki acılarını, çilelerini, başlarından geçen şeyleri anlattıklarını sanıyordu. Ne zaman ki onların kendine iyice sokulduğunu, buz tutmuş organlarının kendi organlarına karıştığını duyuyor, aklı başına geliyordu hemen. Onlar tutup da, onun kulağına, ilerde olacakları söyledikleri zaman, kulübenin içinde çığlıktan feryattan durulmaz oluyordu.

Cuthfert'in bütün bunlardan bir şey anladığı yoktu. —Çünkü iki arkadaş konuşmayı falan kesmişlerdi birbirleriyle artık.— Ama ne zaman bir çığlık duyup ta uyansa, tabancasına sarılmayı ihmal etmiyordu hiç. Sonra, kıçının üstüne oturup, silâhını o aklı bi hoş olmuş, uyuyan arkadaşına doğrultuyor, zangır zangır titriyordu. Öyle sanıyordu ki, keçileri oynatmak üzereydi arkadaşı. Kendi hayatından tasalanmaya başlamıştı.

Onda başgösteren hastalık daha anlaşılmaz bi şeydi. Tek tek tahtalarla kulübeyi yapan adı sanı belirsiz usta, damın üstüne bir de rüzgâr gülü dikmişti. Cuthfert, milim oynamadan onun hep güneyi gösterdiğine takmıştı kafayı. Günün birinde atıverdi beyni. Onu hep öyle aynı yönde görmekten ifrit olmuştu artık. Rüzgâr gülünün yönünü doğuya çevirip, uzun uzun baktı durdu. Gelgelelim onu kımıldatacak en küçük bir esinti bile yoktu. Tuttu bu sefer, kuzeye çevirdi yönünü. Bir daha da

rüzgâr çıkmadıkça, ona elini sürmeyeceğine yemin billâh etti. Ama havadaki durgunluk onu deli ediyordu. Gece yarısı kaç boy kalkıp, rüzgâr gülünün dönüp dönmediğini bakıyordu. Şöyle bir on derece kadar dönüverse, keyfine diyecek olmazdı. Ama mübarek şey kafasının üstünde değişmez bir alınyazısı gibiydi. Zırnık oynamıyordu. Aklı bi hoş olmaya başladı. Rüzgâr gülünü bi çeşit muska belledi.

Bazan bu rüzgâr gülünün gösterdiği kapkaranlık, ıssız yolları düşünüyor düşünüyor da, yüreğinin içine korku doluyordu. Kafasında hep Bilinmeyeni, Görülmeyeni hayal ediyor, Sonsuzluğun ağırlığı altında ezilmiş gibi hissediyordu kendini. Northland'de her şeyin yıkıcı, ezici, perişan edici bir gücü vardı. En ufak bir canlılık, bir kımıltı yoktu. Yer gök kapkaranlıktı. Bu esrarengiz yerdeki durgunluk, sessizlik, öyle bir sonsuz durgunluk, öyle bir sonsuz sessizlikti ki, insan kendi yüreğinin attığını duyuyordu. Ordaki ulu ulu ormanlar içinde, aklın havsalanın almadığı, dilin anlatamadığı korkunç bir şeyler vardı sanki.

Cuthfert'ın daha yenice bırakıp geldiği o üstünde koca koca fabrikalar tüten uygar dünya, şimdi ona çok uzak geliyordu.

Bazı bazı, belli belirsiz anılarla doluyordu kafası. —Çarşıdan pazardan aldığı şeyler, kalabalık sokaklar, akşam toplantıları, süslü püslü urbalar, toplum çalışmaları, tanıdığı dürüst namuslu adamlar, güzelim cıvıl cıvıl kadınlar...— Sanki bütün bunlar, birbaşka dünyada, yüzyıllarca önce yaşanmış bir hayatın karmakarışık anıları gibiydi. İşte şimdi bu görüntüler onun için Gerçek oluyordu. Rüzgâr gülünden birkaç adım ötede, gözlerini kutup göğüne dikmiş, öyle duruyordu ayakta. Güneydeki yerlerin gerçek varlığına inanamıyordu bir türlü. Oraların cıvıl cıvıl hayat, hareket dolu olduğuna aklı yatmıyordu hiç. Yo, yo, güney diye bir yer yoktu dünya üstünde. İnsanlar yoktu, nişanlılar yoktu, evli karıkocalar yoktu. Şu karanlık, ıssız ufkun ötesinde, daha da büyük başka sessizlikler uzanıyordu. Öyle burcu burcu çiçek nokan, günlük güneşlik ülkeler laftı hep. Böyle şeyler olsa olsa, eski insanların uydurduğu cennet masallarıydı. Batının ışıl ışıl aydınlık ülkeleri de, Doğunun baharat ülkeleri de lâfıgüzâftı. Nerdeymiş o cennet Arkadya? Nerdeymiş o kutsal mutluluk adaları? Oyy, oyy! Gülüşü kafasındaki hiçlik duygusunu sildi attı. Bu alışık olmadığı gürültü afallatmıştı onu. Güneş müneş yoktu dünya üstünde. Her şey, karanlık, donmuş, ölü bir evrenin varlığını söylüyordu. Oranın tek sâkini oydu.

Peki Weatherbee neciydi? O yok muydu yanında? Bu sıralar, Weatherbee'nin varlığıyla yokluğu birdi Cuthfert için. O, onu bir Kaliban, unutulmuş bir suçun cezası olarak tâ ezelden beri kendine yapıştırılmış korkunç bir öcü gibi görüyordu.

O, ölüler arasında Ölüm'le kolkola yaşıyordu. Bir hiçliğin içinde yok olup gitme duy-

gusuyla permeperişândı. Eski günlerin o dayanılmaz özlemi canına okumuştu. Herşey korku salıyordu yüreğine şimdi. Kendisinin dışında ne varsa bir öcüydü onun için. En küçük bir esintinin, bir hımıltının olmayışı, karlı vahşi toprakların göz alabildiğine uzanışı, gökyüzünün yüksekliği, akıl havsala almaz boğucu bir sessizlik, yiyip bitiriyordu onu.

Hele şu rüzgâr gülü! Bari o dönseydi! Bari yıldırım düşseydi de, ormanlar falan tutuşsaydı! Gökler, gürül gürül gürlese, kıyamet kopsaydı! Şu ya da bu herşey kabuldü! Gelgelelim, yaprak bile oynamıyordu işte. Sessizlik gitgide büyüyor, Kuzey Korkusu buzdan parmaklarıyla sıkım sıkım sıkıyordu yüreğini onun.

Günlerden bir gün, Yeni Robinson Crusoe, ırmağın kıyısında bir ayak izine rasladı. —Bu, ince ince yağmış karın üstünde, bir tavşanın belli belirsiz ayak izleriydi— Bir ışık doğar gibi oldu içine. Demek Northland'da hayat vardı. Bu hayatın peşine takılacak, onun nolduğunu anlayıp öğrenecek, öyle saatlerce bakacaktı ona. Vücudundaki şişleri falan unutup, kalın beyaz karlar üstünde koşar adım yürümeğe başladı. Ormana dalmıştı ki, öğle zamanının o kısacık süren alacakarlnığı sönüverdi. Ama bırakmadı izin peşini. Yüreğinin canı tükenip karlar içine uzanıncaya kadar yürüdü. Kendi kendine öfkelenip homurdandı. Ayak izlerini kendi kafasında uydurduğunu anlamıştı.

Dizleri ve elleriyle sürünerek, gece geç zaman kulübeye vardı. Yanakları donmuştu. Ayaklarında, şimdiye dek hiç raslamadığı bir uyuşma, bir karıncalanma duyuyordu.

Weatherbee, pis pis güldü. Yardım falan etmek için kılını bile kıpırdatmadı. Öbürü, ayak parmaklarına bir iğne soktu. Ama zerre kadar bir his duymadı. Sonra gitti, ayak parmaklarının buzunu eritti sobanın başında. Bir hafta sonra, ayaklarında gangıren başladı.

Kalem efendisinde de dert, sıkıntı bölük bölüktü. Ölüler, ikide bir mezarlarından çıkıyorlar, ona uykusunda bile rahat vermiyorlardı. Hep kulağı kirişteydi. Onlar geliverecek diye ödü kopuyordu. Ne zaman o iki mezar tümseğinin yanından geçse, içi oynuyordu korkudan.

Bir gece, o uyurken ölüler geldi, onu alıp bir yere götürdüler. Bir de uyandı ki, iki taş yığınının üstündeydi. Yüreği duracak gibi atıyordu güm güm. Başladı kulübeye doğru seğirtmeye. Ama epey dışarda kaldığı için, kulübeye vardığında, yanaklarıyla ayakları donmuştu.

Bazan, ölüler gözünden hiç gitmiyordu. İşte o zaman ,tüm keçileri kaçırıyor, elinde balta, mezarın çevresinde fır dönerek, vurduğunu seriyordu yere sözde. O, böyle hayaletlerle savaşırken, Cuthfert, örtülerin altına sokuluyor, bu oynatmış adamın bütün hareket-

lerini inceden inceye gözetliyordu. Şöyle biraz kendine yaklaşacak olsa, ossaat haklayacaktı.

Kalem efendisi, günlerden bir gün, delilik nöbetini atlatıp sakinleşince, üstüne bir tabancanın doğrultulmuş olduğunu gördü. İçi işkilleniverdi hemen. O da artık kendi hayatından tasa etmeğe başladı. İkisi de birbirlerine öylesine dikkat kesilmişlerdi ki, biri öbürünün arkasına geçecek olsa, beriki korkudan sıçrıyordu. Bu korku, gide gide bir hastalık oldu çıktı. Uykuları bile zehir zıkkım olmuştu.

Geceleyin lambayı yanık bırakıyorlar, Yatmazdan önce iyice dolu olup olmadığına bakıyorlardı.

Birisinin şöyle biraz kımıldaması bile, öbürünün yüreğini kaldırıyordu. Battaniyelerin altında, parmakları tabancanın tetiğinde, çeneleri vura vura, saatlerce gözlerini kırpmadan bekliyorlardı.

Kuzey Korkusu bi yandan, ruhsal çöküntü bi yandan, hastalıkların canlarına okuması bi yandan, insanlıktan çıkmışlar, adım adım kovalanıp sonunda bir köşeye sıkıştırılmış vahşi hayvanlara dönmüşlerdi.

Donma nedeniyle yanakları ve burunları kararmış, ayak parmaklarının kemikleri ortaya çıkmıştı. Şöyle kollarını oynatmak bile ölüm geliyordu onlara. Ne ki doymak bilmiyen soba, onların o bitmiş vücutlarından, çektikleri acıların bir de vergisini istiyordu sanki. Tanrının günü doyurmazsan olmazdı onu.

Habire tıkınmak için can atardı. Zavallıcıklar, dizleriyle sürüne sürüne, ormandan odun kesiyorlardı.

Bir gün, kopmuş dal parçalarını aramak için yerlerde sürünürken, birbirlerinden habersiz olarak, küçük bir koruluğa karşılıklı iki yandan giriverdiler. Zayıflıktan iskelete dönmüş iki adam, burun buruna gelmişlerdi. Hastalık öylesine canlarına okumuştu ki, ikisi de birbirlerini tanıyamadılar. Şöyle bir dinelip ürkmüş bir hayvan gibi uludular. Sonra da kaçıp gittiler emekliyerek. Kulübenin kapısına gelince, yığılıp kalakalmıştı ikisi de. Burda öyle bir dövüş başladı ki aman Allah! Yırtıcı hayvanlar gibi pençe pençe dövüştüler. Yanıldıklarını anlayıncaya kadar sürdü bu.

Bazan düzeliyordu ikisi de. Böyle sakinleştikleri anlardan birinde, kavgalarının en büyük nedeni olan şekeri kardeş payı ettiler. Yiyeceklerin saklandığı yerde duran çantalarda, herkesin bikaç topak şekeri kalmıştı. Gün gün buraya gidip, öyle açaç gözlerle kendi şekerlerine bakıyorlardı.

Ne ki, bir gün, Cuthfert yanılıverdi. Kafası kazan gibi altüsttü. Acıdan dertten kendini bilmez olmuştu. Permeperişandı. Şurdan şuraya kımıldayacak hali yoktu. Gözleri hiç bir şeyi dosdoğru göremiyordu. Elinde, şeker kutusuyla yiyeceklerin saklandığı yere kadar süründü, sonra da kendininki diye Weatherbee'nin torbasını aldı.

Bu olay ocak ayının başlarında olmuştu.

Güneş, güneyde bir mızrak boyu ancak yükselmişti daha. Öğle olunca, kuzey göğündeki o güzelim sarı renkli ışıklar sönüp gidiveriyordu.

Cuthfert, yaptığı yanlışın ertesi günü, hem bedenen, hem ruhen bir iyileşme gördü kendinde.

Öğle zamanı yaklaştıkça ortalık ışıyordu. Cuthfert, gelecek günler için güneşin bir vaadi olarak kabul ettiği bu birkaç saatlik aydınlığı, gözlerine, tâ içine doldurmak amacıyla dışarı çıktı. Kendini daha iyi hisseden Weatherbee de onun peşi sıra sürünmeye başladı. İkisi de milim oynamayan rüzgâr gülünün altında oturup karın içinde bekleştiler.

Ölümün o tüyler ürperici sessizliği, çepeçevre kuşatmıştı onları. Hüzün başka iklimlerde, doğanın üstüne çöktüğü zaman, yine de bir umut kırıntısı, insanın yüreğini gönendirecek bir ışık eksik olmaz pek. Yarım kalmış bir türküyü tamamlayacak bir ses bulunur oldum olası. Gelgelelim Kuzeye vergi değildir bunlar.

İki adam, bu ölüm sessizliği içinde, yıllarca, yüzyıllarca yaşamış gibi sanıyorlardı kendilerini. Ne geçmişten medet umabiliyorlar, ne de geleceği düşünebiliyorlardı. Sanki analarından doğdu doğalı, bu akıl almaz durgunluk, bu sonsuz sessizlikle karşı karşıyaydılar.

Gözleri, güneye mıhlanıp kalmıştı. Güneş, güneye doğru yükselen dağların ardındaydı. Görülmüyordu. Onların göğünün değil de, bir

başka göğün tepe noktasına doğru yükseliyordu. Bu göz kamaştırıcı manzaranın biricik seyircileri, yalancı şafağın sökmesine bakıyorlardı. Solgun bir alevin görünmesiyle yok olması bir oldu. Sonra alev sarımtırak bir kızıllığa büründü. Bir ara kan kırmızıya kesti. Daha sonra da kehribar sarısı bir renk aldı. Öylesine göz alıcı bir alevdi ki bu, Cuthfert, güneşin bu alevin hemen arkasında olduğunu sandı bir an. Kuzeyde de güneşin doğuşu bir harika olacaktı hani!

Nasıl olduysa oldu, bir anda, her şey söndü bitti. Gökyüzü soluverdi. Aydınlık maydınlık kalmadı. Onların bir soluması vardı, körük gibi tıpkı.

Bu da nesiydi? Noluyordu böyle? Havanın içindeki kırağılar pırıl pırıl parlıyordu. İşte Kuzeye bakan tarafta, karın beyazlığı içinde, rüzgâr gülünün silüeti görülüyordu. Bir gölgeydi bu! Bir gölgeydi!

Vakit tam öğle olmuştu. Onlar yönlerini güneye çevirdiler hemen. Dağın karla kaplı yamacındaki o bir top altın sarısı ışık, yüreklerini sevince boğdu. Sonra o ışık da kayboldu.

Yaşlı gözlerle birbirlerine bakakaldılar. Garip bir rahatlama olmuştu ikisinde de. Birbirlerini sarılıp öpmek için zor tutuyorlardı kendilerini. Güneş dönmüş, geri geliyordu artık. Yarın ya da birgün ona kavuşacaklardı. Sonra da hep onların olacaktı o. Her gelişinde biraz daha çokça kalacaktı. Öyle ki, bir gün,

onların göğünde gece gündüz diye bir şey olmayacak, güneş ufkun altına inmiyecekti hiç. Gecelerden eser kalmayacaktı. Karlı buzlu kış sona erecek, rüzgârlar başlıyacak, ormanlar uğul uğul uğuldayacaktı. Güneş toprağı öpücük yağmuruna tutacak, her bir şey yeniden dirilecekti. Onlar, elele tutuşup bu tüyler ürpertici kâbustan uzaklaşacaklar, verelini Güney diyeceklerdi.

Kendiliğinden öne doğru eğiliverdi vücutları. Eldiven içindeki o yaralı bereli, def gibi şişmiş elleri birbirlerine değdi.

Gelgelelim, bu düşler gerçek olmayacaktı. Çünkü Kuzey'in toprağı insafsız, hayındı. Çünkü insan ruhu, uzak diyarlara düşmemişler için anlaşılmaz, garip görünen birtakım yasalara uymak zorundaydı orda.

* * *

Bir saat kadar sonra, Cuthfert, fırına hamur koyarken, ülkesine döndüğünde, doktorların, ayağını nasıl iyileştirebileceklerini düşünüp duruyordu hep. Sıla uzak gelmiyordu artık ona.

Weatherbee, yiyeceklerin saklandığı yerin altını üstüne getiriyordu. Orayı eşeledi, burayı eşeledi, sonunda bağıra bağıra ana avrat sövdü. Öbürü, şeker torbasını araklamıştı.

Eğer iki hayalet, mezarlarından çıkıp ta onun bu ana avrat küfürlerini susturmasaydılar, işler yine de az çok yolunda gidebilirdi. Onlar, onu usul usul dışarı çıkardılar. O;

— Nihayet olan oldu, diye düşündü.

Ölülerin ona uykusunda söyledikleri gerçekleşecekti şimdi. Onlar, onu usul usul ormana götürüp eline bir balta verdiler. Sonra da kulübenin kapısını açmada yardımcı oldular. Weatherbee, iki kere iki dört gibi biliyordu ki, onlar, kendisinin arkasından kapıyı kapamışlardı. O, bunu kapı sürgüsünün çıkardığı «tık» sesinden anlamıştı. İşini görürken, onların kendini dışarda beklediklerini sezer gibiydi.

— Carter! Söyle, noldu Carter?

Arkadaşının suratından ödü kopan Percy Cuthfert, masayı tuttuğu gibi onunla kendi arasına koydu.

Carter Weatherbee, ağır ağır onun üstüne gidiyordu. Öbürünün yüzünde, öyle öfke, acıma falan değil de, yapacağı işi özenle yapan bir kimsenin sabırlı kararlılığı vardı.

— Noluyor? Ne var? Söylesene hele!

Kâtip, geri geri gelerek, karşısındakinin kapıya doğru gidişini engelledi. Ağzından çıt çıkmıyordu.

— Gel etme Carter! Gel etme! Etme eyleme! Nolduğunu de bana! Deli deli olma!

Sanat tarihi uzmanının kafasından yıldırım gibi gelip geçiyordu düşünceler. Şöyle bir adım atıp «Smith Wesson» tabancasının bulunduğu kendi yatağına doğru döndü. Gözlerini bir saniye o delirmiş heriften ayırmaksızın yatağa sırtüstü attı kendini. Bu arada tabancayı da kapmıştı:

— Carter!

Barut, Weatherbee'nin yüzünü perişan etmişti. Ama o elindeki baltayı kaldırıp fırlattı birden. Balta Percy Cuthfert'in böğrüne indi tam. Sanki bacakları onu bırakıp gidiyorlar gibi bir duyguya kapıldı. Kâtip, vücudunun olanca ağırlığıyla Cuthfert'in üstüne çöküp cansız parmaklarıyla onun boğazına sarıldı.

Acıdan silâhı milâhı bırakıverdi Cuthfert. Kurtulmak için canla başla çalışıyor, körük gibi soluk alıp veriyordu. Elini uzatmış, silâhını arıyordu battaniyelerin içinde. Sonra birden kafasına dank etti. Elini usul usul Kâtibin kemerine uzatıp onun bıçağını almak istedi. İşte o an, sımsıkı kenetlendiler birbirlerine.

Percy Cuthfert, canının kesildiğini hissetti birden. Vücudunun alt yanını oynatamaz olmuştu. Weatherbee'nin o bok çuvalı gibi hareketsiz vücudunun altında pestili çıkmıştı. Kapana tutulmuş bir kurttu sanki.

Kulübeyi, her ikisinin de alışık olduğu bir koku sarmıştı. Cuthfert ekmeğin yandığını anladı. Ama ekmeğin mekmeğin lafı mı olurdu şimdi? Artık sittin sene ekmeğe ihtiyacı olmayacaktı. O gizli gizli bir yerlere sokuşturulmuş beş altı fincanlık şeker ne boka yarardı bundan sonra? Birazcık uzağı gören bir insan olsaydı, şu son günlerdeki gibi bunca pinti davranır mıydı? Rüzgâr gülünün döndüğü zamanlar da gelecek miydi? Belki de dönüyordu şimdi. Niçin dönmesindiki hem? Daha demin güneşi görmemiş miydi karşılarda? Güneşi gördüğüne iyice inanmak için, dışarı çıkıp bakacaktı az sonra. Yo, yo, kılını kıpırdatacak hali yoktu. Gâvur ölüsü gibi ağırdı Kâtip.

Kulübe amma da çabuk buz oluvermişti. Ateş sönmüş olmalıydı herhalde. Bir yerlerden soğuk geliyordu kurşun gibi. Isı sıfırın altındaydı. Kapının iç yanlarını buz tutmuştu hep. O, buzu görmese de bilirdi. Görmüş geçirmişti çünkü. Kulübedeki ısı düşmesinden buzların nereye kadar geldiğini şıp diye anlamıştı.

Başından geçenleri herkes duyup öğrenecek miydi? Ne diyecekti arkadaşları? Herhalde onlar, haberi kulüpte gazeteden okuyacaklar, kahvelerini höpürdete höpürdete ahkâm keseceklerdi. Sanki duyuyor gibiydi onları: «Vah zavallı Cuthfert vah! Ne de olsa zararsız insandı!» Onların bu vıdı vıdılarına gülümseyip şöyle göbek taşlı, sımsıcak bir Türk hamamı bulup yıkanmak için yoluna devam etti. Kalabalık ta hep aynı kalabalıktı! İşin tuhafı, bacağındaki, o lime lime olmuş pantolonuna hiç kimsenin baktığı falan yoktu.

Bir arabaya atlasaydı fena mı olurdu yani! Hamamdan sonra, bir de berbere gitti mi, ohh, gel keyfim gel! Yoo, önce gırtlağını doyuracaktı. Şöyle nar gibi kızarmış bir biftek, yanında patates, çeşit çeşit sebze, yeşillik... Öff be, yeme de yanında yat! Sonra altın rengi içkiler geliyordu. Bu kadar şeye de ne gerek vardı canım? Taş çatlasa bunca şeyi yiyebilir miydi?

— Ayakkabılar boyansın ama nasıl boyansın?

Ayağını boya sandığının üstüne koyduğunda şaşkına dönen boyacı, onu dipten doruğa süzüyordu. Ayağındakilerin çarık olduğunu anlayınca, çabuk çabuk uzaklaşıyordu Cuthfert.

Hele dur hele! Rüzgâr gülü döndü valla. Yoo, yoo, kulakları uğultuyordu onun. Kulak uğultusundan, kulak vınlamasından başka bir şey değildi bu. Buzlar kapı menteşesini aştı aşacaktı. Olaki üst sürmeyi kaplamıştı bile. Yosun tutmuş kirişlerin arasında, küçük küçük kırağı taneleri başlamıştı belirmeğe. Ama daha kırağı yağmasına çok vardı. Yo, yo, bir kırağı tanesi belirir belirmez kirişler üstünde, bir ikincisi daha peyda oluyordu. İki, üç dört! Sayılamayacak kadar çoktular. Birinin yanına bir öbürü konuyor, sonra bir üçüncüsü daha geliyordu. Artık onlar tek tek görünmüyordu. Birleşmişler beyaz bir örtü olmuşlardı.

Cuthfert yalnız kalmıyacaktı. Eğer günün birinde, Cebrail Aleyhisselâm Kuzeyin o uçsuz bucaksız sessizliğini kırarsa, onlar yanyana, elele, ulu bir Tanrının önüne ikisi birden çıkacaklar, hesap vereceklerdi. Hesap vereceklerdi Tanrıya!

Percy Cuthfert, gözlerini yumup bir bilinçsizliğe doğru aktı gitti.

HATIRLAMAK

Talihli İnci, binbir güçlükle, soluk soluğa karın üstünde yürüyor, şansının yaver gitmemesine, Alaska'ya, Nome'a, cebindeki haritalara, kendini bıçak kullanmak zorunda bırakan o herife ver yansın ediyordu.

Kan ellerinde pıhtılaşmıştı. Bütün olup biten şimdiki gibi gözünün önündeydi hâlâ: Önce masanın kenarlarına tutunup sonra usul usul yere yuvarlanan o herif, dört bi yana saçılan markalar, iskambil kâğıtları, bütün salondakilerin beyninden vurulmuşa dönüp tirtir titreyişleri, kumarhane sahiplerinin dut yemiş bülbül gibi «tıss» susuşları, zar seslerinin duyulmaz oluşu, afallayıp kalan suratlar, sonra kıyamete dek sürecekmiş gibi görünen bir sessizlik, ardından da öfkeden kudurmuş bir şehri onun peşine takan yürek parçalayıcı bir ölüm çığlığı... Kumsala kapağı atmak için karanlığa dalarken:

— Bütün cehennem boşandı sanki, diye gülümsedi.

Bütün açık kapılardan ışıklar fışkırıyordu. Çadırlardan, kulübelerden, barlardan çıkan ne kadar insan varsa, onun peşine düşüyordu hep. İnsanların avaz avaz bağırışları, köpeklerin ulumaları kulaklarının zarını yırtıyor, onu daha bir hızlandırıyordu. Seğirte seğirte imanı gevredi.

Sonra, suspus oldu ortalık. Onun ardına düşenler, karanlıklarda boşuboşuna adam aramaktan usanmış, çekip gitmişlerdi.

Gelgelelim, bir gölge, gizliden gizliye bırakmıyordu onun ardını. İnci, yürümesini durdurmadan, arada bir kafasını çevirip şöyle bakıyor, gölgeyi hayal meyal görüyordu. Gölge, bazan, karın üstünde belli belirsiz seçiliyor, bazan el ayak çekilmiş bir kulübenin ya da bir deniz teknesinin karanlığında eriyip kayboluyordu.

Talihli İnci, bir karı gibi ince ince sesler çıkarıyor, doya doya ağlamak istiyordu şöyle. Yorgunluk canına okumuş, iflahını kesmişti. Sondaj delikleri, çadırlar, buz yığınlarıyla dolu bir yerde hababam ilerliyordu. Yük yığınlarının, gerilmiş halatların üstünde sendeleyerek yürüyor, çadır iplerine, yol üstüne hıyarcasına dikilmiş kazıklara çarpıp duruyordu. Her saniye, ya bir kar yığınının ya da sellerin sürüklediği kütüklerin üstünde yığılıp kalıyordu.

Arada bir vartayı atlattığına inanamıyor, yavaşlıyordu. Yüreğinin güm güm atmasından, soluğunun kesilecek gibi olmasından ne yapacağını, ne edeceğini bilemez olmuştu. Ama gelgelelim, gölge habire karalıktan çıkıyor, o da yoluna devam etmek zorunda kalıyordu.

Kafasında boş bir inanç belirmişti. Ürperdi. Alnının yazısı gibi bir şey olan kumar, bu sessiz, inatçı, sakız gibi yapışkan gölgenin inadına bir anlam veriyordu.

O, bu gölgede kumarcıyı geberene dek bırakmayan bir alınyazısının varlığını görüyordu.

Talihli İnci, inanıyordu bunlara hep. Ülkenin iç kesimlerine doğru yolu tutup, karlı buzlu tunduralardan doğru geçerken gölgenin kendisine yaklaşmasına hiç şaşmadı.

Bitmiş, tükenmiş, perişan olmuştu. Geniş, göz alabildiğine uzanan yerin tam ortasında durup gölgeyle gözgöze geldi. Eldivenli sağ eli bir yerlere kayıverdi hemen. Yıldızların donuk pırıltısı tabancasına vuruyordu.

— Dur hele ,ateş etme! Silâh milâh yok bende!

Gölge bir insan biçimine girmişti. İnci, bu sesi duyar duymaz, dizlerinin koyverdiğini hissetti. Ama aynı zamanda, bir rahatlama da olmuşu içinde.

Eğer o akşam, Eldorada'nın pis masalarına kurulup bu cinayeti gözleriyle gören Uri Braum'un üstünde tabancası olsaydı, işler bambaşka bir biçim alabilirdi.

— Ateş etme, diye tekrarladı. Görüyorsun, silâhım yok işte!

Kumarbaz silâhını indirerek:

— Allah belâsını versin silâhının da bilmem neyinin de! Ne diye arkamı bırakmıyorsun öyleyse benim? diye bağırdı.

Uri Bram, omuz silkti:

— İncir çekirdeğini doldurmaz söylesem. Beraber gidelim demiştim de...

— Nereye?

— Tepede, kampın sınırında kulübem var ya benim, oraya.

Talihli İnci, karın içinde sert sert yürümeye başladı. Karşısındakinin kafayı iyice üşütmüş olduğuna şöyle zerre kadar kuşkusu kalmamıştı.

— Peki sen kim oluyorsun yahu? dedi. Sonra ne belledin sen beni? Demek efendim zati âlilerinizin emrine uyup boynumuzu ipe vereceğiz ha? Maşallah be!

Öbürü, yalnızca:

— Uri Bram benim adım, dedi. Kulübem hemen yakıncıkta, kampın bittiği yerde. Seni tanıdığım manıdığım yok. Ama bir insanın canına kıydın. Bileklerindeki kana bak hâlâ. İkinci bir Kabil'sin yani. İnsanlığın yumruğu tepende tam... Kafanı dinlendirebileceğin bir yer kalmadı şu dünya üstünde. Benim bir kulübeciğim var...

Talihli İnci, Uri Bram'ın konuşmasını:

— Ananın başı için kapa şu çeneni, diye kesti. Yoksa, ikinci bir Habil olacaksın ha! Okuyacağım canına şimdi. Bir lâf daha çıkarsa ağzından, gör bak o zaman. Düzde tepede binlerce, onbinlerce insan harıl harıl beni arıyor. Ne halt edecekmişim senin kulübende ben? Benim derdim, yallah kırmak kirişi. Kaçıp gitmek dünyanın bir ucuna. Kafana girdi mi şimdi pis domuz? «Şeytan diyor ki bazı bazı, dön geri, iyi bir cümbüş şamata yap. Canına oku bikaçının. Böylece bitsin şu Allahın cezası iş artık. Hayat dediğin ne ki hem? Yaşamak, kalıbını deldirmemek için savaşmak değil mi? Öff, tak dedi canıma artık be!»

İnci, umutsuzluk, perişanlık içinde sustu kaldı. Uri Bram fırsatı kaçırmadı. Öyle esaslı bir hatip falan değildi elbet. Ama bunca uzun uzadıya söylev çekmemişti anasından doğalı. Sırf bir keresinde çekmişti ki, bundan da sonra söz edilecek!

— Sana kulübemden söz ettiysem, boşuna etmedim. Seni oraya bi sakladım mı, daha şeytan bile bulamaz. Yiyecek içecek gani. Başka türlü, ossaat enselenirsin. Bir başına kalakalmışsın orta yerde. Bir köpeğin bile yok. Deniz yoluyla kaçman boş hayal. Hemen burnumuzun dibinde Saint - Michel karakolu. Ossaat yakayı verirsin ele. Hangi yolu tutarsan tut, nafile. Anvik'e de gitsen, bi şey değişmez. Aynı. Ne halt etsen, kapana tutulmuşsun bir kere. İşin içinden çıkamazsın.

«İş örtbas olup unutuluncaya kadar, kal benimle. Bir aya kalmaz unutulur gidersin. Herkes, York'a gelen yığın yığın altın arayıcı-

larına, daha bilmem birtakım başka şeylere kafayı takar, seni düşünmez olur. Sonra da sen, kimseye kendini belli etmeden çeker gidersin yoluna.»

«Hak, hukuk, adalet gibi şeyler üstüne birtakım düşüncelerim var benim. Eldorado'dan kaçarken peşini bırakmamışsam, daha sonra da kumsalda, adım adım arkandan gelmişsem seni haber etmek ya da yakalamak istediğimden değildi. Benim kendime has birtakım düşüncelerim var. Neyse, seni ırgalamaz bunlar.»

Kaatil cebinden bir dua kitabı çıkarınca, Uri konuşmasını kesti.

Kuzey kutbunun; kuzey-doğudan doğan şafağı, iki adamın açık başlarını, kutsal kitap tutan ellerini o sarı ışığıyla aydınlatmıştı. Talihli İnci Uri'ye, sözünde duracağına yemin billâh ettirdi. Bu yürekten edilen yemin, hiç mi hiç bozulmayacaktı.

Kumarbaz, kulübenin kapısına vardığında, giriyim mi, girmiyim mi diye birkaç saniye duraksadı. Onu kanadının altına alan bu herifin acayip davranışları karşısında şaşırmış, içine kurt düşmüştü. Mum ışığında, buranın rahat, boş bir oda olduğunu gördü. Öbürü kahve pişirirken, kendisi bir cıgara sarmaya başladı.

Sıcaktan mayışa kaldı birden. Sırtüstü uzanmış, halka halka sigara dumanlarının arasından yiyecek gibi Uri'nin suratına bakıyordu.

Çelik gibi bir görünüşü olan bu adamın öyle kendini dışa vurmayan bambaşka bir güçlülüğü vardı. Yüzündeki çizgiler bıçak yarası gibi derindi. Şöyle en küçük bir sevinç ya da sevimlilik belirtisi onların sertliğini yumuşatamıyordu. Kir renginde soğuk gözleri kalın gür kaşlarının altında ışıl ışıldı. Çenesi aldığı kararlardaki kesinliği, alnı bu kararlardan ölmek pahasına bile dönmezliği gösteriyordu.

Suratındaki her şey, bir sertliğin belirtisiydi; Burnu, dudaklarının kıvrımı, sesinin tonu. Yalnızlığa alışık, başkalarının ne dediğine aldırmayan bir adam suratıydı bu. Bu adam, çok geceler uyumaz, yaptığı işleri aklının süzgecinden geçirirdi. Ama sabah oldu mu kalkar, derdini tasasını hiç belli etmez, ağzını bıçak açmadan öyle dururdu.

Eğer Uri neşelenip bir türkü tutturuverse ya da tasalanıp oflamaya poflamaya falan başlasa, Talihli İnci herhalde onu kendine daha yakın bulurdu. Gelgelelim, anlaşılmaz, sır vermez bir hali vardı Uri'nin. İçinde ne gibi bir ruh taşıdığını bir türlü anlıyamıyordu onun İnci. Uri, fincanlar boşaldığında:

— Yardım et hele şey, dedi. Misafirlikte öyle gelin gibi kırıtılmaz.

Talihli adını söyleyip, kurulmuş bir makina gibi başladı yardım etmeye. Yatak kulübenin bir köşesine konmuştu. Bu yoktan var edilmiş eşyanın dibine kıyıdan toplanmış, yosunlu yosunlu kütükler yerleştirilmişti. Kütüklerin uçlarının biri uzun, biri kısaydı.

Uri, bölmenin yan tarafından yosunla üç kütük aldı geldi. Kütükleri testereyle kesip, uçlarını birbirine öyle birleştirdi ki, kütükler dümdüz bir tahta haline geldiler. Sonra Talihli'ye yiyeceklerin saklandığı yerden un torbaları getirtti. Onları kütüklerin kapayamadığı yerlere dizdi. Üstlerine iki koca denizci torbası koydu. Daha sonra da kat kat yosun ve battaniye yerleştirdi.

Kaçak, yatağın bir ucundan öbür ucuna dümdüz serilmiş kürk örtülerin altına girip uzanabilirdi artık. Kim bakarsa baksın, insan minsan olduğuna inanmazdı orda.

Sonraki haftalarda yığınla arama oldu Nome'da. Sırf bir kulübe ya da çadır aranmadı. Talihli, gizlendiği yerde paşa paşa oturdu. Kendini rahatsız eden falan çıkmadı. İşin gerçeği şu ki, Uri Bram'ın kulübesi kimseciklerin aklının ucundan bile geçmiyordu. Dünya üstünde, John Rapdolphe'un kaatilinin aranacağı en son yer Uri Bram'ın kulübesiydi. Talihli, arama yapılmadığı zamanlar odada gezinip duruyor, hababam iskambil falı açıyordu. Cıgarayı meme gibi hiç düşürdüğü yoktu ağzından. Hafif meşrep bir insan olduğu için, öyle bağıra çağıra konuşmalara, kahkaha atmalara bayılırdı. Ama yine de Uri'nin o sessiz, içine kapanık mizacına uyuvermişti. Onların bütün konuşmaları, polisin davranışları, izlenecek yollar, köpek fiyatları üstüneydi. Konuşmalarının başlamasıyla bitmesi bir oluyordu.

Talihli, bir buluş yaptığını sanıyordu. Tanrının günü kâğıtları karıp karıp dağıtıyordu. Sonra yeniden topluyordu onları. Bu saatlerce sürüyordu böyle. Bir yerde toplanmış kâğıtları uzun uzun yazıyordu kâğıtlara. Sonra, bi da bi da yapıyordu aynı şeyleri.

Sonunda bu oyundan da hoşlanmaz oldu. Kafasını masaya koyuyor, birakım kumarbazların, parababalarının, ruletlerin bitmeyen gürültüsü içinde, birbirlerinin ciğerlerini sökmek istedikleri Nome'daki o gece gündüz açık batakhaneleri düşünüyordu. Böyle anlarda, yüreğindeki o yalnızlık, o tükenmişlik duygusu öylesine canına okuyordu ki onun, gözlerini bir noktaya gidip saatlerce kılını kıpırdatmadan kalabiliyordu.

Bazı bazı, içinde yılların biriktirdiği acı, hüzün ona uzun uzun, sert söylevler çektirtiyordu. Mademki insanlık diye birşey tanımıyordu, ne diye ayak uyduracaktı ona?

— Hayat dediğin kalıbı deldirmemek için savaşmaktır, diye tekrarladı.

Sonra bu konuda konuştu da konuştu:

— Hayatta zerre kadar şansım yaver gitmedi. Anamdan doğdu doğalı hep kör talih. Sanki anamın memesinden süt değil de, dert, çile emmişim.

«Anamdan da, toplumdan da şefkat falan görmedim. Bilmem ne günâhım vardı da köpekler gibi süründüm Seatlle'de. Nome'a canıma okunsun diye mi gitmiştim. Her şey bi yana, sanki ne diye içim cıgara çekmişti o an? Ne diye üstümde kibrit yoktu? Büyük Pete'e

giderken, ne var da ateş istemeye Eldorada'ya gitmiştim?»

«Görüyorsun ya, her şey ama her şey benim canıma okumak için söz birliği etmiş. Ben daha doğmadan yemişim ayvayı. İki kere iki dört bu. Gel de kurtul bakalım bu bataktan!»

«İşte bu iş te böyle. Hem benim, hem John Randolphe'un davranışlarına başka nasıl anlam verilir yani? Jean Randolphe, markaları toplarken bir yandan da oradakilere fit veriyordu. Şeytan mı dürtüyordu nedir? Sanki ne diye tutmamıştı çenesini? Ben de şansımı deneyecektim nihayet. Zildim. Meteliğe kurşun atıyordum. Peki ben niçin kendimi tutamadım? Niye? Niçin? **Niçin?**»

Talihli İnci, Kaderini boş yere sorguya çekerek yerlerde debelenip duruyordu.

Bu delilik nöbetlerinin tanığı Uri, sesi soluğu çıkmadan öyle duruyor, kılını bile oynatmıyordu. Sanki hiç oralı değildi. Ama o kir rengi gözleri bulanıyor, hüzünleniyordu.

Bu iki adam arasında kıl kadar benzerlik yoktu. Talihli, yeterince farkındaydı bunun. Bazı bazı, onun kendini kanadı altına almasına, korunmasına şaşıp kalıyordu.

Sonunda Uri hak verir oldu ona. Artık insanlar Talihli'den öc almayı, hesap sormayı bi yana bırakmışlar, altın arama hırsına kapılmışlardı. John Randolphe'ın öldürülme olayı kampın aylık raporlarına geçip kapanmıştı bile. Nome'daki maden işçileri suçluyu enselemiş olsaydılar, işi gücü bırakıp canına okuyacaklardı tabi hemen. Ne ki Talihli İnci'nin karıştırdığı haltlar hiç mi hiç heyecanlandırmaz olmuştu onları.

Küçücük çay yataklarında, kızıl kumsallarda altın vardı. Denizin buzları eriyince, torbaları patlayasıya doldurulmuş insanlar, yaşamaya tad lezzet katan o şeylerin onla bulunduğu diyarlara doğru gemilere binip açılacaklardı.

Bir gece, Uri Bram, Talihli'nin de yardımıyla kızakları yükleyip, köpekleri koştu. Sonra kalın buzlar üsünde, güneye doğru yollandılar.

Saint - Michel'e varınca, yoldan ayrılıp kıyıdan uzaklaştılar. Dağlar tepeler aşıp Anvik'teki Yukon ırmağına vardılar. Bulundukları yer, ırmak ağzından birkaç yüz mil ötedeydi. Sonra güney-doğuya kıvrılıp Koyukuk, Tanana, ve Minook'tan geçtiler. Fort Yukon'u fırdolayı dolaşıp Kuzey Kutup merkezinin hem bu yanında, hem öte yanında dolaştılar. Derken ovaya inip güney yolunu tuttular. Çetin bir yolculuktu bu. Eğer Uri, Talihli'ye Eagle'da bir maden işletmesine sahip olduğundan söz etmemiş olsaydı, Uri'nin ne diye böyle bir yolu izlediğini sittin sene anlamazdı o.

Bu şehir, bölgenin sınır yerindeydi. Üç beş mil öede, Forty Cudaly'deki hangarın tepesinde İngiliz bayrağı dalgalanıyordu.

Sonra, Dawson, Pelly, Beş Parmak, Rüzgâr Kolu, Ren Geyiği Kavşağı, Lindermann, Ccilcoot ve Dyea geliyordu.

Eagle'a gelişlerinin ertesi günü, sabahın erinde uyandılar. Burası, onların son uğraklarıydı. Ayrılacaklardı artık birbirlerinden.

Talihli, şen şakrak hissediyordu kendini Ortalıkta bahar havası vardı. Günler uzamaya başlamıştı. Yol, Kanada topraklarından geçiyordu. Özgürlük hemen elinin dibindeydi. Güney diyarlarından gelen güneş, her geçen gün biraz daha yaklaşıyordu.

Dünya, geniş, büyüktü. O, bir kez daha, büyük bir iyimserlikle geleceğe bakabilirdi.

Öğle yemeğinde başladı ıslık çalmağa. Sonra oynak, neşeli türküler mırıldandı kendi kendine. Bu sırada, Uri sağı solu topluyor köpeklere koşumlarını takıyordu. Her şey bir anda hazırlanıp bitmişti. Uri:

— Ölü Beygir Yolu diye bir şey duydun mu sen hiç? diye bir soru sorduğunda, Talihli bir an önce yola çıkmak için can atıyordu.

Dalgın dalgın Talihli'ye bakıyordu Uri. Kafasıyla cık yapan Talihli geciktikleri için öfkelenmişti. Uri, usul usul, mırıldanır gibi sürdürdü konuşmasını:

— Bazan öyle şeylere raslıyor ki insan buralarda, ölsen unuamazsın. Ölü Beygir Yolunda herifin biriyle karşılaşmıştım. Yıl 97'ydi. Adam, ekibini Akgeçit'ten geçirmek isteyince, bir sürü madencinin anasından emdiği burnundan geldi. Ölü Beygir Yolu diye boşuna dememişler elbet. Daha şöyle ilk soğuklar görülür görülmez, beygirler sinek gibi düşüp geberiyorlardı. Skaguay'dan Bennett'e kadar beygir leşiyle dolmuştu ortalık.

«Yollar beller, dereler tepeler hep beygir leşiydi. Ortalığı bir koku sarmıştı ki sorma gitsin. Yolların kıyılarına yığılıp kalıveriyorlardı hayvancıklar. Yol diye bir şey varsa tabi... Sırtlarında yükleriyle buz dolu ırmaklardan geçerlerken, boğulup ölüyorlar ya da kayalara çarpıp hurdahaş oluyorlardı. Kimi, çukurlarda bacağını kırıyor, kimi, yüküyle birlikte sırtüstü düşüp parçalanıyordu. Hendeklere düşüp bir daha çıkamıyorlar, çamurların içinde çırpınıp duruyorlardı. Bataklıkların içi dik dik ağaç gövdeleriyle doluydu. Bunlara takılıp karınları patlıyor, barsakları dışarı fırlıyordu.

Sahipleri ya onları kurşun sıkıp öldürüyor ya da yorgunluktan, bitkinlikten yere yığılıncaya kadar çalıştırıyordu. Sonra Körfeze dönüp başka beygirler alıyorlardı kendilerine.

Bazıları da zavallı hayvanların işini bitirmek zahmetine bile katlanmıyor, koşumlarını çıkarıp nallarını söküyor, yığıldıkları yerde bırakıveriyorlardı onları. Daha umutsuzluğa düşmemiş olanların kaya gibi sertti yürekleri. Ölü Beygir Yolunun bu adamları pek te hayvandan farklı değildiler hani.

İşte ben orada, yüreği iyilik, yüreği İsa sabrıyla dolu bir insan tanıdım. İçi nasılsa dışı da öyle has bir adamdı bu. Öğle molalarında beygirlerin yükünü indiriyor, onlara da soluk aldırıyordu biraz. Hayvan yeminin kentaline

on, ne onu, çok daha fazlasını veriyordu. Beygirlerin derileri sıyrıldığı zaman, kendi battaniyeleriyle örtüyordu onların yaralarını.

«Öbürleri, zavallı hayvancıkların sırtlarında koca koca delikler açılıyor da, hiç oralı olmuyorlardı. Nallardan biri çıktığı zaman, hayvanın işi felâketti. Ayağı kan içinde kalıyor, başlıyordu topal topal yürümeye. O ise, cebindeki son doları nal çivisine yatırıyordu.

«Ben bütün bunları tek tek gördüm, biliyorum. Çünkü, onunla aynı döşekte yatıyor, aynı karavanaya kaşık sallıyordum. Düşün ki, insanların insanlıktan çıkıp hayvanlaştığı, Tanrıya ana avrat söve söve can verdikleri bir yerde biz onunla kardeş gibi olmuştuk.»

«Kayışlardan birinin gevşek ya da gergin tutulmasına hiç kızmadan öyle bakar, ama arada bir sulanıverirdi gözleri. Manzaraya can yürek dayanacak gibi değildi çünkü. Hele bir yerde öyle sarp bir yokuşa vurmuştuk ki, olanca ağırlık beygirlerin arkasına bindirmişti. Zavallılar, fare gibi ön bacaklarıyla tutunmuşlardı yola.

«Yolun üstü gebermiş hayvan leşiyle doluydu. Bizim dost, dayanılmaz bir kokunun ortasında durmuş, güzel güzel sözler söyleyerek hayvanların sağrılarına bir şaplak yapıştırıyor, onların yürümelerini kolaylaştırıyordu. Onlardan biri tökezleyip kalınca, yolu ossaat kesiyordu. Hayvan kaldırılmadan geçit vermiyordu. Buna karşı gelmek kimin haddineydi?

«Varacağımız yere geldiğimizde, o zamana

kadar elli beygirin canına okumuş olan bir herif bizden beygirlerimizi satın almak istedi. Bunlar, Oregan'ın doğusundaki dağlık yerlerde yetişen **«Cayuses»** (Uzun tüylü, koca kafalı, küçük bir beygir cinsi) beygirleriydi.

«Şöyle bir herife baktım, bir de bizim beygirlere. Herifçioğlu beş bin dolar toka ediyordu, düşün ki. Ve biz meteliğe kurşun atıyorduk. Ne ki Gomm'un o ağulu otları, o insanın yüreğini ağzına getiren sarp geçit geldi aklımıza. Kardeşim, canım ciğerim gibi sevdiğim o adam, ağzını açıp bir laf söylemedi. Cayuses'leri ikiye ayırdı sade. Bir yana benimkileri, bir yana kendininkileri... Sonra dönüp şöyle bir baktı bana.

«Anlaşmıştık. O benim beygirleri aldı götürdü, ben de onunkileri... Sonra sıkttk kurşunları beyinlerine. Tek tek temizledik hepsini... Daha önce kendisi elli beygirin canına okumuş olan herif, gırtlağı kopacak gibi bağırıyor, ana avrat kalaylıyordu bizi. Ama kardeşim gibi sevdiğim bu adam, Ölü Beygir yolunda...»

Talihli, hinoğluhin bir gülüşle:

— Tamam, dedi, John Randolphe bu herif.

Uri, evet dedi başıyla:

— Bunu anladığına memnun oldum.

Talihli'nin suratı yine o eski yorgun, acı dolu surat olup çıkmıştı:

— Ben tamamım, dedi, çabuk hadi!

Uri Bram ayağa kalktı:

— Bir güncük olsun Tanrıya inancım sarsılmadı. Sanıyorum, hak, adalet gibi şeyler Tanrının sevdiği şeyler. Bizi görüyor şimdi! Hakkın, adaletin yerine gelmesi için ikimizden birini seçti bile. Bana kalırsa, kendi iradesinin benim elimle yerine getirilmesini istiyor. Buna öyle bir inanış inandım ki, onun kararının bu olup olmadığını anlamak için, şanslarımızı yarıştıracağız şimdi.

Bu sözleri duyar duymaz, Talihli'nin yüreği güm güm vurmaya başladı. Uri'nin Tanrısı hakkında pek bir bildiği yoktu ama şansına da güveniyordu evelallah. Karlı buzlu yollarda, kumsala doğru tabanları yağladığı geceden bu yana, şansı yaver gitmişti hep. Uri'nin sözlerine:

— Ama tabanca bi tane, diye karşı geldi.

Uri, Talihli'nin tabancasının topunu kurcalıyor, adamakıllı gözden geçiriyordu onu.

— Sırayla ateş edecez, dedi. Kimin önce ateş edeceğine iskambil kâğıtları karar verecek. Bi yedi yapacaz, o kadar.

Kâğıt oynayacağını düşününce, içi cıvıl cıvıl etti Talihli'nin. Hemen çıkardı cebinden kâğıtları. Şansı yine gülecekti elbet. El için kâğıt keserken güneşin kuzeye dönmüş olduğunu düşündü. Elin kendinde olduğunu görünce sevinçten titredi.

Kâğıtları kardı, dağıttı. Uri, kozla maça oğlanını aldı. Herkes kâğıtlarını açtı yere. Talihli ası gösterirken, Uri de koz moz hak getireydi. Birbirlerinden uzaklaşarak elli adım

saymaya başladıklarında, Özgürlük, Talikli'nin avcunun içinde gibiydi. Uri, onun karşısında dimdik durmuş şöyle diyordu:

— Bakmışın Tanrı senden öc almayı bir başka güne bırakmış, sen haklamışsın beni İşte o zaman nekadar köpek, benden kalan nekadar şey varsa, hepsi senin olsun. Cebimde senet var bir de.

Talihli, denizlerin üstünde ışıl ışıl yanan o güneş hayalini kafasından silip ateş etmeye hazırlandı. Pür dikkat kesilmişti. İlkbaharın hafif, serin rüzgârı çam ağaçlarını döverken, silâhını iki sefer yere indirdi. Sonra tek ayağının üstünde diz çöktü, tabancayı iyice kavrayarak ateş etti.

Uri, şöyle bir yan dönüp kollarını iki yana açtı, bir iki sendeledi, karların içinde yığıldı kaldı.

Talihli, kurşunu çok yan isabet ettirdiğini anlamıştı. Çünkü öyle olmasaydı, Uri olduğu yerde dönmezdi. Duyduğu acıyı belli etmeden ayağa kalkmağa çalışan Uri, işaret edip tabancayı isterken, Talihli bi da ateş etmeyi geçirdi içinden. Ama caydı sonra. Şu güne kadar, talih hep onun yüzüne gülmüştü. Şimdi tutar verdiği sözde durmaz, madik atmağa kalkarsa, talih ona küsebilirdi. Yo, yo, harbi hareket edecekti. Aslında Uri tam isabet almıştı. Onun bu durumda, o hantal kolt tabancasıyla nişan alıp ateş etmesi olacak nane değildi. Talihli silâhı yaralıya verirken, alaylı alaylı:

— Şimdi nerelerde Tanrın acep? dedi.

Uri:

— Tanrı son sözünü söylemedi daha. Ama söyleyecek birazdan. Hazırlan dinlemeye.

Talihli, geldi geçti onun karşısına. Gelgelelim, kurşunlara kabak gibi hedef olmamak için şöyle biraz yan durdu.

Uri, sarhoş gibi sallanıp duruyor, duyduğu acının bi parça dinmesini bekliyordu.

Tabanca ağır mı ağırdı. Uri de Talihli gibi düşünüyor, ateş edemiyeceğini sanıyordu. Ama kolunu dimdik gerip tabancayı başının üstünden doğru usul usul indirmeye başladı aşağı. Talihli arpacığın içine girer girmez, bastı tetiğe.

Talihli olduğu yerde hiç dönmedi. Gelgelelim kafasındaki o güzelim San Francisco hayâli söndü gitti. Güneşin altında ışıl ışıl parlayan kar, Talihli'nin gözlerinde bir karanlığa bürünürken, kullanamadığı bu son şansının dinine imanına küfrediyordu o.

SİWASH

— Hele erkek olsaydım bir ah!

Bu yürekten gelen haykırışın öyle büyük bir önemi yoktu. Ama Molly'nin kendisiyle birlikte çadırda duran iki adama pisliğe bakar gibi bakması onların gözünden kaçmamıştı.

Bir zamanların som balığı avcısı, şimdinin Amerikalı kapitalisti Dick Humphries, Molly'e o her zamanki hoşgörülü gözleriyle bakarken, İngiliz gemicisi Tommy kafasını öte yana çevirdi.

Humphries, bütün kadınlara karşı ölçüsüz bir sevgi gösterir, onların delidolu isteklerine, ahmakça düşüncelerine kızmamak gerektiğini söylerdi.

İki adam ağızlarını açıp tek söz söylemediler. Onlar, iki gün önce, soğuktan ölmek

üzere olan Molly'i çadıra alıp ısıtmışlar, sonra da bir güzel doyurmuşlardı karnını. Eşyalarını taşıyan Hintlilerin elinden zorbelâ almışlardı herşeyini. Bu epey pahalıya oturmuştu onlara. Onca didişme de cabası. Tomy, Humphries'in tüfeği sayesinde yola getirebilmişti onları. Tabi haklarını kabul etmiyor da değildi bu arada.

Bu, olsa olsa her yolculukta başa gelebilecek sıradan bir olaydı. Ama gelgelelim, 97'de yığınla insanın Klondik'e saldırısı sırasında, varını yoğunu umutsuzca ortay koyan yalnız bir kadın için önemli bir olay sayılabilirdi böylesi. Molly, en gerekli yiyecekleri kendilerine zor bulan bu adamların, Kuzey Kutbunun şu tehlikeli kışında bir başına yollara düşen bir kadına iyi gözle bakmıyacaklarını düşünebilirdi herhalde.

Molly;

— Erkek olsaydım bilirdim ne edeceğimi, diye tekrarladı.

Gözleri, gelmiş geçmiş bütün Amerikan soylarının gücüyle dolup taşmışcasına çakmak çakmaktı.

Bu sözlerden sonra ortalığı bir sessizlik bürümüştü. Tommy, kalktı sobanın fırınına bir tabak bisküvi koydu. O yağız esmer suratını kan basmıştı. Şöyle öne doğru eğildiğinde, pancar gibi oldu ensesi.

Dick, orasını burasını onardığı yük kayışlarına üçgen biçimindeki yelkenci iğnesini sokup sokup çıkarıyordu habire. O tonton efendi

halini de hiç bıraktığı yoktu elden. Korkunç kasırganın altını üstüne getirdiği çadırın, şimdi bir de öfkeden kudurmuş bu kadın tarafından toz duman edilebileceği hiç mi hiç ırgalamıyordu onu. Tatlılıkla:

— Erkek mi olsaydınız? diye sordu.

İğne ıslak derinin içine saplandı. Dick bir an ara verdi işine.

— Erkek olsaydım, çantayı vurduğum gibi sırtıma yallah giderdim. Yukon ha dondu ha donacakken, üstelik te bir yığın taşınacak eşya varken, mıhlanmış gibi oturmazdım böyle. Şuraya bak, erkeksiniz sözde siz de. Miskin miskin oturmuş, kılınızı kıpırdatmıyorsunuz. Biraz rüzgâr esse, iki üç damla yağmur düşse ödünüz kopuyor. Onu bunu bilmem ya, hakçası şu Amerikan milletinin mayası bambaşka. Amerikalı olacak şimdi burda, çoktan tutmuşlardı Dawson'un yolunu. Cehennemden geçeceklerini bilseler düşerlerdi yola. Bi de size bakın... Öff, öff, ne diye erkek doğmuşsunuz, bilmem ki?

Dick Kumphries, derinin içindeki iğneyi, kolunu acemi acemi büküp hart diye çekti birden:

— Erkek olmadığın için kutlarım seni hayatım, dedi.

* * *

Küçük küçük dolu taneler incecik bezin üstünde tıp tıp ses çıkarırken, kasırga koca bir şamar aşketti çadıra. Hava ceryanının ocağın

kapısından püskürttüğü duman yeşil köknar dallarının geniz yakıcı kokusunu getiriyordu. Gözleri dumandan kan çanağına dönen Tommy:

— Bir şeyin nedenini bir kadının kafasına nasıl sokmalı bilmem ki? dedi.

Molly, ters ters:

— Erkek dediğin biraz daha hareketli, biraz daha enerjik olmamalı mı yani? dedi.

Denizci birden kalktı ayağa. Çadırın perdelerini paldır küldür çözüp araladı sonra da ana avrat bastı kalayı.

Manzara hiç te öyle iç açıcı değildi. Önde, suya batmış birkaç çadırın hali yürekler acısıydı. Arka tarafta çamurlu bir sırt vardı. Dağdan inen selin süpürdüğü bir boğazla bitiyordu. Sırtın üstüne birkaç çelimsiz köknar ağacı yıkılmıştı. Bunlar, hemen yandaki ormanın korkak zavallı öncüleriydiler. Ta uzaktaki karşı aklanın üstünde, yağmurun yol yol taradığı bir yerde, kirli beyaz bir buz parçası seçiliyordu.

Tam o an, toprak altında meydana gelen bir göçme sonucu, buzun o koskoca ön yanı vadiye doğru çöküverdi. Öyle bir uğultu koptu ki, azgın fırtınanın kulağı sağır eden gürültüsü, devede kulak kaldı.

Molly, elinde olmayarak şöyle bir geriledi.

— Gözünü aç ta bir bak bakalım Allahın belâsı karı! Bak ta gör. Burdan Krater gölü üç mil çeker tam. Şu fırtına kıyamette oraya

gidecen ha? Dizlere varan deli bir suyun içinde iki buzulu aşacan ha? Bak diyorum sana Amerikan hasbası, bi bak hele! Bak ta gör kendi yurttaşlarını. İşte nah!

Tommy, rüzgârın salladığı çadırları öfkeli öfkeli gösterdi :

— Bunların hepsi Amerikalı işte. Yola düşmüş altın mı arıyorlar yani? Oturuyorlar oturdukları yerde. Bir de tutmuş akıl hocalığı yapıyorsun bize. Bak bakalım hele! Bir bak!

Buzun bir yanı daha göçtü aşağıya doğru.

Rüzgâr çadırın içine dolmuş, onu balon gibi şişirmişti. Koca bir som balığının karnını andırıyordu tıpkı. Duman üç kişinin çevresinde bir kasırga gibi dönüyor, ince ince dolu taneleri onların ellerine yüzlerine kırbaç gibi iniyordu.

Tommy, çabuk çabuk perdeleri bağlayıp tütüp durmakta olan sobanın önünde oturan Dick'in yanına vardı. Kayışları yamayan Dick, işini bitirmiş, piposunu tüttürmüştü.

Molly'nin aklı yatar gibi olmuştu. Ama sürmedi bu. Kadın içgüdüsü hemen üstün geldi yine. Boğuluyormuş gibi başladı bas bas bağırmağa:

— *Benim elbiseler peki? Nolacak benim* elbiseler? Hepsi de mafolacak çadırın içinde. Mafolacak diyorum size.

Dick :

— Tamam, tamam, diye sözünü kesti Molly'nin. Sonra bu ardı arkası gelmeyen sızlanmaları susturmak için ekledi:

— Bunun için üzmeyin gücünüzü hanımcığım. Babanız yaşındayım sizin ben. Sizden büyük kızım var. Dawson'a varır varmaz, cemaz, cebimdeki son dolara kadar harcaı, dipten doruğa donatırım sizi.

Molly, tükürür gibi konuştu:

— Dawson'a varacakmışız be! Ölme eşeğim ölme! Geberip gideceksiniz yollarda. Çamura saplanıp boğulacaksınız. İngiliz milleti, nolacak!

Molly, bu son sözü öyle bir söyledi ki, hepinizin anasını eşek kovalasın der gibi. Artık bu da onlara vız gelmişse, ne söylense boştu.

Tommy'nin öfkeden kan beynine sıçramış, ensesi mensesi kıpkırmızı kesilmişti. Ama yine de ağzını açıp tek lâkırdı etmedi. Dick, tonton tonton bakıyordu. Tommy'e göre daha hoşgörülüydü tabi. Çünkü karısı bir beyazdı.

Bu adamlar İngilizdi. Ataları uzun yıllar gerek karada, gerek denizde Molly'nin atalarıyla dövüşmüşlerdi. Molly kendi atalarının geleneklerini sürdürmek ihtiyacı içinde yanıp kavruluyordu. Geçmiş, kızgın bir kor gibiydi yüreğinde. Şimdi, ayaklarına lâstik çizmeler, sırtına yağmurluğu geçiren, beline kemerleri takan yalnız Molly Travis değildi. Binlerce atasının ruhu onun hazırlanışına yardım ediyor, onun yüreğini öfkeyle dolduruyor, onun gözlerine bu kararlı bakışı veriyordu.

İki adam, genç Amerikalı kadının bu akıl almaz tasarısına karşı gelmenin hiç bir işe yaramıyacağını anladılar. Çünkü onlar, kadının

bu gitme işini iyiden iyiye kafaya koyduğunu sezmişlerdi. Dick, bu gürültülü karıya üstündeki su geçirmez parkanın fırtınaya karşı bir kâğıttan farklı olmayacağını hatırlatarak, mum sürülmüş kendi elbiselerini vermek istedi.

Ama Molly, istemediğini gösteren öyle boktan bir hareket yaptı ki, Dick, o çadırın perdelerini dıştan bağlayıp göl gibi olmuş yolun içinde bata çıka gidinceye kadar piposundan derin derin nefes çekmeyi uygun buldu.

* * *

Dick, umursamaz görünen bir sesle, arkadaşına sordu:

— Varır mı dersin varacağı yere?

— Soğuğu, yolların berbatlığını bi yana ko, şu rüzgâr yok mu şu rüzgâr, okuyacak onun canına. Öyle bir kaçıracak ki keçileri, o biçim... Şu rüzgâra can mı dayanır be? Sen bilirsin bunun nolduğunu Dick! Berbat boktan bir havada Horn burnunu dolaşmamış mıydın? Her şeyin elden gittiğini sezip bir çocuk gibi zırlamak üzereydik ki, sen fırtına, bora demeden atladın yelkenliye, yallah... Oysa yerinde oturup, kara, doluya, buza karşı koymak gerekir böyle zamanlarda. Elbiselerim de elbiselerim ha... Şimdi ona çaydandık göstersen eteklik sanar. Şeşi beş görmeye başlamıştır bile...

— Onun gitmesine göz yummakla iyi etmedik, demi?

— Hadi canım. Konuşuyorsun sen de Dick. Eğer alıkoysaydık, şu çadırı cehennem ederdi bize. Kafası kızmış bir kere. Ama neyse, serinlemiştir artık.

Dick, başını salladı:

— Evet, dedi, biraz fazla pervasız. Gözünü budaktan sakındığı yok. Ama bunun dışında bi şey denemez ona. Macera heveslisi kaçığın biri. Hani bazı karılar vardır, habire erkeğe «Beni de götür» diye sırnaşır, bu öylelerinden kat kat iyi. Bizim analarımızın hamurundan o da. Boş ver,onun deliliklerinin kusuruna bakma sen.

Tommy çıkışır gibi:

— Yani karı milleti saçma sapan haltlar karıştıracak, biz de kusura falan bakmıyacağız, öyle mi? diye sordu.

— Sendeki de akıl bire! Düşün ki, parmağını keskin bir bıçakla kestin. Bıçak kör olsaydı, yara onca derin olmayacaktı tabi. Yani şimdi bu böyle diye, bıçağı bir yere sürtüp körletmek mi gerek?

— Bu sözüne bir diyeceğim yok ama hani bir karı alacak olsam, bi parça daha az keskinini alırım ben.

Dick:

— Niye yani? diye sordu. Sonra sen nerden biliyorsun kadın kısmını?

Molly'nin ıslak çoraplarını eğilip alan ve onları daha iyi kurumaları için dizlerinin üstüne seren Tommy:

— Bir bildiğim var ki konuşuyorum böyle, diye cevap verdi.

Dick, arkadaşına düşkün düşkün bir baktı şöyle. Sonra gitti, kadının torbasından ıpıslak olmuş çeşit çeşit urbalar çıkarıp onlaıı sobanın sıcağına serdi.

— «Hiç evlenmedim» demiştin bir keresinde galiba, dedi. Öyle sanıyorum ben.

— Ben mi dedim? Olabilir. Ama yok canım... Yani evet... Şey... Evlenmemiştim daha önce... Dünyada hiç bir kadın onun kadar erkeğine bağlı olmamıştır herhalde...

Dick, sonsuzluğu gösteren bir hareket yaparak:

— Uzaklara çok uzaklara mı gitti? dedi.

Tommy:

— Ne yazık ki öyle oldu, diye cevap verdi. Öldü.

Fasulye tenceresi, sobanın ön tarafında fokur fokur kaynıyordu. Tommy, tencereyi sobanın daha az ısınan bir tarafına doğru itti. Bisküvileri adamakıllı inceleyip dişiyle tahta kemirir gibi çıtır çıtır kemirdikten sonra onların pişmiş olduklarında karar kıldı. Üstlerine bir bez örtüp koydu bir kenara.

Dick, kendi mizacındaki kimselerin alışkanlıklarını bilir, şöyle mi böyle mi diye soru yağmuruna tutmazdı hemen. Bu sefer de yine soru sormaktan kaçındı arkadaşına. Ama öbürü kendiliğinden başladı konuşmaya.

— Molly'e kılı bile benzemezdi onun. Bir Siwash'tı o.

Dick, anladığını belli eden hareketler yapıyordu.

— Sonra onun gibi burnu kaf dağında da değildi. Keçi gibi inatçılığı da yoktu. Yokluk içinde de varlık içinde de olsa, sımsıkı bağlıydı bana. Kürek kullanmada eşi menendi yoktu. Tıpkı ahmak Job gibi günlerce ağzına lokma sürmez, yine de gık demezdi. Benim bir gemi vardı burnu hep su altındaydı. İşte böyle bir gemide dimdik dururdu ayakta. Bir yelken kullanırdı, erkek halt etmiş. Bir keresinde, altın aramak için uzun bir yolculuğa çıkmıştık. Sürpriz Gölünden, Küçük Sarı Kafa'dan daha ötedeki Teslin'e doğru tutmuştuk yolu. Yiyecek miyecek kalmadı yolda. Her şey sıfırı tüketti. Köpekleri yemek zorunda kaldık. Onları mideye indirdikten sonra, koşumlara, ayağımıza giydiğimiz çarıklara, kürklere saldırdık. Ağzını aç ta gık de mübarek kadın, bi lâf söyle!

«Yola çıkmazdan önce yiyeceği iyi idare etmemi tembih etmişti. Ama yiyeceklerimiz tükenip te karınlarımız zil çalmaya başlayınca, zerre kadar kızmadı bana. Hali perişandı. Ayakları mosmor olmuştu. Kar ayakkabılarını zorla sürüklüyordu. Ama habire: «Olsun Tommy, diyordu, olsun. Reis Georges'un «Klock» (Karı) u olup ta her gün düğün bayrammış gibi yaşamaktansa, böyle aç açına senin karın olarak kalmayı tercih ederim.»

«Şunu da söyliyim ki sana, Georges, Chilcoots'ların reisiydi.»

«Ne güzelim günlerdi o günler. O deniz kıyısına vardığımda, şen şakrak, bıçkın bir delikanlıydım. Unalaska'da Kutup Yıldızı adındaki balina gemisini bırakmış, som balığı avlaya avlaya Sitka'ya inmiştim. Orada mutlu Jack'la dost oldum. Tanır mısın Jack'ı?

— Columbia'da som balığı avlarken epey yardımı olmuştu bana. Yaman bir herifti, değil mi? Viskiye bayılırdı.

— Tamam, ta kendisi. İki mevsim, konserve aldık sattık onunla. Yalnız konserve mi, battaniye de, başka ıvır zıvır da... Sonra ben bir şalupa satın aldım. Mutlu Jack'tan ayrılmamak için Juneau yakınlarına geldim. İşte Killisnno'yla burda tanıştım. Ona daha kısa olsun diye Tilly diyordum.

«Bu kadına squaw'ların (Kızılderili kadın) deniz kıyısında yaptıkları bir dansta raslamıştım. Sticks'lerle yıllık alışverişini daha yeni bitiren reis Georges, kabilenin yarısıyla birlikte Dyea'dan dönüyordu. Bu bir yığın Swash'ın içinde tek beyaz olan bendim. Sitka yolunda karşılaştığım birkaç Hintliden gayrı hiç bir Allahın kulu tanımıyordu beni. Mutlu Jack, onların başından geçen maceraların çoğunu anlatmıştı bana.

«Hepsi chinook'ca konuşuyordu. Benim bu dili onların çoğundan daha iyi konuştuğum, akıllarının ucundan bile geçmiyordu. Hele Lynn kanalının yakınındaki Haines Kurumundan gelmiş iki kız vardı ki, onlardan kat kat iyi konuşuyordum. Bu iki kız da bi içim suydu hani! Yeme de yanında yat! Kendi kendime

burda onların yanında kalsam diye geçirdim içimden. Ama meretler denizden yeni çıkmış balıklar olur ya tıpkı öyleydiler. Kıpır kıpır. Yerlerinde duramıyorlardı. Senin dediğin gibi çok keskin yani.»

«Oraya yeni gelmiş birisi olduğum için başladılar gırgır geçmeye benimle. Ağızlarından her çıkanı şıp diye anladığımdan haberleri bile yoktu. Ama hiç oralı değildim. Başladım Tilly'le dansa. Dans ettikçe, gönüllerimizi de bir muhabbet sarıyordu. Genç kızlardan biri: «— Kendine bir karı arıyor o,» dedi. Öbür kız tuhaf tuhaf başını sallıyarak: «— Kendi gönlüyle onu alacak karı az bulunur yani.» dedi. Squaw'lar bu sözü dillerine dolayıp başladılar dalga geçmeye benimle.

«Şunu söyliyim ki, tüysüzün biriydim o zamanlar. Ama çoktandır erkekler adam olmuş gözüyle bakıyorlardı bana. Onların dalga geçmelerine içten içten bozuluyordum. Bir ses: «— Şuna bak, Reis Georges'un nişanlısıyla dans ediyor tutmuş,» dedi. «Şimdi Georges kürekle bir güzel ıslatır onu. Sonra da kolundan tuttuğu gibi yallah...»

«Reis Georges bu sözleri işitti. O zamana kadar suratı bir karış bakıp durmuştu bize. Sonra ellerini iki yanına vura vura ha ha ha diye koca bir kahkaha atıp çekti gitti. Bu herif öyle hayvan bir herifti ki, dayak atmak için gerekirse kürak falan kullanabilirdi.

«Tilly, yüreğindeki korkuları bana da duyurmak istememişti besbelli. Hem hakçası,

zerre kadar bir korku sezmiş olsaydı adam yerine komazdı beni. Kurumdan gelen o iki kızın benimle dalga geçerek eğlendiği o gırgırcı topluluktan uzaklaştırmaktı beni amacı.

«Elimden geldiğince topluluğa doğru yanaştım ben.

« —Kim bu kızlar? diye sordum Tilly'e.

Adlarını duyar duymaz, Mutlu Jack'ın onlar hakkında söyledikleri düştü aklıma hemen. Ama ben Tilly'e kur yapmaya devam ettim yine. Bu arada ne lâflar yağıyordu bana. Dans bitince, Reis Georges'un benim şerefime bir kürek getirdiğini gördüm!

«Bütün millet benim adamakıllı bozum olacağımı görmek için çepeçevre dolmuştu yanımıza yöremize. Kurumdan gelen o iki kız birkaç espri daha patlatıvermişti o ara. Ha ha ha, hi hi hi diye bir gülüşmedir koptu. Kan beynime çıkmıştı ama yine de gülesim geliyor, makaraları koyvermemek için dudaklarımı ısırıyordum. Çünkü savunma plânımı senin de şimdi göreceğin gibi yapmıştım önceden. Birden o benim yüzssüz, şirret kızlara dönüp: «Tamam mı, biti mi?» diye sordum. Benim chinookca konuştuğumu duyunca görmeliydin hallerini! Pattadak girdim konuya. Haklarında ne biliyorsam bir bir döktüm ortaya. Bütün pisliklerini, bütün kirli çamaşırlarını, analarının babalarının, kardeşlerinin de karıştığı bütün karanlık işlerini tek tek saydım döktüm. Sonra tuttum, gerek Reis Georges'un, gerek kendilerinin öyle pek te iç açıcı bir rol almadıkları

bir konuda ufacık bir noktaya dokundum. Kulak veriyor musun söylediklerime? Ufak, incir çekirdeğini doldurmaz bir noktaya... Çünkü daha ileri gidecek olursam, rezil rüsva edip maskaraya çevirdiğim reislerine toz kondurmayan kabile, beni hallaç pamuğuna çevirebilirdi. Ama şöyle gözümü birisine diker de bir şeyi imâ edercesine konuşursam, bu saygı uyandıran bir gözdağı olurdu tabi.

«O iki genç kızla Georges'dan gayrısı anlamadılar söylediklerimi benim. Ama ordakiler kendi dillerini bir beyazın konuştuğuna bakıp kikireşiyorlardı.

«Reis Georges'un suratı öyle bikaç saniye dona kaldı. Ne yapacağını ne edeceğini bilemedi önce. Sonunda, ses etmemem, susmam için bana yalvar yakar olan o iki kızın karşısına geçip bastı kahkahayı: «Yo, yo Tommy, kâfi... Kesin artık... Size gereken inceliği, efendiliği göstereceğiz. Emin olabilirsiniz Tommy, emin olabilirsiniz...» diyordu.

«İşte ilk karşılaşmamız böyle oldu. O akşam Tilly'e eyvallah derken bir haftaya kadar dönüp geleceğime söz verdim. Birbirimizi daha iyi tanımak isteğimi de saklamadım.

«Bu ırk öyle bir ırktır ki, sevgisini de nefretini de dolambaçlı yollardan göstermez.

«Tilly, kendisne yaptığım teklifin hoşuna gittiğini hissettirdi hemen bana. Gerçekten dört dörtlük esaslı bir kadındı. Eğer Georges ona abayı yakmışsa şaşılacak bir şey yoktu bunda hiç.

«Her şey tıkırında gidiyordu. Georges'u onun gönül tahtından indirmiş yerine ben oturmuştum. Niyetim Georges'u sap gibi olduğu yerde bırakıp kızı gemiye attığım gibi, rüzgârın estiği sürece, Wrangel'e doğru yollanmaktı. Gelgelelim, öyle kolay bir iş değildi bu.»

Şunu da söyliyim ki, Tilly amcasıyla oturuyordu. Bir çeşit koruyucusuydu Tilly'in bu herif. Öldü ölecekti bugün yarın. İnce hastalığa tutulmuşu galiba. Ya da ciğerlerinde başka çeşit bir dert vardı.»

«Bazı günler iyileşiyor, bazı günler berbatlaşıyordu. Tilly, amcası ölmedikçe, bırakıp gitmek istemiyordu onu. Artık gidiyordum ki, amcası olacak herifin daha ne kadar yaşayabileceğini kestirmek için birlikte çadıra vardık. Gelgelelim, moruk, Tilly'i Georges'a söz kesmişti. Daha beni görür görmez, öyle bir köpürüş köpürdü ki ağzından burnundan kan gelmeye başladı oluk oluk.

«Deniz kıyısında birbirimize allasmarladık derken, Tilly: «—Beni almaya gel Tommy,» dedi. «— Elbette» diye cevap verdim. «Bana haber eder etmez gelirim.»

«Tilly'nin bir kavak yaprağı gibi tir tir titrediğini hissettim o an. O kadar allak bullak olmuştum ki, amcası olacak herifi tahtalı köye boylatmaya karar vermiştim nerdeyse.»

* * *

Tommy sözünü kesmek zorunda kaldı. Çünkü hava soluk alınacak gibi değildi. Rüz-

gâr dumanları çadırın altından doğru içeri doldurmuştu. İki adam da boğulurcasına öksürüyordu.

Sonra Tommy hemen başladı yine:

«— Ermiş Mary hattâ Kraliçe Charlotte'dan daha ötedeki Wrangel'e doğru tuttum yolu. Hem viski satıyor, hem benim şapulyayı biçimden biçime sokuyordum.

«Tilly'den haber aldığımda, Juneau'ya dönüyordum yeni. Sert dondurucu bir kışın tam göbeğiydi. Haberi getiren pis herif:

«— Sen var gelmek? dedi bana. Killissno ister görmek seni şimdi...»

«— Ne bokluk var? diye sordum.»

«— Reis Georges vermek şölen... Killissno olmak karısı Georges'un...»

«Hava zehir gibi soğuktu. Takunun hiç böyle uluduğunu görmemiştim. Tuzlu su köprünün üstünde donmuştu. Rüzgârın elinde oyuncak olan benim şapulyayı binbir güçlükle yürütüyordum. Dyea'dan yüzlerce mil ötelerdeydim.

«Yola çıktığımda Douglas adasından bir adam almıştım yanıma. Ama yarı yolda füftt, uçtu gitti herif denize. Kaç boy düştüğü yerde volta vurdum. Tam üç sefer geriye döndüm. Yok, yok, yok. Nafile...»

Dick, Molly'nin etekliklerinden birini kuruması için asarken:

— Olaki soğuktan donmuştur, dedi. Sonra da kurşun gibi boylamıştır dibi.

— Ben de öyle düşünüyorum. Yolculuğumu tek başıma bitirdim. Dyea'ya vardığımda, yarı ölmüş gibiydim. Gelgit işimi kolaylaştırmıştı. Gemiyi ımağın dulda bir kıyısına yanaştırdım. Ama gel gör ki santim ilerlemek kabil değildi. Çünkü tatlı su sert bir tabaka haline gelmişti. Kumanda âleti ve makaralar öyle bir buz tutmuştu ki, ne o koca yelkeni, ne de feneri oynatabiliyordum.

«Önce, yanıma aldığım viskilerden şöyle bi parça tattım. Sonra her şeyi olduğu gibi bırakıp vadidedi kampa doğru yolu tuttum.»

«Yanlış değildi. Şölen vardı o gün. Ccilcoot'lar, çocukları, köuekleri ve ağaç kütüğünden yapılmış kayıklarıyla sürü sepet ordaydılar. Yalnız onlar mı, Köpek Kulağı kabilesiyle Küçük Samur kabilesi de ordaydı. Kurum'dan kimseler de vardı.

«Tilly'nin nişanını kutlamaya tam beş yüz Hintli gelmişti. Çepeçevre yirmi millik mesafede ilâç için tek beyaz yoktu.

«Kimsecikler dikkat etmedi bana. Hem aslımı ararsan tanınmama imkân yoktu. Kafama öyle bir şey örtmüştüm ki yüzüm gözüm görülmüyordu. Kendime köpeklerle çocukların arasından doğru bir yol açıp tâ ilk sıralara kadar geldim. Nişan töreni ağaçlıklar arasındaki geniş, boş bir alanda oluyordu. Koca koca kütükler köz olmuştu. Kar, üstünden geçile geçile Portland çimentosuna dönmüştü. Hemen az ötemde Tilly duruyordu. Pahalı pahalı şeyler giyinmiş, kırmızılara bürünmüştü baş-

tan aşağı. Boynu gerdanlık içindeydi. Karşısında reis Georges'la onun zorlu askerleri vardı.

«Şaman, başka kabilelerin nefesi kuvvetli büyücüleriyle birlikte âyin yapıyordu. Kendi kendime: «— Amma acayip kalabalık!» diyordum.

«Gerçekte, pervasızca bir hareket yaptığımı anlamaya başlamıştım. Ama kendimde her türlü deliliği yapacak gücü bulmam için Georges'a şöyle bir bakmam yetti. Ne yapacaktım? Deli gibi kıskandığım Reisin boğazına mı saldıracaktım? Böylesi benim işime gelmezdi.

«Ossaat ne yapılması gerektiğini buldum.»

«Sana önce şunu söyliyim ki, kampta köpektan adım atılmıyordu. Dört bir köşe köpeğe kesmişti. Köpekler de köpekti ha! Ehlileştirilmiş kurt hepsi... Başka değil... Yiyecek sıfırı tükettiği zaman, hemen ormandaki vahşi hemcinslerinin yanına gönderiliyorlardı... Daha gider gitmez de o eski yırtıcılıklarını kazanıveriyorlardı.

«Tilly'le benim aramda beş on tane köpek vardı. Hepsi de ayrı ayrı pozlarda yerlere serilmişler, şölenin başlamasını bekliyorlardı. Bir ara onlardan biri, ağzını aça aça esnedi. Onun o kocaman pırıl pırıl dişlerini görünce, şıp diye kestirdim yapacağımı. Köpek tam ayaklarımın ucundaydı. Ayaklarımın hemen gerisinde bir başka köpek yatıyordu.

«Gürültü kıyamet kaplamıştı ortalığı. Deniz ayısı derisinden yapılmış dümbelekler güm güm ötüyor, papazlar ilâhi okuyordu.

«Tilly'e:

— Hazır mısın? diye bağırdım.»

«Sesimi tanımadığından oralı olmadı pek. Usul usul başını benden yana çevirdi. Suratı taş gibi duygusuzdu. Lâfa kulak kabartan birisini kaşla göz arasında bana ışmar etti.

«— Buzların olduğu yerde yüksek bir kıyı var ya, oraya git. Geliyorm ben de.

«Önümde yatan çoban köpeğinin kuyruğuna ayağımla basıverdim hemen. Kuyruk, çıtır çıtır ses çıkarıncaya kadar bastım. Hayvan kudurmuş gibi dikildi ayağa. Çenelerini açıp hart diye ısırmak istedi beni. Ama ben, ikinci köpeğin üstünden atlamış onu öfkeli köpeğe doğru itivermiştim. Bu sırada, Tilly'e de:

«— Kır kirişi!» diye bağırıyordum.

«Bu köpeklerin nasıl kavga ettiklerini bilirsin. Göz açıp kapayıncaya kadar şöyle bir yüz tane kadar köpek birbirleriyle öldüresiye bir dövüşe tutuştular. Çocuklar kadınlar itiş kakış doldurdular ortalığı. Derdin ki deliler kampı... Tilly'nin hemen sıvışıp sıvışmadığını merak ediyorsun, biliyorum.

«Hemen onun ardına düşmekten çekindim doğrusu. İkimizin de kaçışı dikkati çekebilirdi. Bir an bekledim. Bu sırada yüzümü gözümü açarak Georges'u adam yerine komadığımı göstermek için delicesine bir istek duydum içimde. Gerek onu, gerek ordaki bütün dangalakları Tilly'e okus pokus yaptığımı böylece onu göğe

uçurduğuma inandıracak, bir güzel dalga geçe-cektim hepsiyle. Ama içimdeki bu isteği nasıl yendiğimi ben de bilmiyorum.

«Şaka bi yana, benim kendimi belli etmem demek canım Tilly'ciğimin kaçtığını da belli etmem demekti. Sonra hemen ona kavuşmak için can atıyordum. Kavuştum da.

«Şuna inan ki, eğer onlar benim dağ ba-yır aşıp şapulyaya doğru gittiğimi görselerdi, herhalde, beni derlerdi büyü falan yapılmış di-ye. Fırtına gibi uçuyordum canım.

«Taku uçarcasına sürüklüyordu bizi. Buz gibi dalgalar güverteden aşıyordu. Olacaktın da görecektin.

«Gecenin yarısını her şeyi sımsıkı iplerle bağlamak zorunda kaldığımız güvertede geçir-dik. Ben dümendeydim. Tilly habire buz kırı-yordu. Sonunda Kirpi adasına varıp körfezde bir yere demirledik. Üstümüzde ne varsa ıpıs-laktı. Tilly kibritleri göğsünde kuruttu.

«Ehh, müsade et te biraz tanıyalım artık karı kısmını, ha! Yedi yıl Dick, onunla aynı yastığa baş koydum. Kâh iyi, köh kötü günler geçirdik birlikte. Sonra o, yukarda, Chilcot ku-tup istasyonunda, bir kış günü ölüverdi.

«Son dakkaya kadar elini elimden ayır-madı. Buzlar kapının içine doğru yayılmış, pen-cereyi nah parmak kalınlığında kaplamıştı.

«Dışarda çıt yoktu. Arada bir, uzaktan uzaktan bir kurdun uluması geliyordu belli be-lirsiz. İçerdeki sessizlikse, ölümün sessizliğiydi hâlâ.

«Sen hiç bu sessizliği duymadın, değil mi Dick? Eğer bir gün ölümle karşı karşıya ge-lirsen, dilerim Tanrı duyurmasın sana bunu hiç! Ama muhakkak duyuluyor... Soluk alıp veriyorsun ya sanki tiren sesi gibi geliyor kula-ğına. Yüreğin kıyıya vurmuş bir dalga gibi çal-kalanıyor.

«O bir siwash'dı. Ama kadındı ha! Her şeyiyle, bütün varlığıyla beyaz bir kadındı.

«Sonra, acı okunan gözlerini açarak bana şöyle dedi:

«— Senin için iyi bir karı oldum Tommy. Buna karşılık benim de senden bir dileğim var. Söz ama... (Sözler boğazına diziliyordu sanki) Bi da evlendiğinde alacağın kadın bir beyaz olsun. Sakın artık bir siwash'la evleneyim falan deme. Şu an, Juneau'da bir yığın beyaz kadın var, biliyorum. Beyaz erkekler sana «kızılde-rilinin kocası» diyorlar. Karıları seni gördüler mi yolda başlarını döndürüyorlar. Onların ça-dırlarına kendi ırkından insanların yanına git-tiğin gibi gidemiyorsun. Niye? Niçin? Çünkü karın bir siwash, değil mi? Siwash'ı insan ye-rine, adam yerine komaz kimse. Ben yolcuyum artık. Hadi yemin et dediğimi yapacağına. Sö-zünü tutacağının bir işareti olarak ta öp be-ni.»

«Tuttum, öptüm onu.

Tilly,

«— Rahatım artık... Evet... Gözüm arka-da değil... Yalnız ve yalnız bir beyaz kadınla..»

diye mırıldanarak yavaş yavaş verdi son soluğunu.

«Tâ yukarda, Chilcat istasyonunda öldü!»

* * *

Tommy çayı süzüp Molly dönüp gelir diye onu bir yana koyarken, Dick piposunu yeni baştan doldurdu.

Peki ya o gözleri ışıl ışıl yanan, damarlarında Amerikan kanı dolaşan kadın ne âlemdeydi şimdi?

Molly'nin hâli perişandı. Gözleri görmez olmuştu hiç bi yeri. Rüzgâr soluğunu kesmişti. Bu durumda çadırın önüne geldi. Delirmiş gibi esen fırtına sırtındaki çantaya saldırıyordu. Molly, çadır kapısının bağlarını çözmek istediyse de beceremedi. Tommy'le Dick hemen yardıma koştular. Kadın son bir çaba gösterip sallana sallana içeri girerek yığılıverdi olduğu yere.

Dick bardağa viski koyarken Tommy kadının sırtındaki çantasını çıkarıyordu.

Molly, viskiyi içip kendine gelir gibi olduğu zaman, Dick:

— İşte nah, dedi, kupkuru elbiseler sana. Hemen geçir üstüne bakalım. Biz çadırın direklerini sağlamlaştıracağız biraz. Tamam olunca çağır bizi de akşam yemeğimizi yiyelim.

Tommy, çadır direklerini sağlamlaştırdıktan sonra arkadaşına:

— Ne dersin Dick, bıçağın keskin yüzü körleşecek bundan sonra ha? dedi. Yerimize varıncaya kadar kafamızı ütülemiyecek artık.

Dick, fırtınayla yağan ince dolu tanelerinden korunmak için başını omuzlarının içine sokarak:

— Ama ondaki o onca çekicilik de bu keskin yanından geliyor yani, dedi. Senin de benim de böyle keskin bir yanımız var... Analarımızdan geçmiş bize...

Tommy'nin içi ürperir gibi oldu. Gerçekten de arkadaşından böyle bir karşılık bekliyordu. Molly hakkında açık açık söyleyemediği şeyler, istemeden de olsa, arkadaşını böyle bir cevap vermeye zorlamıştı. Söylediğine pişman oldu. Gözlerini çadırın perdelerine dikti. Bakışları dalıp gitmişti uzaklara.

— Evet, diye mırıldandı, olur ya belki de beyaz bir kadınla... evet, evet Molly'le belki de...

YOLAGELMEZ YAN

Hiç bir şeyin **esamisi** okunmaz kuzeyin elli beşinci enleminde. Çünkü ne **kanun,** ne Tanrı, ne de insan vardır orda.

Yan, gık demeden debelenip durdu yerlerde. Ona kene gibi yapışmış üç adamdan ikisi, birbirlerine, şöyle yap, böyle yap diye buyruklar veriyor, bu habire debelenen, bodur, ayı gibi kıllı, **Allahın belâsı** herifi kıskıvrak bağlamaya çalışıyorlardı. Üçüncü adam, öyle bir bağırış bağırdı ki aniden, köpek ulumuş gibi oldu. Parmakları Yan'ın dişleri arasında kalmıştı.

Kızılderili Bill, kesik kesik bir sesle:

— Yeter artık yaptığın numara Yan! diye bağırdı. Kendine gel yau!

O, böyle derken, bir yandan da Yan'ın boğazını boğasıya sıkıyordu:

— Ulan **Allahın belâsı,** şu sıkıntıyı etmesen de bize, efendi efendi astırsan kendini, olmaz mı sanki?

Gelgelelim Yan, parmağı koyvermiyor, çadırın toprağı üstünde hababam debeleniyordu. Çanak çömlek, tencere tava bi yana saçılmıştı. Taylor:

— Yabanın ayısısın tam yani, dedi. Efendilik mefendilik hak getire sende.

Taylor'un vücudu, parmağı nereye giderse oraya gidiyordu. Yan, şöyle biraz kafasını oynatsa, Taylor da hemen eğilip bükülüyordu.

— Bu karlı buzlu yollarda, köpekleriyle beraber iz süren adamların en namuslusunu, en yiğidini öldürdün. M. Gordon'u öldürdün. Pis katilin tekisin, nolacak!

Kızılderili Bill:

— Gardaşımız değilsin sen artık bizim, dedi. Gardaşımız olsaydın, hiç sesin çıkmaz, kuzu kuzu boynunu ipe geçirirdin. Hadi, üzme arkadaşlarını Yan. Efendi ol biraz. Canımızı sıktığın yetti artık. Bırak bu eşek cilvelerini de, güzel güzel asıverelim seni! Dakkada bitsin gitsin!

Eski gemicilerden Lawson:

— Haydi çocuklar, diye cırladı, kellesini fasulye tenceresine sokun, sonra da bastırın adamakıllı.

Taylor:

— Peki bizim parmak nolacak? diye karşı geldi bu söze.

— Eeeh, illallah senin de parmağından yani. Kabak tadı verdin be!

— Heyy, çadırın yanlarına dikkat!

Lawson, bu uyarıyı yaptığı sırada, Yan, yarı doğrulmuştu. Dört adam, öyle bir altüst oldular ki çadırın içinde, kürkler, battaniyeler birbirine girdi. Bu arada, boynunda kanlı bir kurşun yarası bulunan, hiç kıpırdamadan upuzun bir erkeğin cesedi çıktı ortaya.

Bütün bu olanlar, Yan'ın bir delilik nöbetine tutulması yüzünden başa geliyordu hep. Bu öyle bir delilikti ki, her türlü rahatlığı, uygarlık dediğimiz şeyin bütün nimetlerini tepip ilkel mi ilkel, çetin mi çetin bir hayatın içinde uzun süre kalmış olanlarda görülürdü. Herifcioğlu zorluklara dayanır dayanır da, sonunda canına tak derdi artık. Gün gelir, doğduğu yerin o zümrüt yeşili ovaları burcu burcu tüterdi gözünde. Çimenlerin, taze biçilmiş yulafın, elvan elvan çiçeklerin, yeni sürülmüş toprağın kokusu gelirdi burnuna.

Yan'ın Stewart ırmağı boyunca, Forty - Mile'de, Circle - City'de, Koyukuk Kotzebue'de, o öldürücü soğuklar içinde geçirdiği beş yıl, bu deliliği içten içe körüklemişti. Nome'da zırdeliliğe varmıştı bu delilik. Bu Nome, o altın gibi kumları olan kent değildi. 92'deki Nome'du. Daha o zamanlar Örs Sitesi kurulmamış, Eedorado kumpanyası gelmemişti oralara.

Doğma büyüme Amerikalı John Gordon, bi parça daha uyanık davranmalıydı hakçası. Sıla özlemi canına okumuştu Yan'ın. Kan çanağı gibi olmuş gözleri çakmak çakmaktı. Hiddetinden, sinirinden dişlerini gıcırdatıyordu. Böyle bir zamanda, kalkıp da, Yan'ın damarına basacak şekilde konuşması iş miydi yani Gordon'un?

Çok ileri gitmiş, çizmeyi aşmıştı artık. İşte şimdi barut kokuyordu çadırın içi. Bir adam, hiç kıpırdamadan upuzun yatıyor, bir başka adam kapana tutulmuş fare gibi debelenip duruyordu yerlerde. Arkadaşları binbir dil döküp onu asmak istiyorlar, ama o habire direnip kelleyi ele vermiyordu.

— İzin verirseniz bay Lawson, bu pis köpeğin dişlerini ayırmak için esaslı bir yol söyliyeceğim size. Onun niyeti, ne benim parmağımı koparmak, ne de beni koyvermek. Hinoğluhinin teki o.

Gemici:

— Satır, satır! diye bağırdı basbas.

Satırın keskin yüzünü Taylor'un parmağının hemen yanından kaydırıp Yan'ın dişlerine olanca gücüyle bastırdı. Yan, dayanıyor, koyvermiyordu. Fok balığı gibi burnundan burnundan soluyordu.

— Haydi, hep beraber! Olduuu...

— Sağolasın emi sen! Ohh, dünya varmış be!

M. Taylor, alabildiğine debelenen Yan'ın bacaklarını kucaklayıp onu kılını oynatamaz hale sokmaya çalıştı.

Ne ki Yan domuzuna direniyordu. Kan revan içindeydi. Hiddetinden ateş püskürüyor, ana avrat kalaylıyordu herkesi. Kudurmuştan farkı yoktu. Buzlar içinde geçirdiği beş yıl, bir anda, bir cehennem ateşi olup çıkmıştı sanki. Yan'ın üstündekiler, dünyanın derinliklerinden fışkırmış çok memeli koca bir dev gibi, bir ordan, bir burdan saldırıyor, soluk soluğa kalıyor, tere batıyorlardı. Yere düşen lâmba, şışşt diye ses çıkarıp söndü. Artık ortalığı, öğle vaktinin alaca bulaca aydınlığı ışıtır olmuştu. Kir pas içindeki çadır bezinden biraz geçiyordu aydınlık.

Kızılderili Bill:

— Allahını seversen, aklını başına topla Yan, diye yalvardı. Zerre kadar kötülük yapacak değiliz sana. Seni çekip vuracak da değiliz. Asacağız sâde. Hepsi bu. Anamızdan emdiğimizi burnumuzdan getirme nolur. Canımıza tak dedi artık. Ben ki hep seninle iz sürdüm karlı buzlu yollarda. Ama gel şu senin yaptığına bak bana. Doğrusu ummazdım senden bunu Yan.

— Kabak tadı verdi artık be! Bağla şunun bacaklarını kayışla, Taylor. Çık üstüne.

Kentuck'lu sağını solunu eliyle şöyle bir yokladı karanlıkta.

— Haydi yallah!

Hani dalgalı denizin bir çalkalanması olur ya öyle bir şey oldu işte. İki yüz elli kiloluk et yığını, bir iki gitti geldi, sonra çadırın yanlarına abandı. Kazıklar yerlerinden fırladı ,ipler gevşedi, çadır debelenen bu insanları yağlı kıvrımlarıyla örterek çöktü.

Kızılderili Bill, birisinin kıllı boğazına parmaklarını geçirmiş, herifi sırtüstü vurmuştu yere:

— Kendini hırpalatmaktan başka ne yapıyorsun sanki? Yüreğimizi üze üze bitirdiğinin farkında değilsin ki. Seni astıktan sonra, şöyle bir yarım gün gerek, her şeyi toparlamak için.

Taylor:

— Rica ederim, koyverin beni bay, diye kekeledi.

Kızılderili Bill, homurdana homurdana Taylor'un boğazını koyverdi. Öbür iki adam sürünerek çıktılar dışarı. Bu sıra Yan, gemicinin elinden yakayı sıyırmış, karlı vadinin üstünde hababam koşuyordu. Lawson, kirişi kıran Yan'ın ardından seğirtiyor, bir yandan da:

— Tut Buck! Tut Bright! Tutun şunu! Tühh, miskin köpekler! diye bağırıyordu.

Buck'la Bright, arkalarındaki bir yığın köpekle birlikte, ossaat yetiştiler katile. Oysa böyle bir kovalamacaya neden yoktu hiç. Yan için tüymeye çalışmak nasıl saçma bir şeyse, öbürlerinin de bunu engelleşiyi öyle saçma bir şeydi. Çünkü bir yanda karla kaplı ıssız topraklar, bir yanda buz tutmuş deniz uzanıyordu alabildiğine. Başını sokacak yeri, ağzına sokacak bi kırık ekmeği olmadan nekadar uzaklaşabilirdi ki?

Onun dönüşünü beklemek daha uygun olurdu. Soğuk bi yandan, açlık bi yandan dönüp gelecekti nasıl olsa. Ama bunu düşünecek zamanları yoktu ki heriflerin. Deli gibi bir şey olup çıkmışlardı. Gözleri kan görmüş, hepsini kan tutmuştu.

Yan, nereye gideceğ,ini bilmeden alabildiğine kaçıyordu. Kafasında bir tek düşünce vardı: «Yaşamak». Yaşamak! Var olmak! Buck kara bir ok gibi fırladıysa da Yan'a yapışamadı. Herifçioğlu öyle bir vuruş vurdu ki köpeğe az kalsın kendi düşüyordu. Tam bu sıra, Bright'ın pırıl pırıl bembeyaz dişleri Yan'ın ensesinde kenetlendi. Yıkıldı Yan.

Yaşamak! Var olmak! Köpekler, insanlar, tortop yumak olmuşlar, hababam dövüşüyorlardı. Bu dövüş yumağının çekirdeği Yan'dı. Ölesiye sürdürüyordu kavgasını. Sol kolu, Lawson'un boynunu kavrarken, sol eli de bir kurt köpeğinin sırtında kenetlenmişti. Köpeğin her hareketinde, zavallı gemicinin soluk alması biraz daha zorlaşıyordu. Yan'ın sağ eli kızılderili Bill'in kalpak gibi saçlarında kaybolup gitmişti. M. Taylor üsttekilerin ağırlığına dayanamamış, yapışmış kalmıştı yere. Kılını kıpırdatamıyordu.

Bu işin bir çıkar yolu yoktu. Çünkü Yan'daki bu kudurmuşcasına öfke, ona görülmemiş bir güç, kuvvet veriyordu. Yan görünürde öyle belli bir neden olmaksızın, tuttuklarını koyverip uslu uslu uzandı yere sırtüstü. Hasımları onun elinden kurtulur kurtulmaz doğruldular.

Yan, bıyık altından şeytan şeytan gülümsüyordu.

— Arkadaşlar, dedi, kibar kibar, efendi efendi hareket etmemi istediniz benden. Şu an var ya, tam öyleyim işte. Hadi söyleyin bakalım, ne istiyorsunuz? Derdiniz ne?

Kızılderili Bill, incelikle:

— Hah şöyle, dedi. Adam ol işte. Ben zâti biliyordum yola geleceğini senin. Bırak şu delilği de, güzel güzel görelim işimizi artık.

— Ne işiymiş o be?

— Asacaz ya seni, o iş işte. Hani var ya, dünyanın en tâlihli adamısın yani. Öyle biri asacak ki seni, işinin tam ustası. Amerika'da kaç adam asmışım ben! Tereyağdan kıl çeker gibi asarım valla!

— Kimi asarsın? Beni mi?

— Elbet seni!

— Oh, oh, şunu zırvalarına bakın hele. Hadi, tut bakalım elimden Bill. Kalkıyım da astırayım sana kendimi bari.

Yan, güçlükle ayağa kalkıp, sağına soluna bir göz attı:

— Herr Gott! Duyuyor musunuz şunun söylediklerini? Asmak istiyormuş beni! Vay canına, vay canına! Gelsene hadi be!

Kızaklardan birinin kayışını kesip hiç te iyiye alâmet etmiyecek biçimde onu özene bezene düğüm yapan Lawson, alaylı alaylı:

— Ee, göreceğiz bakalım şimdi. Bugün

mahkeme başkanlığını Yargıç Linç yapıyor, dedi.

Yan, boynuna geçirmesi için kendisine gösterilen düğümden can havliyle uzaklaşarak:

— Bi dakka, diye bağırdı. Öğrenmek istediğim bir şey var sizden. Sonra bir de önemli mi önemli teklifim var. Söyle bakalım, Kentucky, bu Yargıç Linç dedikleri kim ola?

— Bu, açlık düşünceli, efendi kişilerin saygıdan kusur etmedikleri eski bir töredir. Kötülük dediğimiz şey, yüksek bir yargıcın cübbesi altında gizlenebilr. Ama Yargıç Linç'e oldum olasıya inanabiliriz biz. O, metelik almadan adaleti yerine getirir. Haklıyı haksızı çıkarır ortaya. Bazı insanların yasaları satması, bazılarının da onları satın alması, olağan bir şeydir. Ama bu pırıl pırıl, aydınlık ülkede, adalet, ciğerlerimize çektiğimiz hava kadar özgür, midemize indirdiğimiz içki kadar serttir. Üstelik öyle bir çabuk...

Lawson, çekilen söylevin sonunu getirtmedi:

— Kısa kes de, dileği neymiş anlayalım bakalım, dedi.

— Cevap ver bana Kentucky! Bir insan bir insanı öldürürse, Yargıç Linç onu asar mı?

— Eğer suçlu olduğu yeterince ortaya çıkarılmışsa, tabi asar.

Kızılderili Bill:

— Seninkinde deliller o kadar çok ki, değil bir kişiyi bir düzine insanı ipe götürür, dedi.

— Seninle sonra konuşacam Bill. Benim Kentucky'den öğrenmek istediğim başka şey. Diyelim ki Yargıç Linç, bu herifi asmadı, nolur o zaman?

— Bu durumda adam serbesttir. Kana buladığı elleri, yıkanmış, temizlenmiş demektir. Bizim o anlı şanlı Anayasamızda bir de şöyle bir şey vardır: Hiçkimse işlediği bir aynı cinayetten ötürü, iki kez yargılanamaz. Kesinkes bu böyledir.

— Ona ateş etmek, onu sopayla falan öldürmek te yoktur, sizin anayasada, değil mi? Başka bir iyilik düşünülmez mi ona yani?

— Hayır efendim!

— Alâ. Kentucky'nin dediğini duydunuz kaz kafalı herifler! Şimdi lâfım Bill'e. Bill, sen işinin ehlisin. Hemen asacaksın, değil mi beni? Ha?

— Hayatın üstüne bahse girebilirsin ki Yan, eğer bizim gücümüzü üzmezsen artık, benim yapacağım işten çok memnun kalacaksın. Çünkü işimin ehli adamım ben.

— Kafa var sende Bill. Epey şeyler biliyorsun. Söyle bakalım şimdi, iki bir daha üç eder, değil mi?

Bill, kafasıyla onayladı.

— Eğer elinde iki şey varsa, bu üç şey demek değildir, demi? Şimdi kulak verin lâflarıma, bakalım. Asmak için üç şey gerekli. Biri, asılacak adam. Aha bu benim. Sonra ip falan gerekli. Etti iki. İp Lawson'un elinde. Ama onun takılacağı bir yer olmalı. Bu üçüncü şey.

Bakın bakalım şöyle sağa sola. Bu üçüncü şeyi arayın gözlerinizle! Haa? Ne dersiniz?

Kendiliğinden, bütün gözler, buz ve kar içindeki vâdiyi taradı baştanbaşa. Bu öyle bir alandı ki, her şey birbirinin aynıydı. Hüzün ve keder doluydu her yer. Sonra, buzlarla dolu deniz, kıyının tatlı eğimi başlıyordu. Geride alçacık tepeler vardı. Kar, ne varsa herşeyi bir çarşaf gibi örtmüştü. Bill:

— Ne bir ağaç, ne bir kulübe, ne de bir kazık var, diye inledi. Telefon direği falan da hak getire. Şöyle beş ayak boyunda bir adamın bacaklarını yerden kesecek uzunlukta ve sağlamlıkta tek şey yok. Vazgeçiyorum bu işten ben. (Yan'un omuzuyla başı arasındaki anatomik bölgeye uzun uzun baktı) Lawson'a dönüp:

— Vazgeçiyorum ben bu işten, diye tekrarladı. Sen de at şu elindeki ipi. Tanrı, bu yerleri insanoğlunun yaşaması için yaratmamış. İşte apaçık örneği şu olay.

Yan, kurumlu kurumlu gülmeye başladı bıyık altından:

— Çadıra girip bir pipo tüttürebilirim herhalde artık, dedi.

Lawson:

— Duruma bakılırsa, sen haklısın oğlum Yan, dedi. Gelgelelim, dangalaklığına da diyecek yok hani? Şunu iki kere iki dört gibi bil ki, bu böyle. Sizin gibi hamahlatlara akıl vermek benim gibi denizcilere düşer elbet. Makas

diye bir şey bilir misiniz siz? İyi bakın şimdi bana.

Gemici, kış başında gemilerine doldurdukları karmakarışık yığınla eşyanın içinden bir çift uzun kürek çekti çıkardı. Onları, hemen hemen dik açı yapacak biçimde paletlerinden bağlayıp öbür uçlarını tâ kuma kadar karın içine soktu. Sonra küreklerin kesiştiği yere iki çadır ipi bağladı. İplerden birini bir buz kayasına doladı. Öbürünü kızılderili Bill'e uzattı:

— Hadi aslanım, tut şunu da, bitsin bu iş burda artık.

Yan, geri geri çekilip yumruklarını göstererek:

— Yo, yo diye bağırdı, asılmak falan istemiyorum ben. Ne canavar şeylersiniz sizler böyle. Hele bi yaklaşın da görün gününüzü. Okumuyor muyum canınıza bir bir, bak. Şeytan kimmiş görün o zaman işte. Canıma kıyarım da astırmam kendimi size.

Yan, korku içinde darağacının kımıldadığını gördü. Denizciyle öbür iki adam, öfkeden gözü dönmüş katilin üstüne atıldılar. Üçü de kudurmuşcasına yerlerde yuvarlanıp durdular. Öyle bir oyuldu ki karlar toprak göründü. Yaptıkları kavga, insan trejedisinin bir bölümünü doğanın ak sayfalarına yazıyordu.

Lawson, Yan'ın bir ayağını ya da bir elini yakalar yakalamaz hemen bağlıyordu. Yan, tekme atıyor, tırmalıyor, ana avrat basıyordu kalayı. Sonunda kılını oynatamaz hale geldi. Her yanları iplerle, kayışlarla bağlanmıştı sım-

sıkı. Onu aldılar, karın içine dev bir pergel gibi oturtulmuş o soğuk, hayın küreklerin altına götürdüler.

Kızılderili Bill, düğümü bir cellât gibi ayarlayıp halkayı Yan'ın sol kulağının altına yerleştirdi. M. Talor'la Lawson, ipin öbür ucundan tutmuşlar, «çek» denmesini bekliyorlardı. Bill, bir sanatçı gibi kendi eserini seyrediyordu hayran hayran.

— Herr Got! Hele şuna bakın bir!

Yan'ın korkuyla bağırışı onları hep bir yana baktırdı. Yerle bir olmuş çadır ayaklanmış, gitgide büyüyen alaca karanlıkta bir hayalet gibi kollarını uzatıyor, onlara doğru sallana sallana geliyordu. John Gordon, sonunda bir delik bulmuş, çıkmıştı.

— Tüh, Allah kahretsin!

Ortalığı öyle görünce, sesi boğazında düğümleniverdi. Ordakilere doğru öfkeyle ilerleyerek:

— Hey, gebermedik daha, diye bağırdı.

D. Taylor, ağzına geldiği gibi konuşuyordu:

— Vartayı bu kadar kolay atlattığınız için kutlarım sizi.

— Kıl payı atlattı, kıl payı!

— Allah belâsını versin kutlamalarının senin. Tahtalı köyü de boylayabilirdim pekâlâ yani. Size teşekkür meşekkür borçlu değilim. Hergele sürüsü...

John Gordon, açtı ağzını, yumdu gözünü.

Diline geleni söylüyordu. İyi bir sıvadı herkesi. Öfkesi yatıştıktan sonra:

— Sıyırdı geçti sâde, dedi. Bir iz bıraktı, o kadar. Sen hiç hayvan damgaladın mı Taylor?

— Tabi damgaladım efendim. Hem de kaç boy. Şey de, Kutsal Ülke'de.

— İşte ben de öyle damgalandım. Kurşun kafamı sıyırdı, geçti. Nolduğumu bilemedim birden. Aptallaştım kaldım. Ama ağrı mağrı yok hiç.

John Gordon, eli ayağı bağlı adama döndü:

— Diklen bakalım Yan, dedi. İki şey var şimdi yapacağın. Ya benden özür dilersin, ya da içini dışını kurşunla doldururum. Sizler de şu ortalığı düzeltin bakalım.

İçindeki şeytan hâlâ uslanmamıştı Yan'ın:

— Ölsem özür dilemem. Hele çözün de beni, görün gününüzü, diye karşılık verdi. Önce senin pestilini çıkaracağım, sonra da şu dangalakların. Kaç kişi olursanız olun, okuyacağım canınıza hepinizin.

FEDAKÂR KADIN

Tüyleri buzdan diken diken olmuş tilki bakışlı, kurt kafasına benzeyen bir kafa çadırın perdeleri arasına süzülüverdi.

Ordakiler hep bir ağızdan bağrıştılar:

— Yere yat! Hey kızılderili, Allahın belâsı, yat yere!

Bettles, görünmesiyle yok olması bir olan köpeğe kalaylı tabağı küt diye indirmişti. Louis Savoy kapı perdelerini bağladıktan sonra, gitti ellerini ısıttı.

Dışarda hava bıçak gibi keskindi. Kırksekiz saat önce, ispirtolu termometre sıfırın altında 68 dereceye dayanamamış, patlamıştı. O zamandan bu yana da gitgide azalmıştı ısı. Bu durum ne zaman son bulur, bilinemezdi.

Tanrı güç kuvvet vermezse, bu koşullarda közsüz ateşsiz yaşamak, bol bol soğuk havayı

ciğerlere çekmek ayvayı yemek demekti. Bazıları bu hıyarca işi yapar, çoklukla ciğerleri takır takır buz tutardı. Bunlar, ossaat kuru bir öksürüğe tutulurlardı. Hele öyle iç yağı falan kızartılmıya görsün tavada, öksüre öksüre canları çıkardı.

Nice sonra, bahar ya da yaz ayları gelince, yerin buzları çözülür, toprağa bir çukur kazılırdı. Adamın yosunlarla örtülü cesedi konurdu oraya. Soğuktan hiç bozulmayacak olan cesedin mahşer günü ayağa kalkacağına iki kere iki dört gibi inanılırdı.

Dışarda dayanılmaz bir soğuk ortalığı kasıp kavuruyorsa da çadırda aynı soğuktan eser yoktu.

Mobilya denebilecek tek eşya sobaydı. Herkes onun başına geçmek için can atıyordu.

Çadırın orta yerine, karın üstüne, sıra sıra köknar dalları dizilmiş, onların da üstüne kürk falan atılmıştı. Basıla basıla düzleşmiş öbür kısımlarda kutup dairesindeki bir kampta bulunabilecek eşyalar darmadağın duruyordu.

Harıl harıl yanan soba nar gibi kızarmıştı. Ama üç adım ötede öyle buzlar vardı ki, sanki ırmağın ağzından yeni çıkarılmışçasına diken diken pürtüklüydü üstleri. Dışardaki soğuğun yarattığı basınç sıcak havanın yükselmesine sebep oluyordu.

Sobanın tam üstünde, borunun çadır bezini delip geçtiği yerde, yusyuvarlak küçük bir

daire meydana gelmişti. Sıcaktan kupkuru olmuştu burası. Sonra bu daire gitgide genişliyor, genişledikçe de nemli ıslak bir görünüş alıyordu. Öyle ki bazı yerlerden su sızıyordu. Çadırın geri kalan tarafı bembeyaz bir buz tutmuştu.

— Ah, oh, ıh!

Kürklerin altında uyuyan, solgun benizli, sakallı, gencecik bir adam habire inliyordu. Anlaşılan uyku da dindiremiyordu acılarını. Yarı açılmış vücudu şöyle bir titreyip sanki ısırgan dolu bir yataktan kaçmak istercesine kıvranmağa başladı.

Bettles:

— Çevirin şunu, diye emretti. Kramp girdi bir yanlarına herhalde.

Bunun üstüne, yürekleri iyilikle dolu beş altı kişi yerde yatanın birden üstüne çullanıp onu ters çevirdiler, orasını burasını bir güzel oğuşturdular.

Adam, üstündeki örtüleri fırlatıp kıçının üstüne oturarak, boğuk bir ssele:

— Yerin dibine geçsin yolu izi be! dedi. Üç mevsimdir anam ağladı çalışmaktan. İflâhım kesildi. Alışmadığım nane, alışmadığım bokluk kalmadı. Ama yine de Allahın yan bile bakmadığı şu topraklarda hiç bi iş beceremedim. Kafama şu dank etti ki, ben karıdan zerre kadar farkı olmayan bir Atinalıyım. Erkekliğin yanından bile geçmemişim.

İki büklüm olup sürüne sürüne sobanın başına gitti, bir cigara sardı.

— Sızlandığım falan yok. Ama utanıyorum kendimden. Bunu da söylüyorum kendi ağzımla işte. Olup olacağı otuz millik bir yürüyüşten sonra şu halime bakın hele. Hani tavşan kanı çay içmeğe meraklı, çıtkırıldım, muhallebi çocuğu herifler olur, biraz yol yürüseler her yanları dökülür, elleri ayakları tutmaz olur ya ben de tıpkı öyleyim. Öff, tiksiniyorum kendimden yani! Var mı bi kibritiniz?

Bettles, bir kibrit çöpü uzatarak, bir baba edasıyla:

— Hele bunca üzme yüreğini şimdi, dedi. Buzların çözülmesine sakla üzüntülerin birazını da. Demek hasta gibisin, ha? Ohoo, bu karlı buzlu yollara ilk düştüğümde sen beni görecektin. Bir uyuşukluk, bir gevşeklik hissediyorsun kendinde değil mi? Benim öyle zamanlarım olurdu ki, su akan bir deliğin üstüne yatıp su içtikten sonra, beni ayağa dikmek için on dakka uğraşmak gerekirdi. Bütün kemiklerim çatırdar, acısına can ciğer dayanmazdı. Orana burana kramp mı giriyor? Ohoo, kamptaki bütün arkadaşlar benim başıma toplanır, kramp giren yerleri açmak için tam yarım gün hababam uğraşırlardı. Bu çocuk denecek yaşta iyi sayılırsın yine de sen. Kafan da çalışıyor. Şöyle bir yıl geçsin de gör bak. Öyle bir iz sürersin ki, bizim gibi moruklar yaya kalır yanında alimallah. Hem sende öyle hiç yağ tabakası falan yok. Övünebilirsin bununla. Nice babayiğitler vücutlarındaki yağ tabakası yü-

zünden daha vâdeleri gelmeden tahtalı köyü boylamışlardır.

— Yağ tabakası mı?

— Evet, şişmanladıkça yağ tutar vücut. Küp gibi şişman kişler doğru dürüst iz güdemezler.

— Hiç böyle şey duymamıştım.

— Öyle değil mi yanı? Herkesin bildiği bir şey bu. Kabul etmeyecek ne var? Öyle hemen yapılacak bir iş oldu mu, şişman kişi üstesinden gelebilir bunun. Ama yapılacak işin uzadığını düşün bir de. Ne halt eder o zaman? Apışır kalır. Şişman adam hababam çalışamaz. Çalışmakla şişmanlık birlikte yürümez pek. Şöyle minnacık, tuttuğunu koparan sinirli tipler olur, onlara güven bak. Kemik kokusu almış sıska köpeklere benzerler. Şişmanların bi işe yaradığını görsem, inanmam yani!

Louis Savoy:

— Evet, diye lâfa girdi, palavra değil bunlar. Ben bir herif tanıyorum kömüş gibi tıpkı. Sulphur Creek'e yanında Lon Mac Fane diye biriyle gidiyordu. Bu çingene maşası, kızıl saçlı Hollandalı Lon Mac Fane'i tanır mısınız, bilmem? Dudakları hiç yanyana gelmez, habire gülerdi. İkisi, bir gün bir gece hababam yürüyorlar. Öyle ki, bizim şişkonun bacaklarında can derman kalmıyor. Adım başı, uzanı uzanıveriyor karın içine. Uzandıkca da, bizim bücür basıyor ona tekmeyi kalk dye. Koca göbek küçük çocuklar gibi zırlıyor dayağı yedikçe. Bücür, tâ benim kulübeye gelinceye kadar

yapıştırıyor tokadı, yapıştırıyor tokadı şişkoya. Herifçioğlu tam üç gün çıkamadı benim kulübenin içinden. Yani böylesi karı gibi erkek hiç görülmemiştir dünyada! Hiç! Dediğiniz gibi vücudunu bir yağ tabakası kaplamıştı onun da.

Prince:

— O dillere destan Axel Gunderson'ın encamı noldu? diye sordu.

İri kıyım İskandinavyalının berbat mı berbat, acılı olaylarla dolu serüvenleri maden mühendisinin kafasında derin izler bırakmıştı. Eliyle doğu taraflarını gösteren belirsiz bir hareket yaparak:

— Orda bir yere gömüldü, dedi.

— Tuzlu Su'nun oralarda gözünü budaktan esirgemeden dolaşan, ya da bir Ren geyiğinin ardına düşüp iz güden ondan daha şişman bir insan görülmemiştir. Kuralı bozmayan tek kişidir o. Karısı Unga, gelse gelse yüz on kilo gelirdi. Gram fazlalık yoktu vücudunda. Zorluklara göğüs germede, fedakârlıkta kocası aşık atamazdı onunla. Hattâ geçerdi bile onu. Kafasında kurduğu şeyi yapmak için yeri göğü oynatırdı alimallah.

Mühendis:

— Ama seviyordu kocasını, dedi.

— Sandığın gibi değil...

Sitka Charley, oturduğu yiyecek kutusunun üstünden doğru lâfa girdi:

— Beni dinleyin hele gardaşlar... İnsanları küp gibi yapan yağ tabakalarından, kadınla-

rın fedakârlığından, sevgisinden falan söz ettiniz. Hakçası esaslı şeyler söylediniz. Benim de şimdi aklıma buralar daha yeniyken, insanların yaktığı ateşler yıldızlar kadar birbirinden uzakken olmuş birtakım şeyler geldi. Ben de öyle küp gibi şişman bir adamla ufak tefek bir kadın tanıdım. Kadın minnacık birşeydi am bir yürek vardı, nah! Mangal kadar. Herif onun yanında halt etmiş!

«Tuzlu Su boyunda berbat mı berbat bir yolda ilerliyorduk. Kar yağmıştı da yağmıştı. Soğuğa can dayanacak gibi değildi. Açlıktan içimiz kazınıyordu. Kadın deli divane gibi seviyordu erkeği.

«Gardaşlar, benim damarlarımda Siwash'lının kızıl kanı akar. Ama gelgelelim beyazlar için çarpar yüreğim. Birinci şeyi atalarımızın günâhlarına, ikinci şeyi dostlarımın haslığına borçluyum. Daha bir karış çocukken büyük bir gerçekle karşı karşıya geldim. Öğrendim ki, bu dünya sizlerin yani beyaz ırkındır. Siwashlar sizlerle hiç bir şeyde aşık atamazlardı. Onların kaderi Ren geyikleri ya da buz ayıları gibi ölüp gitmektir soğuklarda. İşte bu yüzden, ben de sizin aranıza girdim, yaktığınız ateşlerin yanına yerleştim. Aha, sizlerden biriyim artık.

«Bu fakir neler görmedi neler! Ne akıl almaz şeylerle karşılaştı! Karlı buzlu uzun yollarda türlü ırklardan insanlarla hababam dolaşmaktan iflâhım kesildi valla. Ama böyle

böyle insan sarrafı oldum çıktım. İnsanı gözünden şıp diye anlarım.

«Şimdi size kabilenizdeki birisinden söz edeceğim. Sözlerim kötüye almayacağınızı biliyorum. Eğer kendi ırkımdan birini övecek olursam, inanıyorum ki: «Sitka Charley siwash'ın biri. Düşündükleri de yanlış onunçün. Söylediklerinin aslı astarı yok» demiyeceksiniz. Bilmem, doğru mu düşündüğüm.

Halka olup Sitka'nın sözlerine kulak verenler, «Doğru» dercesine homurdandılar.

* * *

Hintli Siwash Sitka Charley, devam etti:

«Sözünü edeceğim kadının adı Passuk'tur. Onu, kıyıda oturan anasından babasından namusumla satın almıştım. Totemleri, denizin daralıp ta boğaz halini aldığı yer var ya, oranın tâ ucundaydı.

«İçimde ona karşı hiç bir şey yoktu. Bakasım gelmiyordu gözlerine. Aslında binde bir kaldırırdı onları bakmak için. Utangaç, yabani bir şeydi.

«Demin de dedim ya, şu kadar yüreğimde yeri yoktu onun. Bir ara, şöyle uzak bir yolculuğa çıksam dedim. Ama benimle birlikte uzun süre nehrin üstünde kalabilecek, köpekleri doyuracak, kürek kullanacak birisi gerekti.

«Size Hükümetin bir görevlisi olduğumu söylememiştim galiba? Eğer söylememişsem, bunu bilmenizde yarar var.

«Kızaklar, köpekler, konservelerle birlikte bir savaş gemisine bindirdiler beni. Passuk ta yanımda. Kışta kıyamette, Kuzeye, Behring denizinin kıyılarını dolduran buzlara doğru tuttuk yolu. Ben, Passuk ve köpekler oralarda bir yerde indik karaya.

«Hükümet bana biraz mangırla hiç kimsenin adını bile duymadığı, mektup telgraf gibi şeylerin gitmediği bir ülkenin haritalarını verdi. Havadan sudan bozulmasın diye bu haritaların üstleri mumlanmıştı. Bana haritaları verenler, Büyük Mackenzie'nin ağzındaki buzlar arasına sıkışıp kalmış kulup balina avcılarına onları kaptırmamamı söylemişlerdi. Bütün ırmakların anası olan bizim Yukon'un dışında bunca büyük bir ırmak görmemiştik.

«Bütün bu anlattıklarım ıvır zıvır şeyler. Benim anlatacağım ne balina avcılarıyla, ne de Mackenzie yakınlarında kışlamamızla ilgili...

«Öyle bir yolculuk yaptık ki anamız ağladı yani. Güneş kılavuzumuzdu. Onu gördüğümüz yere doğru tutmuştuk yolu.

«Daha sonra, ilkbaharda, günler uzayıp karlı yollar geçit verdiğinde, Bassuk'la ikimiz Yukon bölgesinin güneyine vardık.

«Burası, o zamanlar, in cin top oynayan çöl gibi bir yerdi. Kürek ve sırık kullanarak tâ Forty-Mile'e kadar akıntıya karşı ilerledik.

«Beyaz suratlı insanlarla karşılaşmak hoş bir şey olmuştu. Kıyıya varınca durduk.

«Kış hayındı. Kışla birlikte karanlık, soğuk ve açlık ta bindirdi. Kumpanya memuru adam başına kırk kilo un, yirmi kilo iç yağı veriyordu. Fasulye sıfırı tüketmişti. Köpekler habire uluyup duruyorlardı. Karınları birbirine geçmiş, suratları iplik gibi olmuştu. Güçlü kuvvetli adamların ayakta duracak halleri kalmıyor, sıskalar oldukları yere yığılıveriyorlardı. Skorbüt hastalığından geçilmez olmuştu.

«Bir akşam dükkânda toplanmıştık hep. Boş raflara baktıkça, daha iyi duyuyorduk karnımızın açlığını. Yanan ateşin ışığında usul usul lâflıyorduk. Çünkü mumlar, baharın kendilerinde bir hayat soluğu bulacağı kişiler için ayrılmıştı.

«Uzun uzun tartışmalardan sonra, birisinin Tuzlu Su'ya gidip ordakilere perişanlığımızı, çektiğimiz acıları, sefaleti anlatması kararlaştırıldı. Bunun üstüne, bütün gözler bana döndü. Çünkü ben gözümü budaktan esirgemiyen birisiydim onlarca.

— Denizin kıyısındaki Mission Haines'e burdan yedi mil çeker, dedim. Bu yolun bir santiminde bile kar ayakkabıları olmadan yürünmez. Verin bana köpeklerinizin en alâsını, verin bana yiyeceklerinizin en esaslısını, gideyim. Tabi Passuk ta gelecek benimle.

«— Tamam, oldu dediler.»

«Benim konuşmamdan sonra, aralarından irikıyım, babayiğit bir Yankee ayağa kalktı. Adı Jeff'di bu yarmanın. O da aynı benim dediklerimi söylüyordu. Kendisinin dört dörtlük bir gezgin olduğunu, kar ayakkabısı giymek

için yaratıldığını, manda sütüyle beslenip büyüdüğünü anlatıyordu. Eğer ben yolda dayanamayıp cızlamı çekersem, Mission'a o eletecekti haberi.

«O günler gençtim, çiçeği burnunda delikanlıydım daha. Yankee'leri tanımıyardum. Attığı palavraların vücudundaki yağ tabakalarından ileri geldiğini ya da büyük işler beceren yankee'lerin bunca gevezelik etmiyeceğini nerden bilirdim?

«Sözün kısası, köpeklerin en esaslısını, yiyeceklerin en alâsını alıp Passuk, ben, bir de yarma, vurduk yola.

«Beni dinleyen sizler, kaç boy taze yağmış karı yara yara yürümüş, yön bulmak için ne vartalar atlatmış kimselersiniz. Buz yığınlarının ne demek olduğunu bilirsiniz elbet. İşte bunun için yolda karşılaştığım çetin zorlukları es geçeceğim. Sırf şunu bilin ki, bazı günler on, bazı günler otuz mil yol alıyorduk. Çoğunlukla da on...

«Yanımıza aldığımız "Seçme" yiyecekler öyle ahım şahım şeyler değildi. Tâ baştan beri onları tayın usulü yiyorduk. Köpeklerin yediklerine gelince, onlar da birtakım uyduruk beş para etmez şeylerdi. Hayvanları ayakta tutabilmek için ne sıkıntılara giriyorduk!

Beyaz Irmak'a gelince bizim üç kızak indi ikiye. Yüz mil kadar bir yol alabilmiştik anca. Çok şükür yollarda hiç bir şey bırakmıyorduk. Koşumları içinde ölen köpekler ossaat yaşayanların midelerine iniyordu.

«Pelly'e vardık ki, ne bir karşılayan vardı, ne de tüten bir duman. Ben orda yiyecek miyecek buluruz diye düşünmüştüm oysa. Yorgunluktan pestil olmuş, inleyip duran yarma Jeff'i orda bırakmayı kurmuştum kendi kendime.

«Gelgelelim ordaki memur efendinin ciğerleri şifayı kapmıştı. Öyle ateşi vardı ki, gözleri çakmak çakmaktı. Yiyecek koyduğu oda tamtakırdı hemen hemen. Misyoner odasını da gösterdi bize. Orda da bir şeycik yoktu. Sonra tuttu misyonerin mezarına götürdü bizi. Mezarın üstüne, cesedi köpeklerden korumak için koca koca taşlar konmuştu.

«Bir ara gözümüze birtakım Hintli iliști. Aralarında çocuk falan olmadığı gibi yaşlı kimse de yoktu. Gün gibi açıktı ki, sağlardan pek azı görebilecekti baharı.

Karınlarımız açlıktan zil çala çala, binbir dert sıkıntı içinde yolumuza devam ettik. Deniz kıyısındaki Mission Haines'le aramızda şöyle bir beş yüz mil daha sürecek kar ve sessizlik vardı.

«Uzun gecelerin başladığı bir zamandı. Güneş, güney ufkunu belli belirsiz aydınlatıyordu. Ama buz yığınları ufalmış, yürümek kolaylaşmıştı.

«Köpekleri deli gibi koşturuyor, sabahın erinde yola çıkıp gece tâ geç vakit duruyordum.

«Forty - Mile.'de de dediğim gibi buralar öyle bir yerdi ki, kar ayakkabısı olmadan santim yol yürünmezdi. Gelgelelim ayaklarımızın

canına okumuştu. Yara bere içindeydi tüm. Yaralar kuruyup kabuk bağlıyor ama birtürlü iyileşmek bilmiyordu. Gün geçtikçe acılar daha da artıyordu. Yarma Jeff, sabahleyin kar ayakkabılarını giyerken bir çocuk gibi zırlıyordu.

«Yolu açması için onu en hafif kızağın önüne koymuştum. Ama o daha rahat olmak için kar ayakkabılarını çıkarıp atıveriyordu hemen.

«Kar yumuşak olduğu için ayağındaki çarıklar koca koca çukurlar açıyordu yerlerde tabi. Köpekler bu çukurlara düşüyor, zavallılar daha da perişan oluyorlardı. Zati bir deri bir kemik kalmışlardı. Jeff'e açtım ağzımı yumdum gözümü. Söylemediğimi bırakmadım. Bana bir daha yapmıyacağına yemin billâh etti. Ama sözünde duran kim? Ben de tuttum köpek kırbacıyla bir güzel dövdüm onu. İşte ondan sonra köpekler kar içindeki çukurlara düşmediler hiç.

«Tam bir çocuktu o üstelik. Acı çekiyordu. Vücudu yağ tabakasıyla doluydu.

«Peki bütün bunlar olup biterken, Passuk ne âlemdeydi? Herif, ateşin yanına uzanmış inleyip dururken o yemek pişirirdi. Sabah oldu mu, benimle köpeklerin koşumlarını takar, akşam oldu mu, yine benimle onları çözerdi. Köpeklere yardımcı olur, kar ayakkabılarıyla karı düzleştirerek onların yürümelerini kolaylaştırırdı.

«Passuk... Nasıl anlatsam, ne desem bilmem ki? Onun bütün bunları yapmasına kesinkes razı olmuştum ben. Kafam öylesine başka şeylerle doluydu ki, zerre kadar dikkat ettiğim yoktu ona.

«Ama o günleri gözümün önüne getiriyorum da şimdi, her şeyi anlıyorum artık.

«Bizim Jeff nâfileydi. Hiç bir işe yaramıyordu. Yolda, geri kalınca, köpeklerin perişanlığına bakmadan gizli gizli onlara taşıttırıyordu kendini.

«Passuk, elimizdeik en iyi kızağa kendisinin bakacağını söylemişti. Ondan sonra Jeff'in tek işi kalmadı yapacak.

«Sabahleyin kardeş payı bölüştüğümüz yiyeceğini eline tutuşturuyor, tek başına salıyordum onu yola. Sonra biz karıyla kızakları yükleyip köpeklerin kayışlarını bağlıyor, yürümeye başlıyorduk.

«Öğleye doğru, güneş batarken, yarma Jeff'i yakalıyorduk. Bakıyorduk ki yaşlar donmuş kalmış yüzünde. Ekip gidiyorduk onu.

«Gece olurken konaklıyorduk bir yerde. Onun yiyecek payını ayırıyor, kürk döşeğini yapıyor, bizi bulabilmesi için koca bir ateş yakıyorduk.

«Nice sonra, topal karga gibi topallaya topallaya geliyordu. Ağlaya zırlaya yemeğini yiyor, sonra vuruyordu kafayı.

«Bu herif hasta masta değildi. Ama yol ve açlık canına okumuş, iflâhını kesmişti. Sanki Passuk'la ben çok mu iyiydik? Biz de perişandık. Her işe biz koşuyor, o elini hiç bir şeye

sürmüyordu. Onun vücudunda bizm Bettles gardaşın lâfını ettiği o yağ tabakasından vardı. Böyle de olsa onun yiyecek payını vermemezlik etmedik hiç.

«Günlerden bir gün, Sessizliğin içinde iki gölge çıktı karşımıza. Bunlar beyazdı. Bir adamla küçük bir oğlan. Lebarge gölünün üzerindeki buzlar yumuşadığından, yanlarındaki eşyaların çoğu dibi boylamıştı.

«Omuzlarına birer kürk atmışlardı ikisi de. Gece oldu mu ateş yakıyorlar, sabaha kadar iki büklüm duruyorlardı ateşin başında.

«Topu topu birkaç avuç unları vardı. Unu sıcak suyla karıştırıp içiyorlardı. Adamcağız bana bütün varı yoğu olan üç beş fincan ununu gösterdi. Açlığın kasıp kavurduğu Pelly'e iki yüz mil vardı daha.

«Onlar bize bir Hintlinin arkalarına takıldığını, yiyeceklerini onunla kardeş payı ettiklerini, ama onun kendilerini izleyemediklerini söylediler. Ben bu kardeş payı masalına inanmadım tabi. Çünkü öyle olsaydı Hintli yoluna devam edebilirdi pekâlâ. Onlara şöyle zırnık bile koklatmadım hiçbir şeyden.

«Seninkiler benim bir köpeği araklamağa çalışmazlar mı? Bir deri bir kemik kalmış en iri köpeği hem de. Burunlarına dayadım tabancayı: "Kırın bakalım burdan kirişi dedim. Yallah!"

Pelly'e doğru vurdular yolu. Sessizlikte, zil zurna sarhoşlar gibi sallana sallana gittiler.

«Topu topu üç köpekle bir kızak kalmıştı elimde. Köpekler bir deri bir kemikti.

«Odun az oldu mu ateş sönük yanar, kulübe buz keser. Biz de öyle oldu.

«Bir de gırtlağı iyi doyurmadın mı, soğuk canına okur adamın. Suratlarımız soğuktan kararmış, donmuştu. Öyle ki kendi anamız görse tanıyamazdı bizi. Ayaklarımızda hayır kalmamıştı hiç.

«Sabahleyin yolun üstüne çıkıp ta, kar ayakkabılarıyla yürümeye başlayınca, acıdan bağırmamak için öyle zorluyordum ki kendimi, yüzüme ter basıyordu.

«Passuk ağzını açıp tek laf söylemiyor, karı düzlemek için tepine tepine yürüyordu.

«Yarma habire uluyordu.

«Thirty - Mile hızlı akıyor, akıntı buzları alttan alttan kemiriyordu. Yığınla delik ve çatlak vardı üstünde. Buzlar epey koyvermişti.

«Bir gün yarmayı oturup dinlenirken bulduk. O her zamanki gibi önden gitmişti sabahleyin. Aramızda bir su vardı. O, bu suyu kıyıdaki buzları izleyerek dolanmış, karşıya geçmişti. Gelgelelim bu buzlar bir kızağın geçeceği genişlikte değildi.

«Sonunda, buzların bir köprü gibi uzandığı bir yer bulduk.

«Passuk, kuş gibi hafifti. Buzun birden göçeceğini düşünerek eline uzun bir sopa almış, onu yanlamasına tutarak yürüyordu. İlk ilerleyen o oldu. Koca kar ayakkabılarıyla becerdi karşıya geçmeyi. Ama onların ne sopaları, ne

kar ayakkabıları olmadığından, buzlar birden çökünce suyun içini boylayıverdiler.

«Hemen yapıştım kızağın arkasından. Bu sefer de kayışlar koptu. Hayvancıklar kaybolup gittiler buzların altında. Et namına bir şey yoktu vücutlarında ama yine de üç beş gün açlığımızı körletir diye düşünüyordum. Gel gör ki yok olup gitmişlerdi bir anda işte!

«Ertesi gün, elimizdeki bir avuç yiyeceği üçe bölüp dağıttıktan sonra, yarma Jeff'e, ister bizi bırak git, ister bizimle gel» dedim. Çünkü ayağımızı çabuk tutmak farz olmuştu artık.

«Jeff'in sesi birden yükseliverdi. Ayaklarının ayaklıktan çıktığını, perişan olduğunu, böyle dert, böyle çileyle şimdiye kadar hiç karşılaşmadığını söyledi ağlaya ağlaya. Dostluğa arkadaşlığa iyi bir döşendi.

«Bizim ayaklarımız onunkinden daha berbattı. Çünkü kızakların zahmetini biz çekmiştik. Yolda ortaya çıkan her türlü zorluklar bizim iflâhımızı kesmişti.

«Yarma Jeff, yola devam etmeyip ölmeyi göze alacağına yemin billah etti. Passuk, bir post, ben de bir tencereyle bir balta alarak gitmeye hazırlandık.

«Passuk, Yarmaya verdiğim yiyeceğe şöyle bir göz attıktan sonra: «Bu pis herif için yiyeceklerimizi har vurup harman savurmak bir cinayet yani dedi. En iyisi gebersin gitsin işte.»

«Başımı sallayarak: «— Hayır diye cevap

verdim. Olamaz. İnsan arkadaşını bırakıp gidemez böyle.

«Passuk bana Forty - Mile'ın erkeklerinden sözetti. Onlar bir yığın dedi. Gırtlaklarını doyurabilmek için sana güveniyorlar, dedi.

«Ben olmaz molmaz deyip ters ters cevap verirken, Passuk bir anda belimden tabancayı çekti aldı. Gardaşımız Bettles'in dediği gibi, Yarma Jeff'i vadesi dolmadan tahtalı köye gönderdi.

«Passuk'u işlediği halt için iyi bir payladım. Ama o hiç oralı değildi. İçten içten hak veriyordum ona ama.

* * *

Sitka Charley, sobanın üstündeki kum yıkama kabına birkaç parça buz atmak için konuşmasını kesti.

Oradakiler hep susmuştu. Dondurucu rüzgârda uluyarak perişanlıklarını belli eden köpeklerin sesini duyunca, herkesin tüyleri diken diken oldu.

«Her gün Passuk'la ben, karın içinde o iki gölgenin yatıp uyuduğu düzleşmiş yerler görüyorduk. Onları Tuzlusu'ya varmadan bulmak için can atıyorduk ikimiz de.

«Hemen az sonra bir hayalet gibi yürüyen hintliyle karşılaştık. Pelly'e doğru tutmuştu yolu.

«O bize baba oğulun yiyecekleri kardeş payı etmediklerini, üç gündür bi dirhem unu olmadığını söyledi.

«Hintli, her akşam, ayağındaki çarıklardan kopardığı parçaları bir kaba koyup kaynatıyor, sonra da afiyetle yiyordu. Artık yiyecek köselesi de kalmamıştı.

«Passuk onun dilini biliyordu. Demesine göre, deniz kıyısında oturan hintlilerdenmiş. Yukon'a yabancı olduğu için yolunu bulamıyordu bir türlü. Ama yine de Pelly'e doğru tutmuştu yolu.

«Daha onun oraya varmasına ne kadar vardı? İki uykuluk mu, on uykuluk mu yoksa yüz uykuluk bir zaman mı? Hiç bir şey bildiği yoktu. Oraya gidiyordu işte. Hepsi buydu. Geri dönmek için de çok geçti artık.

«Baktı, bizde de yiyecek sıfırı tüketmiş, ağzını açıp hiç bi şeycik istemedi.

«Passuk bu vahşi adama baktıktan sonra gözlerini bana çevirdi. Kafasının içi iki ayrı düşünceye bölünmüştü sanki. Cücüklerini tehlikede gören bir keklik gibiydi.

«Ona dik dik bakıp:

— Haksızlığa uğramış bir adam bu, dedim. İstersen bir kırık yiyecek verelim ona.»

«Passuk'un gözlerinde bir sevinç ışığı yandı söndü. Önce herifi sonra beni adamakıllı bir süzdü. Dudaklarını sert bir ifadeyle büzüp:

— Hayır, diye cevap verdi. Tuzlu Su çok uzaklarda daha. Ölümse pusuda bizi bekliyor. En iyisi ölümün bu adamı alıp, kocam Charley'e bir şey yapmaması.

«Adam Pelly'e doğru Sessizlik içinde uzaklaştı.

«O gece ağladı Passuk. Onun göz yaşı döktüğünü görmemiştim hiç. Ateşin dumanından olamazdı bu. Çünkü odunlar kuruydu. Onu böyle üzgün görünce şaşırmıştım bayağı. İçimden, herhalde kadın yüreği, bunca zorluğa, bunca yorgunluğa dayanamadı, diye düşündüm.

«Akıl alacak şey değil şu hayat yani. Uzun uzun düşündüm bu konuda ben. Ama bulamadım sırrını. Düşündükçe aydınlanacağına, daha içinden çıkılmaz gibi oluyor.

«Ne var da bunca yaşamak istiyoruz sanki?

«Hayat herkesin ütüldüğü bir oyun bence. Yaşamak ne ki? Yaşlılık omuzlarımıza çökünceye, ellerimiz sönmüş ateşlerin külleri üstüne düşünceye kadar hep çile çekmek, hep yorulmak değil mi?

«Hayatta acıma insaf diye bir şey aramayın hiç. Çocuk, ciğerlerine ilk soluğu acıyla çeker. Yıllar sonra ölürken, son soluğunu acıyla verir. Hayatının her gününde, üzüntüden, sıkıntıdan, çileden başka ne görür ki?

«Ama o kendine kollarını açan ölüme doğru habire ilerler. Sendeleye sendeleye, düşe kalka, ölümü görmemek için kafasını geriye çevire çevire... Sonuna kadar da ölümün kucağına atılmamak için direnir.

«Ölüm güzel şeydir. Hayat habire vurur, yaralar, kanatır. Ama gel gör ki bayılırız yine de ona. Ölümdense nefret ederiz. Ne garip değil mi?

«Ondan sonraki günlerde Passuk'la pek konuşmadık. Üç beş lakırdı ,o kadar. Gece oldu mu ölüler gibi karın içine gömülüyor, sabahleyin yallah düzülüyorduk yola. Hayalet gibi yürüyorduk.

«Çevremizde hayat namına hiç bir şey yoktu. Ne bir sincap, ne bir pitarmigan, ne de bir tavşan görebiliyorduk.

«Irmak beyaz mantosu içinde sessiz sessiz akıyordu. Ağaçların suyu donmuştu. Aynı şimdiki gibi keskin bir soğuk vardı.

«Yıldızlar geceleyin daha iri daha yakın görülüyordu. Ordan oraya kayıp gidiyorlar, dans ediyorlardı sanki. Gündüz güneş öylesine alıyordu ki gözümü, sanki bir değil de bir yığın güneş görmüş gibi oluyordum. Bütün gökyüzü pırıl pırıl yanıyordu. Kar, elmas tozlarına benziyordu tıpkı.

«Sıcak yüzü görmüyorduk hiç. En küçük bir ses, bir gürültü hak getireydi. Kesici bir soğuk ve sessizlikten başka hiç bir şey yoktu.

«Demin de dedim ya tıpkı hayaletler gibi yürüyorduk. Bir düşteydik sanki. Zamanla falan ilgimiz kalmamıştı. Ama yüzlerimiz gibi ruhlarımız da Tuzlu Su'ya dönüktü. Yorgunluk nedir bilmeyen ayaklarımız bizi oraya götürüyorlardı.

«Bir de baktık ki, Takheena'ya yakın bir yerde kamp kurmamış mıyız? Hiç haberimiz yoktu böyle bir şeyi yaptığımızdan oysa. Gözlerimiz beyaz Ata bakıyor ama onu görmüyordu. Ayaklarımızın bizi nereye götürdüğünü bilmiyorduk.

«İkide bir yığılıp kalıyorduk. Ama her düşüşte yüzlerimiz Tuzlu Su'ya dönük olarak kalıyordu.

«Son yiyecekler de sıfırı tüketmişti. Onları daha önce, Passuk'la kardeş payı yapmıştık. Passuk artık daha sık düşüyordu yere. Caribou kavşağına gelince iyice bitti zavallı.

«Sabah, bizi olup olacağı tek postumuzun altına büzülmüş olarak buldu. Ama kalkıp yola düzülemedik. Kararım orda kalmak, Passuk'la birlikte ölümü beklemekti.

«Mission Haines, büyük Chilcoot'dan daha ötede, seksen mil uzaktaydı. Doruğunu korkunç rüzgârların süpürdüğü Chilcoot, ormanların tam sınırında yükseliyordu.

«Passuk, usul usul bir şeyler diyordu bana. Sesini duyabilmek için kulağımı dudaklarına koymak zorunda kaldım.

«Artık beni öfkelendirmekten falan çekinmediği için yüreğini olduğu gibi açtı bana. Beni sevdiğini söyledi. Daha başka şeyler de dedi ya anlayamadım.

«Bana :

— Charley, dedi, sana hakçası iyi karılık ettim. Her Tanrının günü ateşini yaktım, yemeğini pişirdim, köpeklerini doyurdum, kürek çektim. Yolda izde kar açtım. Bütün bunları hiç ırın mırın etmeden yaptım. Sana kalkıp da bir gün olsun, babamın kulübesi daha sıcaktı ya da Chilcoot'da yiyecek içecek daha boldu,

demedim. Sen konuştun ben dinledim. Sen buyurdun, ben yaptım. Öyle değil mi Charley?

— Evet, dedim, doğru.

O, yine aldı sözü :

— Chilcoot'ya gelip benim yüzüme bile bakmamış, beni bir köpek gibi satın alıp götürmüştün. İşte o zaman ifrit olmuştum sana. Yüreğim üzüntüyle korkuyla dolmuştu. Neyse geçti bütün bunlar hep... Sen bana köpeğine karşı nasıl iyiydiysen öyle iyi oldun Charley.. Gönlünde şu kadarcık olsun yerim olmadı. Ama oldun olasıya efendice davrandın bana. Dürüst, mert davrandın. Giriştiğin yürekli işlerde yanından ayrılmadım bi dakka. Seni öbür ırkların erkekleriyle bir tuttum hep. Gördüm ki, sen de onların arasında yer alabilirdin alnını gere gere. Konuşman, sözün sohbetin doğru, mertceydi. Senden gurru duydum hep. Öyleki senden başka bir şey düşünemez, senden başka hiç bir şey göremez olmuştum. Yüreğim de kafam da seninle dopdoluydu. Sen benim için pırıl pırıl yanan bir yaz güneşi gibiydin. Nereye baksam o güneşi görüyordum. Ama senin yüreğin buz gibiydi bana karşı Charley. Orada zerre kadar yerim yoktu benim.

«Ben de ona şöyle dedim:

— Doğru, haklısın. Buz gibiydi yüreğim sana karşı. Orda zerre kadar yerin yoktu senin. Ama eskidendi bunlar hep. Şimdi değil. Hani baharda, güneş çıkar da, buzlar erir ya, yüreğim öyle oldu şimdi. Eriyiverdi. Yumuşayıverdi.. Bütün buzlar çözüldü artık. Sular gürül gürül akar oldu. Yeşil yeşil birtakım şeyler tomurcuklandı, boy verdi.. Kınalı kekliklerin kanat seslerini, saka kuşlarının ötüşünü duyuyoruz artık. Her şey güzel, her şey tatlı. Kış mış kalmadı arık Passuk. Ve ben bir kadının erkeğine duyduğu aşkın nolduğunu öğrendim.

«Gülümseyip iyice sokuldu bana. «— Ne kadar mutluyum!» dedi.

«Uzun süre hiç kımıldamadan kaldı öyle. Başını göğsüme dayamış, ince ince soluyordu. Sonra şöyle dedi yavaş bir sesle:

«— Yıllar önceydi. Minnacık, parmak kadar bir kızdım. Babamın kulübesindeki kürk denkleri arasına girmiş oyun oynuyordum kendi kendime. Erkekler ava gitmişti. Kadınlarla genç oğlanlarsa av eti taşıyorlardı habire kulübeye. İlkbahardı. Tek başımaydım kulübede. Kış uykusundan yeni kalkmış, derisi kemiklerine yapışmış aç bir boz ayı kafasını homurdana homurdana kulübeden içeri sokmaz mı! Bu sırada erkek kardeşim, ilk et kızağıyla geriye dönmüştü. Ateşin içinden çekip çekip aldığı odunlarla iyi bir girişti ayıya. Koşumlu köpekler arkalarındaki kızaklarla birlikte saldırıyorlardı canavara. Ortalık savaş alanına dönmüştü. Gürültü patırtı gırla gidiyordu. Öyle ki ateşin içinde yuvarlanıyordu hepsi. Kürk denkleri açılmış, oraya buraya saçılmıştı. Kulübenin altı üstüne gelmişti baştan aşağı. Sonunda ayıyı hakladılar. Koca canavar kardeşimin parmaklarını yutmuş, tırnaklarıyla suratını çizik çizik etmişti. Pelly yolunda karşılaştığımız

hintliye dikkat ettin mi? Hani ellerini bizim ateşte ısıtmıştı. Bakmadın mı ellerine yoksa? İşte erkek kardeşimdi o benim. Yiyeceği ben verdirmemiştim ona. Sonra da zavallı bir kırık yiyeceği olmadan Sessizlik'in içine dalıp gitti.

* * *

«İşte gardaşlar, Caribou kavşağı yakınlarında, karlar içinde can veren Passuk'un aşkı böyle bir aşktı.

Bu, görülmemiş bir aşktı. Düşünün ki o, kendini çetin, zahmetli yollarda yürütüp ölüme sürükleyen adam için, kendi öz kardeşini elinin tersiyle itivermişti.

«Hepsinden daha üstünü de, aşkı için kendi canını feda etti. Gözleri kapanmazdan önce, elimi aldı, sincap derisi parkasının altından doğru koynuna götürdü. İçi dolu bir torbaya değdi elim. Onun neden böyle birden halsizleştiğini, gücü kuvveti kalmadığını ossaat anlamıştım. Biz her gün yiyeceği kardeş payı yapıyorduk. O ise, her gün, kendine düşenin yarısını yemiş, yarısını küçük bir torbaya koyup artırmıştı. Şöyle dedi bana:

«— Passuk'un yolu bitiyor burda. Ama seninki çok sürecek daha. Büyük Chilcoot'nun üstünden doğru vurup Mission Haines'e varacaksın. Yığınla güneşin aydınlattığı bu yol uzayıp gider öyle. Bilinmedik ülkelerden, bilinmedik denizlerden geçer. Şan şeref dolu upuzun bir yoldur bu. Bu yol seni alır bir çok hoş, iyi

kadının kulübesine götürür. Ama o seni Passuk'un aşkından daha büyük bir aşkla asla götürmez.»

«Dediği doğruydu. Biliyordum bunu. Ama deli gibi bir şey olmuştum o an. İçi yiyecek dolu torbayı fırlatıp attım. Bir adım daha atmayacağıma, yoluma devam etmiyeceğime yemin billah ettim. Yorgun gözlerimi yaş bürümüştü. Şöyle dedi:

«— Sitka Charley, insanlar arasında şerefiyle yaşamış bir kimsedir. Verdiği sözden hiç caymamıştır. Caribou kavşağında böyle boş, saçma sözler söyleyerek bu şerefine gölge mi düşürecek yani? Kendisine köpeklerin en esaslısını, yiyeceklerin en alâsını veren Forty - Mile'dekileri unuttun mu yoksa? Şu ana dek kocasından hep gurur duymuştu Passuk. Eğer şimdi onun saygısını, sevgisini yitirmek istemiyorsa, Charley kalksın, kar ayakkabılarını giysin sonra da çıksın yola.»

«Passuk, kucağımda buz gibi olduktan sonra, kalktım, içi yiyecek dolu torbayı aradım, kar ayakkabılarımı bağladım, sallana sallana çıktım yola. Dizlerim titriyor, kulaklarım uğulduyordu. Birden başım döndü, gözlerim karardı.

«Gözüme çocukluğumda dolaştığım yollar görünüyordu hep. Çoktandır unutmuş gitmiştim oraları. Potlaç şöleninde ağzına kadar dolu koca koca tencerelerin yanına kurulmuş, türküler çağırıyor, sonra kalkıp erkeklerin, genç kızların önünde salına salına dans ediyor-

dum. Ayı derisinden yapılmış defler güm güm ötüyordu. Ya da Passuk elimden tutuyor, ben uyumaya başlar başlamaz başucumda bekliyordu. Sendeleyip düşünce kaldırıyordu hemen beni. Yığın yığın karların arasında yolumu kaybettiğim oluyordu bazı. O zaman kolumdan tutup doğru yola çıkarıyordu.»

«İşte böyle aklını yitirmiş, gözüne türlü türlü şeyler görünen bir insan gibi olmuş, deniz kıyısındaki Mission Haines'e atmıştım kapağı.»

* * *

Sitka Charley, çadırın kapı perdelerini açtı.

Vakit öğleydi. Güneye doğru kayarak o kapkara Henderson tepesinin ardında kaybolan güneş, ufukta buzdan bir halka gibi duruyordu.

Ön tarafta, yolun yanında, tüyleri soğuktan diken gibi olmuş bir kurt köpeği, uzun kafasını göğe dikmiş, uğursuz uğursuz ulumaktaydı.

AYRILAN YOLLAR

Niçin terkeyliyor gönül sılayı
Hele de o yavru sunayı

Güleç yüzlü, pırıl pırıl tenli türkücü oğlan, fasulyelerin fokur fokur kaynadığı tencereye bir parça daha su koymak için eğildi. Bir elinde yanan bir dal vardı. Yemek pişirilen yeri, yiyecek sandığının çevresini fırdolayı saran köpekleri eliyle kovaladı.

Onun o maviş gözleri, altın sarısı uzun saçları, çakı gibi vücudu kendine bir bakana bir daha baktırıyordu.

Yeni doğmuş ayın solgun yüzü; kampı dört yandan çevreleyip onu dış dünyadan ayıran, dorukları karlarla örtülü sıra sıra köknarların üstündeydi tam.

Yıldızlar cam gibi parlayan soğuk gökyü-

zünde ordan oraya sıçrayıp duruyorlardı. Hareketleri canlı ve düzenliydi.

Güney - doğuya gittikçe sönükleşen yeşilimtırak bir ışık Kuzey şafağının sökeceğini haber ediyordu. En önde, iki adam, ayı postlarının üstüne yatmışlardı. Postların altına sıra sıra köknar dalları konmuştu. Dallar doğrudan kara değiyordu. Adamlar, kürklere, battaniyelere sarınmışlardı.

İki ağacın arasına gerilmiş bir örtü vardı arkalarında. Soğuğa karşı bir çeşit siperdi bu. Ateşin sıcaklığını ayı postlarına doğru yansıtıyordu.

Bir başka adam, köz olmuş ateşin yanındaki kızağın üstünde çarıklarını onarıyordu habire.

Sağ tarafta, buz tutmuş kum yığınıyla gelişigüzel kurulmuş hantal bir vinçten anlaşıldığına göre, burası, onların her gün, o mübarek madeni bulmak için çalışa çalışa imanlarının gevrediği yerdi.

Sol tarafta duran iki çift kar ayakkabısı, onların kampın yürüne yürüne kaya gibi sertleşmiş yolundan bir kez çıktıktan sonra nasıl zorlu yürüdüklerini gösteriyordu.

Genç oğlanın çağırdığı türkü, kuzeyin soğuk yıldızları altında insanın içini bi hoş ediyor, bütün günün yorgunluğundan sonra ateşin karşısına geçip aylak aylak ısınanları hüzünlendiriyordu.

Hepsinin yüreğini dolduran o nedeni belirsiz keder, açlığa benzeyen özlem duygusu, onları dağlar ötesindeki günlük güneşlik ülkelere, güneye alıp götürüyordu.

Adamlardan biri, kınayan bir sesle:

— Allah aşkına kapa çeneni Sigmund, dedi.

Adam, kopacakmış gibi sızlayan ellerini üstüne uzandığı postun aralarına sokuyordu.

Sigmund :

— Ne yani? diye sordu. Mademki içimden türkü çağırmak geliyor, niye çağırmayayım?

— Çünkü hiç gereği yok da ondan. Şöyle bir sağına soluna bak bakalım arkadaş. On iki aydır, içimizi dışımızı berbat eden yiyecekleri düşün bir. Ne bok bir hayat yaşadığımızı, nasıl eşekler gibi çalıştığımızı düşün. Türkünün sırası mı yani?

Altın saçlı Sigmund, kurusıkıyı yedikten sonra, tüyleri pırıl pırıl parlayan kurt köpeklerinden tutta arkadaşlarının ağızlarından çıkan buharlara kadar her şeyi iyi bir gözden geçirdi. Gülerek:

— *Gönlüm niçin şen olmayacakmış yani?* dedi. Her şey tıkırında.. Tıkınma işine gelince...

Kolunu büküp şişmiş pazusunu eliyle okşadı.

— Eşek gibi çalışıp eşek gibi yaşamışsak yani, krallar gibi de para kazanmadık mı? Bir kum kabı yirmi dolar para ediyor. Damarın derinliği sekiz ayak biliyoruz ki. Yani Klon-

dike'in bir başka eşi burada. Yanında Jim Hawes var bak, bunları bildiği için, hiç halinden yakınıyor mu? Ya Hitchook, o da öyle. Oturmuş, kocakarı gibi ayakkabı yamıyor. Gelecek günlerin ne göstereceğini bekliyor. Beklemesini bilmeyen bir sen varsın. Hele ilkbahar gelsin, madeni sudan geçirelim de gör! Ama nerde o çalışacak göz sende! Düşün bak, o günler gelince paraya gömüleceğiz Krezüs gibi. Şurda sabredemeyen bir, sen varsın. Aklın fikrin Amerika'ya geri dönmekte hep. Ben de orda doğdum .Ama sabredip bekliyorum. Çünkü Allahın günü o mübarek altını görüyorum kum kabının içinde. Hani yayıktan yeni süzülmüş tereyağ olur ya tıpkı öyle. Sen beyler paşalar gibi kıyak bir hayat yaşamak istiyorsun. Ama böyle bir şeyi hemen, ossaat istediğin için sümüklü oğlanlar gibi zırlayıp duruyorsun işte. Vay be, ne diye türkü çağırmayacak mışım sanki? Lâf!

Çiğdem sümbül mor dağlarda açsın da
Gurbet ilden ben sana dönem gayrı
Eğer muhannete yâr olmamışsan
O ince belleri ben saram gayrı
Günlerim dolup varam sılaya

Tez yetişem ahû gözlü sunaya
Sonraki yıl taze çimen yetsin de
Girem yâr bağına kalam ömrümce
Çiçekler meyvaya dönsün de oyy,
Görüşelim duvar diplerinde oyy,
Eğer...

Tüyleri kabarmış hırlayıp duran köpekler ateşin çevresini fırdolayı aldılar.

Bu ara, kar ayakkabılarının o tekdüze hışırtısı duyuldu. Hışırtının yerini, arada bir, ayakkabının buzda kayarken çıkardığı ses alıyordu.

Sigmund, elindeki ucu yanmış sopayla köpeklere ana avrat girişip türküyü yarıda kesti.

Kürklere sarılı bir gölge aniden ışığın ortasında görünüverdi. Gencecik hintli bir kadındı bu. Ayağındaki kar ayakkabılarını çıkardı, sincap derisinden yapılmış parkasının başlığını geriye itti, onların ortasında dimdik durdu öyle.

Sigmund ve ayı postlarına uzanmış öbürleri, «Sipsu hoş geldin!» dediler. Sonra da candan bir «Hella» çektiler. Hitchook, kadının kendi yanına oturması için kızağın üstünde yer değiştirdi. Bu genç hintli kadın gibi, ingilizcenin başını gözünü yara yara konuşan Hitchook yarı ingilizce, yarı chinokça:

— Ne alemdesin bakalım Sipsu, diye sordu. Açlık anasını ağlatıyor mu yine kamptakilerin? Büyücü - Doktor, niçin hiç av kalmadığını, suyun bölgede niçin sıfırı tükettiğini bulabildi mi bari?

— Yoo, her şey eski tas, eski hamam. Değişen tek şey yok. Av hiç denecek kadar az. Köpekleri yiyeceğiz yakında nerdeyse. Ama büyücü - doktor, çektiğimiz bütün sıkıntıların, dertlerin nerden geldiğini buldu. Yarın kurban kesecek tanrılara. Bütün kampı şerbetleyecek.

— Kurban kim? Talih kimin canına okudu yine? Herhalde anasından yeni doğmuş, el parçası kadar bir çocuk ya da kabilenin başına belâ, eli ayağı tutmaz zavallı bi rmoruktur bu.

— Talih bambaşka yüzümüze güldü bu sefer. Bu azgın felâketi önlemek için, ne şunu ne bunu, Reisin kızını seçti. Beni yâni, Sipsu'yu.

— Felâket!

Felâket sözü, Hitchook'un dilinin ucuna usul usul gelmiş, sonra birden top gibi patlayıvermişti. Öyle bir söylemişti ki bunu, afalladığı, heyecanlandığı bal gibi belliydi.

Sipsu, sâkin bir tavırla:

— Bu yüzden yollarımız ayrılıyor işte, dedi. Son bir daha birbirimizi görelim diye geldim.

Sipsu, mektep medrese görmemiş, geri bir aileden geliyordu. Töreleri gibi hayatı da ilkeldi. Hayatta her şey boş, önemsizdi onun için. İnsanların kurban edilmesi hayatın bir yasasıydı ona göre.

Gün ışığını, karanlığı, esen yeli, her yerin çatır çatır buza kesişini, tomurcuğun fışkırışını, yaprakların solup dökülüşünü elinde tutan güçler öfkelendirilmişti. Şimdi onları yatıştırmak, onların gönülleıini almak gerekti. Onlar bu öfkelerini türlü türlü biçimlerde açığa vuruyorlardı. İnsanlar, kâh buzlar arasında can veriyor, kâh kutup ayıları tarafından boğulup öldürülüyordu. Bazan da öyle onmaz bir derde düş oluyorlardı ki, o can denilen şey ağızlarından, burunlarından çıkıncaya kadar habire öksürüyorlardı.

Tanrılar kurban istiyordu işte.

Büyücü - doktor, tanrıların nekadar gizlisi saklısı varsa, hepsini biliyordu. Kendisinin kurban için yaptığı seçim, iki kere iki dört gibi kesin bir seçimdi. Dünya yıkılsa değişmezdi.

Bundan doğal ne vardı yani? Ecel dediğin şey türlü türlü gelirdi başa. Böyle değilse şöyle. Tanrının değişmez irâdesiydi o.

Hitchook'un ataları daha görgülü, daha bilgiliydi. Dilleri pek dile benzemiyorsa da, töreleri o kadar sert, katı değildi. Hitchook şöyle dedi:

— Olamaz Sipsu. Sen daha çiçeği burnunda, gencecik bir kızsın. İçin dışın cıvıl cıvıl. Büyücü - doktor kaçığın teki. Verdiği karara pes yâni. Akıl havsala almıyor.

Sipsu, gülümseyerek karşılık verdi:

— Hayat yaşanılır, çekilir nane değil. Çünkü birimizi beyaz, birimizi kızıl derili yaratmış. Haksızlığın daniskası bu. Sonra tutmuş yollarımızı birleştirmiş. Sonra tutmuş, yollarımızı ayırmış. Elimizden bir şey gelmiyor. Böyle yine tanrıların gazaba geldiği bir gündü. Sizin kabileden üç kişi kampa çıkageldi. Aslan gibi babayiğitti bunlar. Kurban edilecek kişiyi görünce, «Yoo, dediler, olamaz zinhar.» Ama sonra üçü de boyladı öbür dünyayı. Kurban edilecek kişi de kurban edildi tabi.

Hitchook, başıyla hı hı diyor, söylenenleri

anladığını belli ediyordu. Sonra yan dönüp, yüksek sesle:

— Kulak verin bana arkadaşlar, dedi. İğrenç bir cinayet işleniyor. Sipsu'yu öldürecekler. Ha, ne diyorsunuz bu işe siz?

Wertz'le Hawes birbirlerinin yüzlerine baktılar. Ama ağızlarından çıt çıkmadı.

Sigmund, başını öne eğip, bacakları arasında tuttuğu çoban köpeğini eliyle okşadı. Aslında, kafasından bir dakka atamadığı, boynundaki madalyonda resmi bulunan o kız vermişti bu köpeği ona. Tam ayrılacakları an, tutturuvermişti eline. Bir de hayır duası okumuştu arkasından. Hitchook,

— Ne diyorsunuz siz bu işe? diye tekrarladı.

Hawes kestirip attı:

— Ola ki ciddi değildir bu. Olsa olsa, bir kadının kafasında kurduğu bir takım şeylerdir.

— Hadi canım!

Hitchook, onların bu gözle görülür kötü niyetleri karşısında, kanının tepesine fırladığını hissetti.

— Mesele, eğer bunun dediği doğruysa, ne halt edeceğimizdir. Öldürülmesine göz yumacak mıyız, yummayacak mıyız?

Wertz:

— Bu işe biz burnumuzu sokmayalım, dedi. Adamların töreleri, âdetleri böyleymiş. Bize ne yâni? Bizim bi derdimiz varsa o da, altın tozlarını toplayıp Allahın yan bile bakmadığı şu yerden tası tarağı toplayıp bir an önce voltayı almak. Burda, olsa olsa hayvan yaşar. Sanki o herifler hayvandan başka bi şey mi? Eğer bu işe burnumuzu sokarsak, başımıza iş açarız.

Hawes :

— Bana sorarsan al bende de o kadar, diye bağırdı.

— Şurda topu topu dört kişiyiz işte. Yukon'dan ya da bizim gibi beyaz ırktan birisinden üç yüz mil uzaktayız. Sayıları elliye varan hintliyle nasıl çıkarız başa? Onlarla akıllı uslu geçinmezsek, bize buralardan kirişi kırmak düşer. Hadi diyelim, dövüşmeyi göze aldık, nolur? Mafolduğumuzun resmidir bu. Üstelik altın damarına da girdik. Valla, sizi falan bilmem ama ben bu işte yoğum.

Werz:

— Ben de o kadar, dedi.

Sigmund :

«Çiçekler meyvaya dönsün de hele

Görüşün geldiğimi o bahçelere» diye bir türkü tutturmuş mırıldanırken, Hitchook, Sigmund'a doğru sinirinden patlıyacakmış gibi bir hareket yaparak döndü. Sigmund:

— Ben de aynı düşünüyorum Hitchook, dedi. Eğer altmış kadar hintli, bu kızın canına kıymaya karar vermişse, biz ne halt edebiliriz? Şöyle bir saldırdılar mı sinek gibi ezer geçerler bizi. Neye yarar yaptığımız o zaman? Üstelik kızı da haklarlar sonra. Eğer gücün kuvvetin

yoksa, bir topluluğun âdetlerine, törelerine karşı gelmek akıl kârı değildir.

Hitchook,

— Gücümüz de var kuvvetimiz de, diye Sigmund'pu lâfını kesti. Dört beyaz derili yüz kızılderiliye bedeldir. Kendi civcivini düşün bakalım bir! Bu kadar rahat konuşabiliyor musun?

Sigmund, düşünceli düşünceli köpeği sevdi.

— Bütün düşündüğüm o zati! Bir gözleri var gök mavisi. Hani güneş vurur da ışıl ışıl yanar ya deniz, tıpkı öyle. Saçları harman sarısı benimkiler gibi. Kalın kalın da örer onları. Nah şöyle erkek bileği gibi. Günlerdir yolumu bekliyordur muhakkak. Şimdi tam paraya kavuşacağımız sırada, onu ellere mi bırakalım yani?

Hitchook alaylı alaylı gülümseyerek:

— Kara gözlü bir kadın göz göre göre önümde öldürülecek, sonra da bir başka kadının mavi gözlerine bakacağım ben ha! Zillettir benim için böylesi. Utanır, yerin dibine geçerim.

Mertlik, babayiğitlikle doluydu onun içi. Bir şeyi yapacak mı, sonu şöyle olacak, böyle olacak diye düşünmeden yapardı. Sigmund, kafasını salladı:

— Çatlasan da patlasan da kızdıramazsın beni Hitchook, dedi. Kendin gibi kaçıkça işler yaptıramazsın. Bu öyle az buz bir iş değil. Soğukkanlılıkla düşünülmesi gereken bir şey.

Ben bu diyarlara gönül eğlendirmeye gelmedim. Bak yine söylüyorum. Bit kadar gücümüz yok bizim. Nasıl burnumuzu sokarız böyle bir şeye? Eğer her şey söylendiği gibi olup biterse üzülürüm tabii. Sadece üzülürüm, o kadar. Bu, onun içinde yaşadığı topluluğun bir töresi. Bizim şurda bulunuşumuz bir rastlantıdır, başka ne ki? Bu herifler, oldum olasıya insan kurban ediyorlar. Şimdi de aynı şeyi yapacaklar. Dünya durdukça böyle gidecek bu. Hem aslını ararsan, bizimle aynı ırktan değil ki bunlar. Kurban edilecek kız da öyle. Ben de kesin olarak, Wertz ve Hawes gibi düşünüyorum.

Köpekler homurdana homurdana yaklaşıyorlardı. Sigmund, bir yığın kar ayakkabısını çıkardığı sese kulak kabartarak konuşmasını kesti. Hintliler, peşpeşe, ateşin aydınlattığı yerde göründüler. Koca koca kazık gibi heriftiler hepsi. Kürklere sarınmışlar, hiç çıtları çıkmıyordu. Gölgeleri karın üzerinde acayip acayip sallanıp duruyordu.

,Aralarında bulunan Büyücü - doktor, Sipsu'ya genizden genizden bir şeyler söyledi.

Suratı dövme içindeydi. Sivri dişleri pırıl pırıl parlıyor, iri çeneli bir kurt postu sarkıyordu omuzlarından.

Altın arayıcılarda çıt yoktu. Sipsu ayağa kalkıp, kar ayakkabılarını giydikten sonra; Hitchook'a:

— Allahaısmarladık, dedi.

Ama Sipsu'nun kızakta yanına oturduğu o Hitchook, tek bir hareket yapmadı. Kafile, be-

yaz ormanın içinde gözden kaybolurken şöyle kafasını kaldırıp bakmadı bile.

Pek çoklarının tersine, çevreye uyma yeteneği fazla, karnı hayli geniş olan Hitchook Kuzeyli kadınlarla evlenmeyi aklından geçirmemişti hiç. Eğer böyle bir şeyi istemiş olsaydı, sahip olduğu dünya görüşü onu yolundan çeviremezdi elbet. Neki böyle bir şeyi zinhar düşünmemişti. Peki Sipsu'yla arasındaki neydi? Hitchook onunla ateşin başında laflamaya bayılıyordu. Onunla bir erkeğin bir kadınla konuştuğu gibi değil de, bir çocukla konuştuğu gibi konuşuyordu. Özü sözü doğru bir erkek nasıl hareket ederse öyle hareket ediyordu ona karşı. Şu boktan günlerin can sıkıntısını gidermekten başka bir niyeti yoktu.

Soyu sopu amerikalı da olsa, öğrenimini İngiltere'de de görse, kanı daha bir sıcaktı Hitchook'un. Mert, babayiğitçe tarafları vardı. Öypara pul, mal mülk çok kez gözüne görünmez, böyle şeyleri kendi iç yapısına ters bulurdu.

Şimdi o kafasını eğmiş, çıt çıkarmadan duruyordu öylece. Yüreğinde, zaptedemediği, kendi ırkı gibi büyük bir güç mayalanıyordu habire.

Öbür üç arkadaşı, nolacak, ne gidecek gibilerden ona bakıyorlardı arada bir. Hallerinde tavırlarında, gözle görülür bir sinirlilik, bir sıkıntı vardı.

Onlar daha önce Hitchook'un nasıl güçlü kuvvetli bir insan olduğunu, nasıl tuttuğunu

kopardığını, nasıl vurduğu yerden ses getirdiğini gözleriyle görmüşlerdi. Bu yüzden tasalı tasalı duruyorlar, onun karşı koymaya karar verdiğinde ne yapacağını ne edeceğini merak ediyorlardı.

Hitchook'ta ses soluk yoktu. Wertz esneye esneye geriniyor hâlinden anlaşıldığına göre yatacağa benziyordu. Ateş söndü sönecekti.

Bu sırada Hitchook direk gibi kalktı ayağa :

— Allah belânızı versin hepinizin, emi? dedi. Ödünüz bokunuza karışıyor karı gibi. Bundan sonra her şey bitmiştir aramızda.

Oldukça sâkin konuşuyordu Hitchook. Ama öyle bastıra bastıra bir konuşması vardı ki, bütün gücünü anlamak kabildi bundan. Ağzından çıkan her ses, her söz birer tehditti.

— Hadi, diye sürdürdü konuşmasını, paylaşın bakalım ne varsa! Sözleşmede de olduğu gibi benim payım dörtte bir! Torbada altmış yetmiş gram kadar altın var. Getirin teraziyi. Hemen bölüşeceğiz şimdi. Sigmund, sen yiyeceklerin dörtte birini tart ayır bana. Köpeklerin dördü benim. Ama dört köpek daha istiyorum ben. Buna karşılık, kampaki eşyalardan payıma düşenlerin bazıları sizin olsun. Aletler falan da sizin olsun. On beş yirmi gram kadar da altın bırakıyorum payımdan size. 45/90 lık bir tabancam var ya onu da alın. Hem mermileriyle falan. Anlaştık mı?

Üç adam başbaşa verip konuşmak için

uzaklaştılar. Geri geldiklerinde, sözcülüğü Sigmund almıştı üstüne.

— Her şeyi kılı kılına dörde bölüp öyle pay edeceğiz, dedi. Ne eksik, ne çok. Kabul edersen et etmezsen etme. Paşa gönlün bilir. Köpekler sana olduğu kadar bize de gerekli. Dört köpekten bir fazlasını alamazsın. Eğer donatım eşyalarından, âletlerden falan vazgeçiyorsan, orası kendi bileceğin iş. Ama geçmiyorsan al git.

Hitchook, alaylı alaylı:

— Kurallara uyma dediğin bu kadar olur hakçası, diye gülümsedi. Hep böyle olun işte... Kabul! Ama çabuk tutun elinizi bakalım. Bu kamptan ve onun içindeki hergelelerden ne kadar tez sıyırırsam yakayı, o kadar iyi olur çünkü.

Bölüşme işi, başka hırgür olmadan bitti.

Hitchook, bir lokmacık eşyasını kızaklardan birine bağladı. Dört köpeğini çağırıp koşumlarını taktı. Kamptaki kendine ait olan donatım eşyalarına, âletlere elini bile sürmedi. Ama kızağın üstündeki yarım düzine kadar koşum takımına şöyle bir göz atıp «maçanız sıkıysa gelin de alın» der gibi oradakileri bir bir süzdü.

Onlar omuz silkmekten başka bir şey yapmayıp, ormanın içinde gözden kaybolan Hitchook'a baktılar sadece.

* * *

Bir adam sürünüp duruyordu karların üstünde. Dör bir yanıda ren geyiği derisinden yapılmış çadırların hayal meyal şekilleri görülüyordu.

Orda burda, kaburgaları çıkmış bir köpek uluyor ya da bir başka köpeğe hırlıyordu. Bir ara, bunlardan biri, adamın yanına geldi. Adam olduğu yerde durdu. Köpek onu koklamak için yaklaştı iyice. Öyle ki burnu değdi adama.

İşte o zaman Hitchook, (Bu Hitchook'tu çünkü) birden dönüp eldivensiz eliyle köpeğin eri büğrü boğazına sarıldı .Öyle bir sıktı ki, köpek cansız düştü yere. Adam, yıldızlarla dolu göğün altında köpeğin upuzun leşini bırakarak yoluna devam etti.

Hitchcook böylece Reisin çadırına varmayı başardı. İçerdekilerin seslerine kulak kabartıp, Sipsu'nun ne yanda olduğunu anlamaya çalışarak uzun süre karların üstüne uzanıp kaldı. Besbelli yığınla insan vardı çadırda. Kulağına gelen gürültülerden, onların büyük bir heyecan ve telâş içinde olduklarını anlamıştı. Sonunda, genç kızın sesini onca ses arasından tanıyabildi. Çadırın çevresinde, tam Sipsu'nun arkasına gelinceye dek süründü. Öyle ki, onu Sipsu'dan bir geyik derisi ayırıyordu artık. Sonra karın içinde tünel gibi bir oyuk açarak, başını ve omuzlarını oyuğun içine kaydırdı.

İçerinin sıcağının yüzüne çarptığını duyunca, durup bekledi. Bacaklarıyla vücudunun büyük bir bölümü dışarda kaldığından hiçbir şey göremiyor, kafasını kaldırmağa cesaret edemiyordu.

Bir yanda, kokusundan tanıdığı bir deri dengi vardı. Ama o iyice inanmak için eliyle de bir yokladı. Öbür yanda, yanağı kürk bir urbaya değiyordu. Urbanın kimi örttüğünü bilmiyor değildi. Herhalde Sipsu'ydu bu. Bir konuşuverse nolurdu sanki! Ama ne pahasına olursa olsun, bir şeyler yapmak, harekete geçmek gerekti.

Hitchook, Reis'le büyücü - doktorun bağıra çağıra konuşmalarını duyabiliyordu. Bir köşede unutulmuş, uykudan gözleri kapanan karnı aç bir çocuk mırıldanıp duruyordu kendi kendine.

Hitchook yan dönerek usul usul başını kaldırdı, birisinin derin derin solumasına kulak verdi. Bu bir kadın solumasıydı. Her şeyi göze alıp şansını deneyecekti bir!

Usul usul ama adamakıllı sokuldu Sipsu'ya. Kızın benildediğini hissetti. Sonra yeniden bekledi bir süre. Orayı burayı yoklayan bir el geldi geldi, başının üstünde gezinmeğe başladı. Kıvır kıvır saçların arasında durdu. Hemen biraz sonra, el, yüzü tutup döndürdü. Hitchookla Sipsu bakıştılar.

Sipsu çok sakindi. Duruşunu değiştirip dirseğini kürk denginin tâ tepesine koydu. Vücudunu denge dayayıp parkasını Hitchook'u saklayacak biçimde yaydı. Kulağını Hitchook'un dudalarına yaklaştırdı. Hitchook:

— Fırsatı yakalar yakalamaz çadırdan hemen tüy, diye fısıldadı. Rüzgârın estiği doğrultuda başla yürümeğe karın içinde. Tâ köknar

ağaçlarına kadar ilerle. Benim köpeklerle kızak orada. Yola çıkmak için alesta her şey. Bu gece bile inebiliriz Yukon'a yani. Ne var ki ayağımıza çabuk davranmalıyız. Bunun için, eline geçirebileceğin ne kadar köpek varsa, ensele. Sonra da benim kızağa kadar elet onları.

Sipsu, olmaz anlamında başını salladı. Gelgelelim, bunca sevgi karşısında gözleri sevinçten, gururdan ışıl ışıl yanıyordu. Tâ çocukluğundan beri ırkının bütün kadınları gibi erkeğe boyun eğmeğe, onun sözünden çıkmamaya alışıktı. Hitchook ona ikinci bir yol daha «çek git» dediğinde cevap alamadı. Ama biliyordu ki, söylediği bir yasa yerine geçecekti Sipsu için. Hitchook gitmeye hazırlandı :

— Sen köpeklerin koşumlarıyla falan uğraşıyım deme, dedi. Ben bekleyeceğim seni. Eğlenme sakın. Karanlığın sonu aydınlıktır.

* * *

Şöyle bir yarım saat kadar sonra, Hitchook, kızağın yanında, üşümemek için ayaklarını yere vura vura, kollarıyla göğsünü döve döve beklerken, Sipsu'nun her iki elinde, keçi gibi inatçı bir köpekle çıkageldiğini gördü. Kendi köpekleri gelenleri görünce kudurmuşa döndüler. Hitchook, kırbacın sapıyla öyle bir dövüş dövdü ki onları, kuzuya döndü hepsi. Rüzgâr, kampa doğru esiyordu. Hitchook, her şeyden çok kendi yerini belli edebilecek bir ses çıkmasından korkuyordu.

Sipsu, iki köpeğin koşumlarını takmıştı. Hitchook,

— Onları kızağa koş, diye emretti. Başı benimkiler çeksin.

Sipsu, onları kızağa koşar koşmaz daha, herzamanki alışık oldukları yerlerine koşulmayan bu iki köpek, Hitchook'un köpeklerine saldırıverdiler. Hitchook, sopayla onları susturmaya çalıştıysa da olmadı. Çoktan uykuya dalmış olan kamp çın çın öttü. Kızağın kayışlarına sokulmuş bir baltayı çekip alarak, vahşi bir tavırla:

— Yığınla köpeğimiz olacak artık, dedi. Eline tutuşturacağım her köpeğe hemen tak koşumlarını. Bir yandan da kızağa koşulmuşlara göz kulak ol.

Hitchook, birkaç adım atıp iki çam arasında beklemeye başladı. Kamptaki köpeklerin saldırıya geçişleri, gecenin sessizliğini altüst etmişti. Hitchook pusudaydı.

Kara bir nokta büyüdü büyüdü, esrarengiz biçimde uzayıp giden karın üstünde belli bir biçim aldı. Bu kabilenin kılavuz köpeğiydi. Koşarken karnı yere değiyor, uçuyordu âdeta. Kurtların yaptığı gibi, uluyarak kendi soyundan olanlara izlenecek yolu gösteriyordu.

Hitchook karanlığa sinmiş bekliyordu öyle. Köpek tam önüne gelir gelmez, birden eğilip hayvanın ön bacaklarından yakaladı. Yakalamasıyla da karın içine fırlatması bir oldu. Sonra hayvanın tam kulak köküne okkalı bir darbe indirerek, Sipsu'ya havale etti.

Sipsu, köpeğin koşumlarını yıldırım gibi takarken, Hitchook baltayla başka köpeklerin yolunu kesiyordu. Tümseğin üstünde, gözleri pırıl pırıl yanan beyaz dişli kıllı bir topak belirinceye kadar bu böyle sürdü. Sipsu'nun saniye kaybettiği yoktu. O, işini bitirir bitirmez, Hitchook, ileri doğru fırlayıp ikinci bir köpek daha enseledi. Sonra da Sipsu'ya havale etti. Hitchook, üç kez yaptı bu hareketi. Hırlayıp duran on köpek kızağa koşulunca:

— Yeter arık! diye bağırdı.

Ama bu sırada, hintli bir delikanlı, usul usul usul köpeklerin arasına sokulup onları sağa sola iterek yolu tutmak istedi. Ne ki Hitchook'dan yediği bir silleyle diz üstü çöküverdi. Sonra da yığıldı kaldı bir yanının üsüne. Şimşek gibi çıkıp gelen büyücü - doktor, bütün bunları kendi gözüyle görmüştü.

Hitchook, Sipsu'ya gitmesini söyledi.

Öyle bir «yürüüüüü» diye bağırdı ki, köpekler kudrmuş gibi burunlarının doğrultusunda ileriye fırladılar. Kızağın şiddetli sarsıntısı genç kadına az kalsın dengesini kaybettiriyordu.

Tanrılar büyücü - doktora öfkelenmişlerdi besbelli. Çünkü tam o an, yolun üstüne doğru yürütüverdiler onu.

Kızağın başındaki birinci köpek, büyücünün kar ayakkabısına basınca, herifçioğlu «güp» devrildi yere. Sonra öbür dokuz köpekle kızak da üstünden geçtiler.

Ama o ossaat kalktı ayağa. Eğer Sipsu,

elindeki uzun kamçısını gerideki köpeklere indirirken büyücüyü kör etmemiş olsaydı, işler bambaşka olabilirdi.

Hitchook, Sipsu'ya yetişmek için yıldırım gibi koşuyordu. Yolun üstünde, acıdan kıvır kıvır kıvranan büyücüyü görünce, hemen çöktü tepesine.

Bu ilkel din adamı, Reisin kulübesine beyaz adamın yumruğunun okkalılığı konusundaki bilgisi artmış olarak döndü. Bu yüzden, Kabile Toplantısında söz alıp öyle bir konuştu ki, bütün herkesin yüreğini aynı kin, aynı nefretle doldurdu.

* * *

— Hadi bakalım miskin herifler, fırlayın ayağa! Kalkın bakalım. Siz daha ayakkabılarınızı giymeden yemek emrinize hazır!

Dave Wertz, ayı postunu üstünden atıp kıçının üstüne oturdu, esnedi. Hawes, gözlerinden uyku aka aka gerinirken, kolunda bir adalenin incinmiş olduğunu hissedip oğuşturdu durdu kolunu. Soğuktan kazık gibi olmuş çarıklarına uzanarak:

— Acep bu gece Hitchook nerede geceledi? diye merak ediyorum, dedi.

Ayağındaki çorapların buzunu eritmek için sakına sakına yürüyüp ateşin başına geçti.

— Çekip gittiğine iyi etti yani, diye ekledi. Ama neme lâzım Allahına çalışkan bir adam.

— Öyle olmasına öyle hakikaten. Gelgelelim çok katı, çok otoriter. Tek kusuru bu. Vay

haline Sipsu'nun! Ona candan yürekten bağlı olduğuna inanıyor musunuz siz?

— Sanmam. Prensip yüzündendir yaptığı. Başka değil. Kızın kurban edilmesini doğru bulmuyordu. Bunda haksız değildi tabi. Ama bu işe biz de burnumuzu sokup vâdemiz gelmeden canımıza okutturamazdık ya!

— Prensip prensiptir tabi. Bazan işe yaradığı falan da olur. Ama birader, Alaska'ya gelen bir adamın böyle prensipleri mirensipleri evinde bırakıp gelmesi daha hayırlı olmaz mı yâni? Ha ne dersin? Wertz, arkadaşının yanına gelmişti. İkisi de donmuş çarıklarını yumuşatmaya çalışıyorlardı.

— Bu işe burnumuzu soksak iyi mi ederdik sence?

Sigmund kafasını salladı. İşi başından aşkındı. Cezveden köpük köpük dumanlar çıkmaya başlamıştı. Yağı karıştırmak gerekti. Bütün bunlardan başka, kafasında, gözleri güneş vurmuş dalgalar gibi ışıl ışıl yanan o yavru ceylân vardı. Usuldan bir türkü tutturmuştu kendi kendine. Birbirlerine bakıp gülümseyen arkadaşları dut yemiş bülbül gibi susup kaldılar.

Saat yediyi geçmişti. Ama onlar günün doğmasını üç saat daha bekliyeceklerdi. Kamp bir ışık vahasını andırıyordu karanlıklar içinde. Üç adamın silüeti ayna gibi ortadaydı.

Sessizlikten cesaret alan Sigmund, bağıra bağıra o eski zaman türküsünün sonunu söylemeye başladı:

«Çiçekler meyvaya dönsün de oyy...»

Tam bu an cayırdadı ortalık. Uzun uzun silâh sesleri yırttı geçti geceyi.

Hawes, derin derin soluyup ayağa kalkmak için çabaladıysa da sonunda yığıldı kaldı olduğu yere. Wertz, başı öne sarkmış, dirseği üstüne düşmüştü. Soluğu kesildi kesilecek gibiydi. Ağzından oluk oluk kara bir şey fışkırıyordu. Altın saçlı Sigmund, dudaklarında hâlâ türküsü, kollarını havaya kaldırıp boylu boyunca uzandı ateşin üstüne.

* * *

Büyücü-doktorun gözleri feci morarmıştı. Ne ki yola gelmemişti hâlâ. Wertz'in tüfeğini kendi almak için bu sefer de Reisle tutuştu kavgaya. Üstelik fasulye çuvalından kendi payına düşenden daha fazlasını aldı. Gözü doymadı, ayı postuna da el koydu. Kabiledekiler ırın mırın etmeye başlamışlardı artık. Sonunda tuttu, mavi gözlü kızın Sigmund'a hediye ettiği köpeği öldürmeğe kalkıştı. Ama hayvancağız sıvıştı hemen. Büyücü, altın kuyusundaki kovaların üstüne düşünce, omuzu çıktı.

Kampta ne var ne yok yağma edildikten sonra, hintliler çadırlarına döndüler. Kadınların keyiflerine hiç diyecek yoktu.

Az sonra güneye düşen yükseklerde, bir ren geyiği sürüsü görüldü. Avcılar yetişip hemen avladılar geyikleri. Büyücü-doktorun ünü şöhreti daha bir artmıştı. Kabiledekiler Büyücünün Tanrılar Kurulunda söz sahibi olduğunu fısıldıyorlardı birbirlerine.

* * *

Herkes çekilip gidince, çoban köpeği, terkedilmiş kampa bir yılan gibi süzülüp bütün gün bütün gece, uzun uzun uludu. Sonra da görülmedi bir daha.

Az zaman sonra, hintli avcılar, orman kurtlarının soyunda bir değişme sezdiler. Yeni kurtların hepsinde renk renk parlak lekeler vardı. Daha o güne dek böylesi görülmemişti hiç.

— BİTTİ —

JACK LONDON

(1876-1916)

KARACA OFSET BASIMEVİ TEL.: 27 53 45

10 Lira